



कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२६ - २०२७

उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग

(पुस्तक क्रमांक ३)

(कला)

येरवडा कारागृह मुद्रणालय, पुणे-४११ ००६

२०२६

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२६ - २०२७

उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग

(पुस्तक क्रमांक ३)

(कला)

उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाने तयार केलेल्या कार्यक्रमांदाजपत्रकांची यादी

कार्यक्रमांदाजपत्रकाचे क्रमांक		कार्यक्रमांदाजपत्रकाचे नाव
(१)	..	उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग खुद्द मंत्रालयीन विभागासह (उच्च शिक्षण)
(२)	..	उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग (तंत्रशिक्षण)
(३)	..	उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग (कला)
(४)	..	(ग्रंथालये)

अनुक्रमणिका

पृष्ठ क्रमांक

प्रस्तावना

१. कला शिक्षण

..

..

१ ते ७२

(तीन)

प्रस्तावना

कला संचालनालय

महाराष्ट्र राज्यामधून एकूण उत्तीर्ण होणाऱ्या विद्यार्थ्यांपैकी २५ टक्के विद्यार्थी वैद्यकीय व अभियांत्रिकी अभ्यासक्रमाकरिता प्रवेश घेतात. उर्वरित ७५ टक्के विद्यार्थी कला, वाणिज्य, विज्ञान, विधी व रेखाकला/रंगकला या शाखांमध्ये प्रवेश घेतात. मोठ्या प्रमाणावर विद्यार्थी या शाखांमधून उच्च शिक्षण घेत असल्यामुळे, महाराष्ट्रातील विद्यार्थ्यांच्या उच्च शिक्षणाच्या सोयी व दर्जामध्ये वाढ करण्याच्या हेतूने शासनाने सन १९८४ सालापासून शालेय शिक्षण विभागापासून उच्च शिक्षण हा विभाग वेगळा करून "उच्च व तंत्रशिक्षण" विभागाची निर्मिती केली आहे.

कला व कला शिक्षणाच्या बाबींवर धोरणात्मक निर्णय घेण्यासाठी आणि कलेचा विकास करण्यासाठी एक स्वायत्त संस्था निर्माण करण्याचा निर्णय, काळाची गरज लक्षात घेऊन दिनांक १२ जून १९६५ रोजी घेण्यात आला. त्यानुसार भारतातील पहिलेच "कला संचालनालय" महाराष्ट्रामध्ये सर ज. जी. कला शाळा आवारात स्थापन करण्यात आले आहे.

कला शिक्षण व कलेविषयीच्या कार्यक्रमांशी संबंधित असणाऱ्या बाबींसाठी कला संचालनालय हे प्रमुख कार्यालय आहे. त्याच्या अखत्यारित ४ शासकीय कला महाविद्यालये, भारतरत्न लता दीनानाथ मंगेशकर आंतरराष्ट्रीय संगीत महाविद्यालय, मुंबई, निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प कार्यालय, मुंबई, सहायक निरीक्षक, विभागीय कार्यालय, नागपूर व सहायक निरीक्षक, विभागीय कार्यालय, छत्रपती संभाजीनगर, सर ज. जी. कला संस्था वसतिगृह, वांद्रे, मुंबई अशी ९ कार्यालये आहेत. तथापि, महाराष्ट्र शासन राजपत्र, दिनांक १९ जानेवारी २०२४ अन्वये "महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळ अधिनियम, २०२३" प्रसिद्ध करण्यात आला आहे. त्यानुसार महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळ निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई या कार्यालयाचे व सहायक निरीक्षक, विभागीय कार्यालय, नागपूर आणि छत्रपती संभाजीनगर या कार्यालयांचे महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळामध्ये रूपांतर झाले आहे. त्यास अनुसरून सद्यस्थितीत १) महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळ, मुंबई, २) महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळ, विभागीय कार्यालय, मुंबई, ३) महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळ, विभागीय कार्यालय, नागपूर आणि ४) महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळ, विभागीय कार्यालय, छत्रपती संभाजीनगर ही कार्यालये अस्तित्वात आली आहेत.

सर ज. जी. कला, वास्तुकला आणि अभिकल्प विद्यालय

सर ज. जी. कला महाविद्यालय, सर ज. जी. उपयोजित कला महाविद्यालय आणि सर ज. जी. वास्तुशास्त्र महाविद्यालय या तीन शासकीय महाविद्यालयांचे मिळून डि-नोव्हो प्रकारांतर्गत अभिमत विद्यापीठ स्थापन करण्यास शासन निर्णय क्रमांक एडीआर-२०२१/प्र. क्र. ७७/तांशि-६, दिनांक ०७ जुलै २०२३ अन्वये शासन मान्यता प्रदान करण्यात आली आहे. त्याचप्रमाणे सदर विद्यापीठाचे नाव "सर ज. जी. कला, वास्तुकला आणि अभिकल्प विद्यालय / SIR J. J. SCHOOL OF ART, ARCHITECTURE AND DESIGN (DEEMED TO BE UNIVERSITY UNDER DE-NOVO CATEGORY)" असे ठेवण्यास शासन मान्यता देण्यात आली आहे.

१. कला शिक्षण

(१) प्रस्तावनात्मक

राज्य शासनाने जून १९६५ मध्ये कला संचालनालयाची स्थापना केली. या संचालनालयाकडे सुपूर्द केलेली प्रमुख कार्यक्षेत्रे खालीलप्रमाणे आहेत :-

१. दृक्कलेच्या क्षेत्रातील विविध कार्याची सुसूत्र व शास्त्रशुद्ध आखणी करणे, रंगकला व रेखाकला, शिल्पकला, उपयोजित कला, सर्वसाधारण शिक्षणामध्ये अंतर्भाव केलेली कला व कला शिक्षक-प्रशिक्षण व तत्सम अन्य विषयांसंबंधी उद्भवणाऱ्या समस्या हाताळणे.
२. कला शिक्षकांसाठी प्रायोगिक शिबिरे, कार्यशाळा, चर्चासत्रे आयोजित करणे.
३. सर्वसाधारणपणे शिक्षण क्षेत्रातील कला शिक्षणाच्या तपासणीची व्यवस्था करणे.
४. तालुका व जिल्हा स्तरावर बालचित्रकला स्पर्धा आयोजित करणे.
५. खाजगी कला संस्थांना पदविका अभ्यासक्रम शिकविण्यासाठी शासनमान्यता देणे व त्यांना अनुदान मंजूर करणे.
६. शासकीय, शासनमान्य अशासकीय अनुदानित, विनाअनुदानित, कायम विना अनुदानित कला महाविद्यालयांवर नियंत्रण ठेवणे.
७. राज्य कला प्रदर्शने आयोजित करणे.
८. कलाकार विभागातील नामवंत कलाकारांचा रोख रक्कम रुपये १,००,०००/- स्मृतिचिन्ह व सन्मानपत्र देऊन गौरव करणे.
९. विद्यार्थी विभागातील नामवंत कलाकारांचा रोख पुरस्कार रुपये ५०,०००/- स्मृतिचिन्ह व सन्मानपत्र देऊन गौरव करणे.
१०. दृश्य कला पदविका अभ्यासक्रमांना प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी उच्चकला परीक्षेचे आयोजन करणे.
११. शासकीय रेखाकला परीक्षा (एलिमेंटरी ड्रॉइंग ग्रेड परीक्षा व इंटरमिजिएट ड्रॉइंग ग्रेड परीक्षा) यांचे आयोजन करण्यात येत होते. सन २०२४-२०२५ पासून कला शिक्षण मंडळामार्फत परीक्षा स्वतंत्रपणे घेण्यात येतात.
१२. शासनाकडून वेळोवेळी सोपविण्यात येणारी सर्व प्रकारची कलात्मक सजावटीची कलाविषयक कामगिरी पार पाडणे.
१३. दृश्य कलेच्या क्षेत्रात महत्त्वाचे योगदान देणाऱ्या नामवंत व ज्येष्ठ कलाकारांना “ वासुदेव गायतोंडे कला जीवन गौरव पुरस्कार ” प्रदान करण्यात येतो. सदर पुरस्काराचे स्वरूप रुपये ५,००,०००/-, स्मृतिचिन्ह आणि सन्मानपत्र असे आहे.

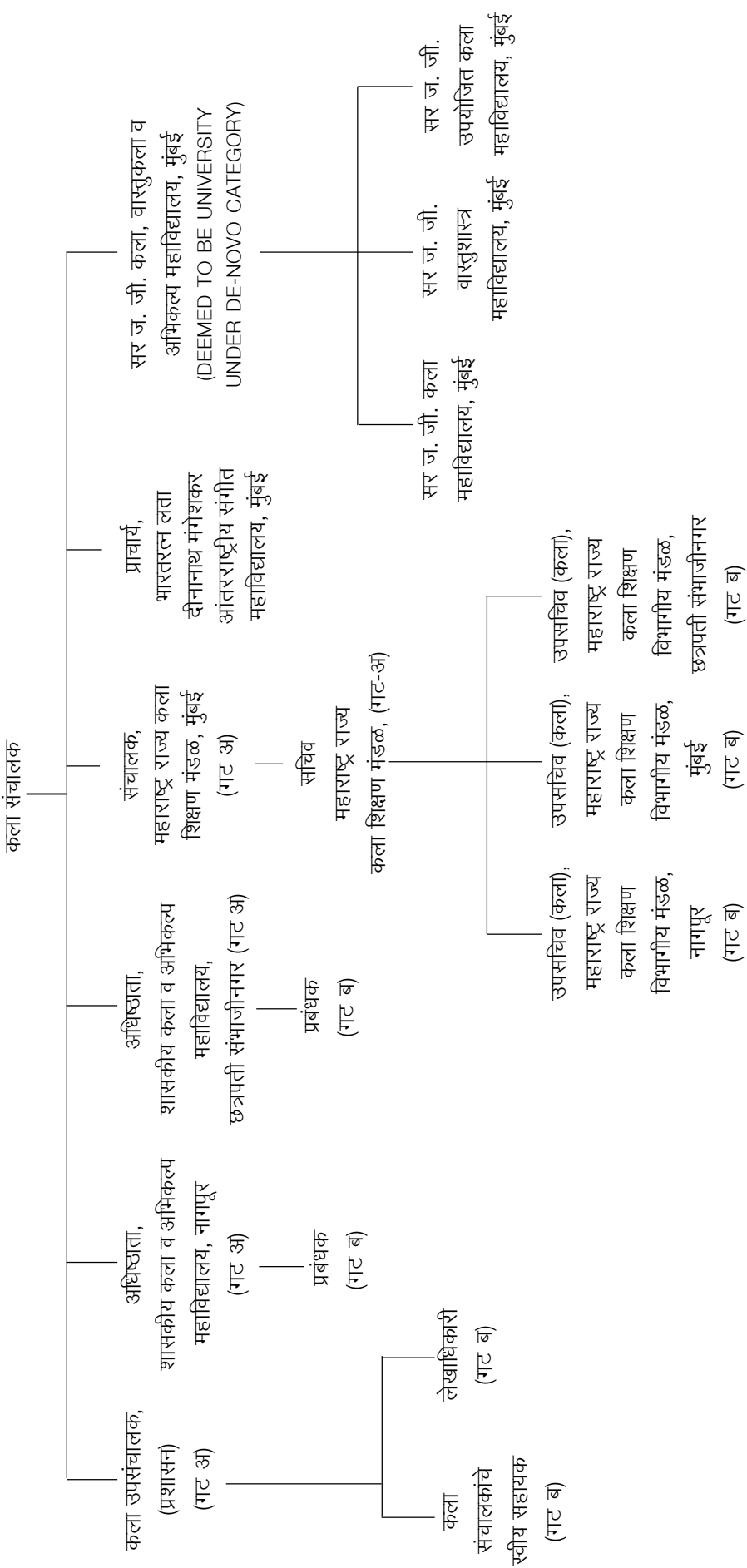
कला शिक्षण व कलेविषयीच्या कार्यक्रमांशी संबंधित असणाऱ्या बाबींसाठी “ कला संचालनालय ” हे प्रमुख कार्यालय आहे. त्याच्या अखत्यारीत सर ज. जी. कला महाविद्यालय, मुंबई, सर ज. जी. उपयोजित कला महाविद्यालय, मुंबई, शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर व शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, नागपूर, भारतरत्न लता दीनानाथ मंगेशकर आंतरराष्ट्रीय संगीत महाविद्यालय, मुंबई तसेच निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, मुंबई, सहायक निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, नागपूर विभागीय कार्यालय व सहायक निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, छत्रपती संभाजीनगर विभागीय कार्यालय तसेच सर ज. जी. कला संस्था वसतिगृह, बांद्रा, मुंबई अशी एकूण ९ कार्यालये आहेत.

कला संचालनालयाची कामे मुख्यतः खालील क्षेत्रांत विभागली आहेत :-

- (१) सर्वसामान्य शिक्षण व्यवस्थेतील कला शिक्षण.
- (२) माध्यमिक शिक्षणामध्ये उच्च स्तरावरील खास कला शिक्षण.
- (३) व्यावसायिक कलाकार व कला विद्यार्थी यांचेसाठी राज्यस्तरीय कला प्रदर्शने आयोजित करणे.
- (४) दृक्कलेद्वारे सर्वसामान्य जनतेमध्ये सौंदर्याभिरुची निर्माण करणे.

तक्ता १

कला संचालनालयातील रचनात्मक कार्यपद्धतीचा तक्ता



तपशील 1	प्रत्यक्ष खर्च 2024-25			अर्थसंकल्प 2025-2026		
	अनिवार्य 2	कार्यक्रम 3	एकूण 4	अनिवार्य 5	कार्यक्रम 6	एकूण 7
वित्तीय साधनांचे वर्गीकरण मागणी क्रमांक डब्ल्यू ४						
अ. कला संचालनालय						
कार्यभार वर्गीकरण						
(१) कला संचालनालय (अनिवार्य)	..	40151	2500	42651	55469	60469
(२) पाठ्य पुस्तके/कला साहित्य प्रकाशन	..	-	-	-	100	100
(३) डॉ. पंजाबराव देशमुख वसतिगृह निर्वाह भत्ता	..	-	1453	1453	1000	1000
(४) राजश्री छत्रपती शाहू महाराज शैक्षणिक शुल्क	..	-	16408	16408	25000	25000
(५) शासकीय कलासंस्था (अनिवार्य)	..	164285	6743	171029	12500	209799
(६) अशासकीय कला संस्थांना साहाय्य (अनिवार्य)	..	222515	-	222515	-	279888
(७) शिष्यवृत्त्या व दक्षिणा	..	-	9	9	50	50
(८) कला संचालनालयातील शासकीय कला परीक्षा (अनिवार्य)	..	4840	-	4840	9060	9060
(९) डी. नोव्हो प्रकारांतर्गत अभिमत विद्यापीठ सर ज.जी. कला, वास्तुकला आणि अभिकल्प विद्यालय (कार्यक्रम)	..	-	-	-	-	-
एकूण	..	431791	27113	458904	541716	585366
ब. उद्दिष्टवार वर्गीकरण—						
१. कला संचालनालय (अनिवार्य)						
वेतन	..	35690	-	35690	51710	51710
व्यावसायिक व विशेष व्यावसायिक सेवांकरिता प्रदाने प्रकाशने	..	68	-	68	100	100
इतर खर्च	..	4393	2500	6232	3559	3559
एकूण	..	40151	2500	42651	55469	55469
२. शासकीय कला संस्था (अनिवार्य)						
वेतन	..	92951	-	92951	134637	134637
साधनसामग्री व पुरवठा	..	524	3490	4014	750	750
कार्यालयीन खर्च	..	1676	-	1676	2208	2208
इतर खर्च	..	69135	3253	72388	53593	59704
एकूण	..	164286	6743	171028	197299	197299
३. अशासकीय संस्थांना कला अनुदान (अनिवार्य) एकूण (३)						
एकूण (३)	..	222515	-	222515	279888	279888
४. शिष्यवृत्त्या (एकूण) (कार्यक्रम) एकूण (४)						
एकूण (४)	..	-	9	9	-	50
५. कला संचालनालयातील शासकीय कला परीक्षा (अनिवार्य)						
कार्यालयीन खर्च	..	1759	-	1759	2200	2200
व्यावसायिक व विशेष सेवांकरिता प्रदाने	..	3126	-	3126	4000	4000
साधनसामग्री व पुरवठा	..	-	-	-	800	800
इतर खर्च	..	45	-	45	2060	2060
एकूण (५)	..	4840	-	4840	9060	9060

TABLE II

(रुपये हज़ारोंत/ Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज 2025-2026			अर्थसंकल्प अंदाज 2026-2027
अनिवार्य	कार्यक्रम	एकूण	
8	9	10	11
51834	2500	54334	65527
–	20	20	10000
–	1000	1000	1000
–	25000	25000	10000
189455	8750	198205	221232
277726	--	277726	292874
–	50	50	2
6963	--	6963	8660
–	54406	54406	70000
525978	91726	617704	679295
49125	--	49125	55398
80	--	80	100
70	–	70	100
2559	2500	5059	9929
51834	2500	54334	65527
117905	--	117905	140447
525	8750	9275	13250
1766	--	1766	2274
69259	--	69259	65261
189455	8750	198205	221232
277726	--	277726	292874
–	50	50	2
1760	–	1760	2200
3200	--	3200	4000
560	--	560	400
1443	--	1443	2060
6963	--	6963	8660

(दोन) वित्तीय आवश्यकता

तक्ता २-चालू.

तपशील	प्रत्यक्ष खर्च 2024-25			अर्थसंकल्प 2025-2026			
	अनिवार्य	कार्यक्रम	एकूण	अनिवार्य	कार्यक्रम	एकूण	
	2	3	4	5	6	7	
क. पाठ्यपुस्तक / कला साहित्य प्रकाशित करणे आणि दुर्मिळ चित्रांचे संस्करण, संरक्षण व पुनःस्थापना करणे.							
इतर खर्च	..	–	0	0	–	100	100
एकूण (ड)	..	–	–	–	–	100	100
एकूण	..	431791	9252	441043	541716	17650	559366
डॉ. पंजाबराव देशमुख वसतिगृह निर्वाह भत्ता योजना (कार्यक्रम)	..	–	1453	1453	–	1000	1000
राजश्री छत्रपती शाहू महाराज शैक्षणिक शुल्क शिष्यवृत्ती योजना	..	–	16408	16408	–	25000	25000
एकूण	..	431791	27113	458904	541716	43650	585366
डी. नोव्हो प्रकारांतर्गत अभिमत विद्यापीठ सर ज.जी. कला, वास्तुकला आणि अभिकल्प विद्यालय (कार्यक्रम)	..	–	–	–	–	–	–
एकूण	..	431791	27113	458904	541716	43650	585366

TABLE II.—contd.

(रुपये हजारांत/Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज 2025-2026			अर्थसंकल्प अंदाज 2026-2027	
अनिवार्य	कार्यक्रम	एकूण		
8	9	10		11
—	20	20		10000
—	20	20		10000
525978	11320	537298		598295
—	1000	1000		1000
—	25000	25000		10000
525978	37320	563298		609295
—	54406	54406		70000
525978	91726	617704		679295

कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

सन 2023-24 या वर्षाची योजनेतर वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्चाची माहिती

प्रधानशीर्ष : 2205--कला व संस्कृती,

101--ललित कला शिक्षण

मागणी क्रमांक डब्ल्यू- 4

(रुपये हजारांत)

अ. क्र.	प्रधानशीर्ष/गोणशीर्ष/उप-शीर्ष/योजनेचे नाव	विदर्भ विकास मंडळ	मराठवाडा विकास मंडळ	उर्वरित महाराष्ट्र विकास मंडळ	अविभाज्य	एकूण
१	२	३	४	५	६	७
1.	(01) (01) कला संचालनालय (22050019)	3213	1145	36924	--	41282
2.	(02) (01) शासकीय कला संस्था (22050037)	34370	32549	108318	--	175237
3.	(03) (01) अशासकीय कला संस्थांना साहाय्य (22050055)	22532	16138	175450	--	214120
4.	(05) (01) कला संचालनालयातील शासकीय कला परीक्षांवरील खर्च (22051187)	--	--	4752	--	4752
	एकूण ..	60115	49832	325444	--	435391

कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

सन 2024-25 या वर्षाची अनिवार्य वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्चाची माहिती

प्रधानशीर्ष : 2205--कला व संस्कृती,

101--ललित कला शिक्षण

मागणी क्रमांक डब्ल्यू-४

(रुपये हजारांत)

अ. क्र.	प्रधान/गौणशीर्ष/उप-शीर्ष/योजनेचे नाव	विदर्भ विकास मंडळ	मराठवाडा विकास मंडळ	उर्वरित महाराष्ट्र विकास मंडळ	अविभाज्य	एकूण
१	२	३	४	५	६	७
1	(01) (01) कला संचालनालय (22050019)	3200	1237	35714	--	40151
2	(02) (01) शासकीय कला संस्था (22050037)	37063	32049	95173	--	164285
3	(03) (01) अशासकीय कला संस्थांना साहाय्य (22050055)	23027	18564	222529	--	264120
4	(05) (01) कला संचालनालयातील शासकीय कला परीक्षांवरील खर्च (22051187)	--	--	4840	--	4840
	एकूण ..	63290	51850	358256	--	473396

(दोन) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण

कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य

कला शिक्षण

महाराष्ट्र राज्य हे कला शिक्षण क्षेत्रामध्ये अग्रेसर राज्य म्हणून गणले जाते. राज्याला शतकाहून अधिक काळाची कलेची दीर्घ परंपरा लाभली आहे. सर जमशेटजी जीजीभाई यांनी दिलेल्या देणगीतून सन १८५७ मध्ये सर जे. जे. स्कूल ऑफ आर्ट, मुंबई या कला संस्थेची स्थापना झाली. संस्थेचा पहिला वर्ग २ मार्च १८५७ या दिवशी एलफिन्स्टन या संस्थेत सुरू झाला. सुरुवातीलाच संस्थेत डिझाईन, पेंटिंग, शिल्पकला व प्रतिमानबंध, धातूकाम इत्यादी अभ्यासक्रम शिकविण्यात येत होते. महाराष्ट्रातील योजनाबद्ध व सुसुत्र अशा कला शिक्षणाची ही गंगोत्री आहे.

दोन्ही महायुद्धांच्या काळातील अस्थिर परिस्थितीमध्येही तत्कालीन राज्यातील कला शिक्षणाची पिछेहाट न होता, कला शिक्षणाचा प्रसार उत्तरोत्तर वाढतच गेला. मुंबई, नागपूर, पुणे, नाशिक व कोल्हापूर इत्यादी प्रमुख शहरांमध्ये नवनवीन कला संस्था स्थापन झाल्या असून त्या आजही कार्यरत आहेत. त्यानंतर गरजेनुसार व कलाप्रेमींकडून आलेल्या मागणीनुसार मातीकाम, धातूकाम, अंतर्गत गृहसजावट, वस्त्र प्रावरणे इत्यादी अभ्यासक्रम सर जे. जे. कला शाळा आवारातील रे आर्ट वर्कशॉप या स्वतंत्र इमारतीत १८९१ मध्ये सुरू करण्यात आले.

कॅप्टन डब्ल्यू ई. ग्लॅडस्टोन सोलोमन यांच्या कारकीर्दीत सर जे. जे. स्कूल ऑफ आर्टच्या कलाक्षेत्रातील नावलौकिकात वाढ झाली. भारतीय कलाकारांनी स्वतंत्र अस्तित्त्व निर्माण केले. सोलोमन यांचे सहकारी श्री. जेरण्ड यांनी कलेला व्यावसायिकतेची जोड देत, उपयोजित कला हा अभ्यासक्रम सुरू केला. सध्या कार्यरत असलेली सर जे. जे. इन्स्टिट्यूट ऑफ अॅप्लाइड आर्ट, मुंबई ही संस्था यातूनच उदयाला आली.

विसाव्या शतकाच्या प्रारंभास भारतीय राजकीय व सांस्कृतिक क्षेत्रात आमूलाग्र बदल झाले. भारतीय कलाकारांनी कलाकौशल्य जागतिक स्तरावर नेऊन पोहोचविले. म्हणूनच भारतीय कलेचा वारसा त्याच्या सौंदर्यमूल्याने मान्य झाला. त्यात कुमारस्वामी व इतर नामवंत कलावंतांचा नामोल्लेख प्रकर्षाने केला जातो.

राष्ट्रीय स्तरावर कला शिक्षणाच्या प्रसाराचे काम सुरू झाले. याच कालावधीत शालेय स्तरावरील कला शिक्षणाचा प्रचार व प्रसार होण्याच्या हेतूने तसेच शैक्षणिक स्तरावरील कला शिक्षणाच्या निरीक्षणासाठी निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, महाराष्ट्र राज्य या कार्यालयाची निर्मिती करण्यात आली होती. निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प हे कार्यालय शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे अखत्यारीत होते. मात्र मुंबईतील सर जे. जी. कला संस्था व सर जे. जी. उपयोजित कला शाळा या दोन महत्त्वाच्या शासकीय संस्था थेट शासनाच्या नियंत्रणाखाली होत्या. या कार्यालयांना विविध कर्तव्ये पार पाडण्यासाठी तसेच कला शिक्षणाच्या योजना अंमलात आणण्यासाठी योग्य मार्गदर्शनाची आवश्यकता होती. तीन स्वतंत्र कार्यालयांकडून करण्यात येणारी कला शिक्षणाची कामे व परीक्षा आयोजनामध्ये योग्य मेळ घालणे अडचणीचे ठरत होते. निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प हे परीक्षा समितीचे सचिव व रेखाकला परीक्षांचे संघटक होत आणि उच्चकला परीक्षा सर जे. जी. कला महाविद्यालयाच्या संस्थाप्रमुखांमार्फत घेतल्या जात असत. उच्च कला परीक्षा व राज्य कला प्रदर्शनाच्या मंजूर रकमा शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्याकडे सुपूर्द करण्यात येत असत. उपरोक्त बाबतीत कामाची द्विरुक्ती होऊन विलंब होत असे. तसेच कामामध्ये तांत्रिक अडचणी निर्माण होत असत. यास्तव कला शिक्षणाच्या बाबीवर धोरणात्मक निर्णय घेण्यासाठी, कलेचा विकास करण्यासाठी आणि कलेसंबंधीची उद्दिष्ट्ये साध्य करण्यासाठी भारतातील पहिलेच कला संचालनालय दिनांक १२ जून १९६५ रोजी सर जे. जी. कला शाळा आवारात स्थापन करण्यात आले. कलाविषयक कामासंदर्भात कला क्षेत्रातील मान्यवर कलाकारांचा सहभाग व त्यांचे मार्गदर्शन व सल्ला घेऊन कला संचालनालयातील काम सुरू आहे.

राज्यातील कलासक्त, कलाप्रेमी लोकांनी शिक्षणासाठी खाजगी कला संस्था स्थापनेचा मनोदय शासनाकडे व्यक्त केला होता. त्यानुसार महाराष्ट्र राज्यातील विविध जिल्ह्यांत / तालुक्यांच्या ठिकाणी राज्य निर्मितीनंतर ३१ अनुदानित व १७८ विनाअनुदानित/कायम विनाअनुदानित कला संस्थांना आजपर्यंत शासन मान्यता देण्यात आली आहे. तथापि कला मंडळाशी ३ शासकीय, ३१ अनुदानित व १७८ कला संस्था संलग्नित आहेत.

त्याचप्रमाणे संगीताचा शास्त्रशुद्ध अभ्यास, विकास, प्रसार आणि प्रचार व्हावा यासाठी उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, शासन निर्णय क्र. एडीआर-२०२२/प्र.क्र.२५/मांशि-६, दि. २३ सप्टेंबर, २०२२ अन्वये भारतरत्न लता दीनानाथ मंगेशकर आंतरराष्ट्रीय संगीत महाविद्यालय, मुंबई हे महाविद्यालय शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ पासून सुरू करण्यास शासन मान्यता देण्यात आली आहे. त्यानुसार पुढीलप्रमाणे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आले आहेत. (१) हिंदुस्तानी शास्त्रीय संगीत, (२) भारतीय बासरी वादन, (३) तबला वादन, (४) सतार वादन, (५) पियानो/किबोर्ड वादन, (६) संगीत निर्मिती, (७) ध्वनी अभियांत्रिकी.

अनुदानित, विना अनुदानित / कायम विनाअनुदानित कला संस्थांकडून चालविण्यात येणारे पदविका अभ्यासक्रम

कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखाली नवनिर्मित महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळ, मुंबई अंतर्गत सन २०२४-२०२५ पासून कला अभ्यासक्रमाच्या परीक्षांचे आयोजन करणे, निकाल घोषित करणे, उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र प्रदान करणे इत्यादी कामे महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळाकडून करण्यात येतील. सदर अभ्यासक्रमांसाठी आकारण्यात येणारे अभ्यासक्रमनिहाय परीक्षा शुल्क पुढीलप्रमाणे आहे :-

अ. क्र.	अभ्यासक्रमाचे नाव	परीक्षा शुल्क
१.	मूलभूत	रु. 440
२.	ए. टी. डी.	रु. 640
३.	रेखा व रंगकला	रु. 1410
४.	उपयोजित कला	रु. 1410
५.	शिल्पकला व प्रतिमानबंध	रु. 1410
६.	कला व हस्तव्यवसाय	रु. 960
७.	डिप. ए. एड.	रु. 1040
८.	आर्ट मास्टर	रु. 640

रेखाकला परीक्षा

प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण स्तरावरील विद्यार्थ्यांमध्ये कला विषयाची आवड निर्माण करण्याच्या दृष्टीने कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखाली नवनिर्मित महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळ, मुंबई अंतर्गत सन २०२४-२०२५ पासून दरवर्षीप्रमाणे यापुढेदेखील सप्टेंबर महिन्यात अखिल भारतीय स्तरावर एलिमेंटरी व इंटरमीजिएट ड्रॉइंग ग्रेड परीक्षा घेण्यात येतात. या परीक्षांना अंदाजे ७.०० लाख विद्यार्थी प्रविष्ट होतात. सन २०१९-२०२० या शैक्षणिक वर्षापासून सदर परीक्षांच्या प्रश्नपत्रिका संबंधित केंद्रप्रमुखांना ऑनलाईन स्वरूपात पाठविण्यात येतात.

कला प्रदर्शन

सन १९६५ पासून महाराष्ट्र राज्य कला प्रदर्शन आयोजित करण्यात येते. सदर प्रदर्शन कलाकार विभाग आणि विद्यार्थी विभाग अशा दोन विभागात जानेवारी ते मार्च दरम्यान आयोजित करण्यात येते. या प्रदर्शनाचे उद्घाटन मा. मंत्री, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग यांच्या हस्ते करण्यात येते.

महाराष्ट्रातील कलाक्षेत्रात अव्याहतपणे आणि निष्ठेने कार्य करणाऱ्या ज्येष्ठ कलाकारांचा सत्कार करण्याची प्रथा या प्रदर्शनानिमित्ताने शासनातर्फे सन १९८५ पासून सुरू करण्यात आलेली आहे.

विद्यार्थी विभाग-कला प्रदर्शन

विद्यार्थी विभागाच्या प्रदर्शनात मूलभूत अभ्यासक्रम, शिल्पकला, चित्रकला, उपयोजित कला, कला शिक्षण प्रशिक्षण आणि कला व हस्तशिल्प या सहा विभागांतील विद्यार्थी सहभाग घेतात. या प्रदर्शनातील उत्कृष्ट कलाकृतींना पारितोषिके देऊन गौरविण्यात येते. विविध विभागांतील विद्यार्थ्यांना रुपये १,७८,५०० इतकी रक्कम पारितोषिक स्वरूपात देण्यात येते. सदर पारितोषिकाची रक्कम सन २०२५-२०२६ पासून रु. ५,०८,००० इतकी करण्यात आली आहे.

कलाकार विभाग-कला प्रदर्शन

कलाकार विभागाचे प्रदर्शन जहांगीर आर्ट गॅलरी, मुंबई येथे आयोजित करण्यात येते. कलाकार विभागाच्या प्रदर्शनातील पारितोषिक प्राप्त कलाकृतींना प्रत्येकी रुपये ५२,५०० प्रमाणे रेखा व रंगकला विभागात-६, शिल्पकला विभागात-२, उपयोजित कला विभागात-५ व मुद्राचित्रण विभागात-१ या शिवाय अफंग कलाकारास-१ अशी एकूण रुपये ७,८७,५०० इतक्या रकमेची १५ पारितोषिके देण्यात येत होती. सदर पारितोषिक रक्कम सन २०२५-२०२६ पासून रुपये ११,२५,००० एवढी करण्यात आली आहे.

नामवंत कलाकार गौरव मानधन

राज्य कला प्रदर्शनांतर्गत कलाकार व विद्यार्थी विभागातील नामवंत कलाकारांना अनुक्रमे रुपये १,५०,००० व रुपये १,००,००० इतके गौरव मानधन देऊन गौरविण्यात येते.

कै. वासुदेव गायतोंडे कला जीवन गौरव पुरस्कार

दृष्यकला क्षेत्रातील नामवंत व ज्येष्ठ कलाकारांचा यथोचित सन्मान करण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाच्या वतीने सन २०१९-२० पासून रुपये ५.०० लाख, सन्मान चिन्ह व मानपत्र या स्वरूपात सदर पुरस्कार देण्यात येतो.

दुर्मिळ व ऐतिहासिक कलाकृती / पेंटिंगचे जतन व संवर्धन करणे

कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखाली सर ज. जी. कला महाविद्यालय, मुंबई येथे ख्यातनाम चित्रकारांच्या सुमारे २५०० ऐतिहासिक, दुर्मिळ व मौल्यवान कलाकृती उपलब्ध आहेत. सदर कलाकृती तसेच महाराष्ट्रातील अन्य कला संस्थांतील दुर्मिळ व मौल्यवान कलाकृतींचे जतन व संवर्धन करण्यासाठी वार्षिक योजना, सन २०२६-२०२७ मध्ये १ कोटी इतका निधी मंजूर करण्यात आला आहे. या निधीमधून कलाकृतींचे जतन व संवर्धन करण्याचे काम प्रगतिपथावर आहे.

कला संचालनालयामधील दुर्मिळ व मौल्यवान कलाकृतींचा संग्रह हा ललित कला क्षेत्रात शैक्षणिकदृष्ट्या, तसेच कलाजगतास मार्गदर्शक असा मौल्यवान ठेवा आहे. सदर कलाकृतींचे संवर्धन करण्यात आल्यामुळे त्या विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शक म्हणून दीर्घकाळ उपलब्ध होतील.

चार शासकीय कलासंस्थांत राबविण्यात येणारे अभ्यासक्रम / शैक्षणिक कालावधी व प्रवेशक्षमता आणि आकारण्यात येणारे सध्याचे प्रवेशशुल्क ---

(१) सर ज. जी. कला महाविद्यालय, मुंबई

अ. क्र.	राबविण्यात येणारे अभ्यासक्रम	कालावधी (वर्षे)	प्रवेशमर्यादा	आकारण्यात येणारे शुल्क
पदवी अभ्यासक्रम				
१.	रेखा व रंगकला	४	३०	रु. ७,५००
२.	शिल्पकला	४	५	रु. ७,५००
३.	मातीकाम	४	५	रु. ७,५००
४.	धातूकाम	४	५	रु. ७,५००
५.	अंतर्गत गृहसजावट	४	१५	रु. ७,५००
६.	वस्त्र व प्रावरणे	४	१५	रु. ७,५००
पदव्युत्तर अभ्यासक्रम				
१.	चित्रकला (रेखा व रंगकला)	२	२०	रु. १०,५००
बाय पेपर्स				
१.	शिल्पकला	२	५	रु. ३०,०००
२.	वस्त्र संकल्प	२	५	रु. ३०,०००
३.	धातूकाम	२	५	रु. ३०,०००
४.	मातीकाम	२	५	रु. ३०,०००
५.	अंतर्गत गृहसजावट	२	५	रु. ३०,०००
बाय रिसर्च				
१.	शिल्पकला	२	२	रु. ३०,०००
२.	वस्त्र संकल्प	२	२	रु. ३०,०००
३.	धातूकाम	२	२	रु. ३०,०००
४.	मातीकाम	२	२	रु. ३०,०००
५.	अंतर्गत गृहसजावट	२	२	रु. ३०,०००
पदविका अभ्यासक्रम				
१.	कला शिक्षण-प्रशिक्षण	२	३०	रु. ५,४००
२.	कला शिक्षणशास्त्र पदविका	१	२५	रु. ९,९५०
३.	शिल्पकला व प्रतिमाबंध	१ + ४	१०	रु. ५,४००
प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम				
१.	आर्ट मास्टर	१	२५	रु. १०,२५०

(२) सर ज. जी. उपयोजित कला महाविद्यालय, मुंबई

अ. क्र.	राबविण्यात येणारे अभ्यासक्रम	कालावधी (वर्षे)	प्रवेशमर्यादा	आकारण्यात येणारे शुल्क
पदवी अभ्यासक्रम				
१.	उपयोजित कला	४	१००	रु. ७,५००
पदव्युत्तर अभ्यासक्रम				
बाय पेपर्स				
१.	उपयोजित कला	२	१२	रु. १०,५००
२.	इलेस्ट्रेशन	२	५	रु. ३०,०००
३.	टायपोग्राफी	२	५	रु. ३०,०००
४.	फोटोग्राफी	२	५	रु. ३०,०००
५.	कॉम्प्युटर ग्राफिक्स	२	५	रु. ३०,०००
६.	एक्झिबिशन डिस्प्ले व डिझाईन	२	५	रु. ३०,०००
बाय रिसर्च				
१.	उपयोजित कला	२	१३	रु. १०,५००
२.	इलेस्ट्रेशन	२	५	रु. ३०,०००
३.	टायपोग्राफी	२	५	रु. ३०,०००
४.	फोटोग्राफी	२	५	रु. ३०,०००
५.	कॉम्प्युटर ग्राफिक्स	२	५	रु. ३०,०००
६.	एक्झिबिशन डिस्प्ले व डिझाईन	२	५	रु. ३०,०००

(२) सर ज. जी. उपयोजित कला महाविद्यालय, मुंबई --चालू

अ. क्र.	राबविण्यात येणारे अभ्यासक्रम	कालावधी (वर्षे)	प्रवेशमर्यादा	आकारण्यात येणारे शुल्क
प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम				
१.	छायाचित्रण	१	९०	रु. ४,५००
२.	अंतर्गत गृहसजावट	१	६०	रु. ४,५००

(३) शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, नागपूर

अ. क्र.	राबविण्यात येणारे अभ्यासक्रम	कालावधी (वर्षे)	प्रवेशमर्यादा	आकारण्यात येणारे शुल्क
पदवी अभ्यासक्रम				
१.	रेखा व रंगकला	४	३०	रु. ७,५००
२.	उपयोजित कला	४	३०	रु. ७,५००
पदविका अभ्यासक्रम				
१.	कलाशिक्षण प्रशिक्षण	२	३०	रु. ५,४००
पदव्युत्तर अभ्यासक्रम				
बाय पेपर्स				
१.	शिल्पकला	२	५	रु. १७,०००
२.	उपयोजित कला	२	२०	रु. १७,०००
३.	इंटेरिअर डेकोरेशन	२	५	रु. १७,०००
४.	पेंटिंग	२	१०	रु. १७,०००
बाय रिसर्च				
१.	शिल्पकला	२	५	रु. १७,०००
२.	उपयोजित कला	२	२०	रु. १७,०००
३.	इंटेरिअर डेकोरेशन	२	५	रु. १७,०००
४.	पेंटिंग	२	१०	रु. १७,०००
प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम				
१.	छायाचित्रण	१	१५	रु. ४,५००

(४) शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर

अ. क्र.	राबविण्यात येणारे अभ्यासक्रम	कालावधी (वर्षे)	प्रवेशमर्यादा	आकारण्यात येणारे शुल्क
पदवी अभ्यासक्रम				
१.	रेखा व रंगकला	४	१५	रु. ७,५००
२.	उपयोजित कला	४	३५	रु. ७,५००
३.	वस्त्रकला (विणकाम, रंगाई व छपाई)	४	१५	रु. ७,५००
पदविका अभ्यासक्रम				
१.	कलाशिक्षण प्रशिक्षण	२	२५	रु. —
पदव्युत्तर अभ्यासक्रम				
बाय पेपर्स				
१.	उपयोजित कला	२	१५	रु. १७,०००
२.	पेंटिंग	२	१०	रु. १७,०००
बाय रिसर्च				
१.	उपयोजित कला	२	१५	रु. १७,०००
२.	पेंटिंग	२	१०	रु. १७,०००

(५) भारतरत्न लता दीनानाथ मंगेशकर आंतरराष्ट्रीय संगीत महाविद्यालय, मुंबई.

संगीताचा शास्त्रशुद्ध अभ्यास, विकास, प्रसार आणि प्रचार व्हावा यासाठी उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक एडीआर-२०२२/प्र.क्र.२५/तांशि-६, दिनांक २३ सप्टेंबर २०२२ अन्वये भारतरत्न लता दीनानाथ मंगेशकर आंतरराष्ट्रीय संगीत महाविद्यालय, मुंबई हे महाविद्यालय शैक्षणिक वर्ष २०२२-२०२३ पासून सुरू करण्यास शासन मान्यता देण्यात आली आहे. त्यानुसार महाविद्यालयात १ वर्षाचे पुढीलप्रमाणे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आले आहे.

अ. क्र.	राबविण्यात येणारे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम	कालावधी (वर्षे)	प्रवेशमर्यादा	आकारण्यात येणारे शुल्क
प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम				
१.	हिंदूस्तानी शास्त्रीय संगीत	१	२५	रु. ५,४००
२.	भारतीय बासरी वादन	१	२५	रु. ५,४००

(५) भारतरत्न लता दीनानाथ मंगेशकर आंतरराष्ट्रीय संगीत महाविद्यालय, मुंबई. --चालू

अ. क्र.	राबविण्यात येणारे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम	कालावधी (वर्षे)	प्रवेशमर्यादा	आकारण्यात येणारे शुल्क
३.	तबला वादन	१	२५	रु. ५,४००
४.	सतार वादन	१	२५	रु. ५,४००
५.	पियानो/किबोर्ड वादन	१	२५	रु. ५,४००
६.	संगीत निर्मिती व ध्वनी अभियांत्रिकी	१	२५	रु. ५,४००
७.	भावसंगीत (अंशकालीन)	६ महिने	३५	रु. २०,०००

कला संचालनालयांतर्गत येणाऱ्या उपरोक्त शासकीय कला संस्थांतील पदवी अभ्यासक्रम संबंधित विद्यापीठांच्या कार्यक्षेत्रातील असून त्यांच्या परीक्षा महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळामार्फत घेतल्या जातात.

त्यासोबतच राज्यातील ०७ खाजगी संस्थांमध्ये कायम विनाअनुदानित तत्वावर पदवी अभ्यासक्रम सुरू आहेत.

कला संचालनालयांतर्गत येणाऱ्या शासनमान्य अशासकीय ३१ अनुदानित, तसेच १७८ कायम विनाअनुदान कला संस्थांमध्ये खालील पदविका अभ्यासक्रम राबविण्यात येतात. तसेच सदर संस्थांचे कामकाज महाराष्ट्र राज्यातील मान्यताप्राप्त कला संस्थांसाठी अनुदान संहितामधील नियम व विनियमांनुसार चालविण्यात येते. पदविका अभ्यासक्रमाच्या परीक्षा कला संचालनालयांतर्गत असलेल्या परीक्षा नियंत्रकामार्फत घेण्यात येतात.

महाराष्ट्र राज्यातील पदविका अभ्यासक्रम राबविणाऱ्या शासकीय कला संस्था

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अभ्यासक्रम	प्रवेश क्षमता
१.	सर ज. जी. कला महाविद्यालय, कला शाळा आवार, डॉ. दा. नौ. मार्ग, मुंबई-४०० ००१.	शिल्पकला	१०
		ए. टी. डी.	३०
		डिप. ए. एड	२५
२.	शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, झनाना महल, किल्ले अर्क, छत्रपती संभाजीनगर-४२१ ००१.	ए. टी. डी.	३०
३.	शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, लक्ष्मीनगर, नागपूर-४४० ०२२.	ए. टी. डी.	३०

शासनमान्य अशासकीय अनुदानित कला संस्थातील पदविका अभ्यासक्रम व मंजूर विद्यार्थी संख्या

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अभ्यासक्रम	मंजूर विद्यार्थी संख्या
१	मुंबई कला महाविद्यालय, मुंबई	मूलभूत	६०
२	सोफिया पॉलिटेक्निक आर्ट डिपार्टमेंट, मुंबई	मूलभूत	६०
		उपयोजित कला	३०
		टेक्सटाईल डिझाईन	३०
३	मॉडेल आर्ट इन्स्टिट्यूट, दादर	मूलभूत	१०
४	जे. के. अॅकॅडमी ऑफ आर्ट अॅण्ड डिझाईन, वडाळा (पूर्व), मुंबई.	मूलभूत	५०
		रेखा व रंगकला	४०
		उपयोजित कला	६०
५	चित्रकला महाविद्यालय, नाशिक	मूलभूत	३०
		रेखा व रंगकला	३०
६	स्कूल ऑफ आर्ट, धुळे	ए. टी. डी.	३०
		मूलभूत	३०
		टेक्सटाईल (W and P)	३५
७	सप्टपुट ललित कला महाविद्यालय, जळगाव खिरोदा	मूलभूत	१५
		इ. टी. डी.	३०

शासनमान्य अशासकीय अनुदानित कला संस्थातील अभ्यासक्रम व मंजूर विद्यार्थी संख्या--चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अभ्यासक्रम	मंजूर विद्यार्थी संख्या
८	प्रगत कला महाविद्यालय, अहमदनगर	मूलभूत	१५
		ए. टी. डी.	२५
		रेखा व रंगकला	५०
		उपयोजित कला	६०
		ए. टी. डी.	२५
९	अभिनव कला महाविद्यालय, पाषाण	मूलभूत	३०
		उपयोजित कला	४०
		ए. टी. डी.	२५
१०	कैलास कला निकेतन, बीड	मूलभूत	१५
		ए. टी. डी.	३०
११	कला व्यवसाय केंद्र, सोलापूर	मूलभूत	१५
		ए. टी. डी.	२५
१२	दळवीज आर्ट इन्स्टिट्यूट, कोल्हापूर	मूलभूत	४०
		रेखा व रंगकला	३०
१३	रा. शि. गोसावी कला निकेतन महाविद्यालय, कोल्हापूर	मूलभूत	३०
		उपयोजित कला	३५
		ए. टी. डी.	२५
१४	यशवंत कला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर	मूलभूत	१५
		ए. टी. डी.	२५
१५	कला महर्षी त्र्यंबक वसेकर, नांदेड	ए. टी. डी.	३०
१६	चित्रकला महाविद्यालय, लातूर	मूलभूत	१५
		ए. टी. डी.	२५
१७	चित्रकला महाविद्यालय, अमरावती	मूलभूत	३०
		ए. टी. डी.	३०
१८	कला विश्व महाविद्यालय, सांगली	मूलभूत	२५
		रेखा व रंगकला	३०
		ए. टी. डी.	२५
१९	ठाणे स्कूल ऑफ आर्ट, ठाणे	मूलभूत	३०
		ए. टी. डी.	२५
२०	करंदीकर कला अॅकॅडमी, डोंबिवली, ठाणे	मूलभूत	२०
		रेखा व रंगकला	१५
२१	वसई विकासिनी दृक्कला महाविद्यालय, वसई	मूलभूत	२०
		ए. टी. डी.	२५
२२	सह्याद्री स्कूल ऑफ आर्ट, सावर्डे, रत्नागिरी	मूलभूत	१५
		ए. टी. डी.	२५
२३	शारदाबाई पवार महिला कला निकेतन, बारामती	मूलभूत	१५
		ए. टी. डी.	३०

शासनमान्य अशासकीय अनुदानित कला संस्थातील अभ्यासक्रम व मंजूर विद्यार्थी संख्या--चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अभ्यासक्रम	मंजूर विद्यार्थी संख्या
२४	जे. एन. भंडारी स्कूल ऑफ आर्ट, शिनोळी, कोल्हापूर	मूलभूत	१५
		ए. टी. डी.	२५
२५	बाबासाहेब नाईक चित्रकला महाविद्यालय, खामगाव	मूलभूत	१५
		ए. टी. डी.	३०
२६	बाबासाहेब नाईक चित्रकला महाविद्यालय, पुसद, यवतमाळ	ए. टी. डी.	२५
२७	वसंत चित्रकला महाविद्यालय, वर्धा	ए. टी. डी.	२५
२८	शरद पवार चित्रकला महाविद्यालय, नागपूर	मूलभूत	१५
		ए. टी. डी.	२५
२९	बाबासाहेब ढोणे चित्रकला महाविद्यालय, अकोला	मूलभूत	१५
		ए. टी. डी.	३०
३०	ललित कला केंद्र, चोपडा, जळगाव	मूलभूत	१५
		ए. टी. डी.	३०
३१	अभिनव कला महाविद्यालय, टिळक रोड, पुणे	मूलभूत	६०
		रेखा व रंगकला	५०
		उपयोजित कला	६०
		ए. टी. डी.	२५

बी. एफ. ए. पदवी अभ्यासक्रम राबविणाऱ्या विनाअनुदान कला महाविद्यालयांची यादी

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	पत्ता	अभ्यासक्रम (४ वर्षे)	प्रवेश क्षमता	दूरध्वनी
१	बी. एस. बांदेकर कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट, जिल्हा सिंधुदुर्ग.	मोती महल बिल्डिंग, क्रिकेट ग्राऊंडसमोर, सावंतवाडी, जिल्हा सिंधुदुर्ग-४१६ ५१०	बी. एफ. ए. उपयोजित कला	२४० ६०	२७५३६१
२	रचना संसद कॉलेज ऑफ अप्लाइड आर्ट अँड क्राफ्ट, मुंबई.	२७८, शंकर घाणेकर मार्ग, प्रभादेवी, मुंबई-४०० ०२५.	बी. एफ. ए. उपयोजित कला	२४० ६०	२४३८४५९७
३	भारती विद्यापीठ कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट.	भारती विद्यापीठ शैक्षणिक परिसर, कात्रज, धनकवडी, पुणे-४११ ०४३.	बी. एफ. ए. १. उपयोजित कला २. रेखा व रंगकला	२४० १२० १२०	२७६५७२३५
४	डॉ. डी. वाय. पाटील कॉलेज ऑफ अप्लाइड आर्ट, पुणे.	आकुर्डी रेल्वे स्टेशनजवळ, सेक्टर नंबर २९, रावेत रोड, आकुर्डी, पुणे-४११ ०४४.	बी. एफ. ए. उपयोजित कला	३६० ९०	२७६५७२३५
५	विवा इन्स्टिट्यूट ऑफ अप्लाइड आर्ट, जिल्हा पालघर.	मु. पो. शिरगाव, तालुका वसई, जिल्हा पालघर, पिन-४०१ ३०३.	बी. एफ. ए. १. उपयोजित कला २. रेखा व रंग कला	२४० १२० १२०	०२५०/२५१५२७६
६	पद्मभूषण वसंतदादा पाटील प्रतिष्ठान यांचे कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंग, सायन.	इन्स्टर्न एक्सप्रेस हायवे, सायन, मुंबई-४०० ०२२.	बी. एफ. ए. १. उपयोजित कला २. रेखा व रंग कला	२४० १२० १२०	०२२/२०८४७२२७
७	संजीवन इंजिनिअरिंग अँड टेक्नॉलॉजी इन्स्टिट्यूट, पन्हाळा.	पन्हाळा, कोल्हापूर-४१६ २०१.	बी. एफ. ए. १. उपयोजित कला २. रेखा व रंगकला	२४० १२० १२०	९१४६९९५००
८	आदित्य कॉलेज ऑफ आर्किटेक्चर.	बोरिवली (पश्चिम), मुंबई.	बी. एफ. ए. उपयोजित कला	१२० १२०	९१२२३५२०६१

**शासनमान्य कला संस्थांमध्ये सुरू असलेल्या अभ्यासक्रमांचा
विभागनिहाय गोषवारा**

अ. क्र.	विभाग	अभ्यासक्रम	संस्थांची संख्या	अ. क्र.	विभाग	अभ्यासक्रम	संस्थांची संख्या
१.	कोकण विभाग	मूलभूत	१७	४.	छत्रपती संभाजीनगर विभाग	मूलभूत	१३
		उपयोजित कला	--			उपयोजित कला	--
		कला व शिक्षण प्रशिक्षण	१३			कला व शिक्षण प्रशिक्षण	२९
		रेखा व रंगकला	१४			रेखा व रंगकला	६
		शिल्पकला व प्रतिमानबंध	३			शिल्पकला व प्रतिमानबंध	३
		अंतर्गत गृहसजावट	१			अंतर्गत गृहसजावट	२
		सिरॅमिक्स अॅण्ड पॉटरी	१			सिरॅमिक्स अॅण्ड पॉटरी	१
		टेक्सटाईल	--			टेक्सटाईल	१
		कला शिक्षणशास्त्र पदविका (डीप. ए. एड.).	३			कला शिक्षणशास्त्र पदविका (डीप. ए. एड.).	३
		कला शिक्षण प्रमाणपत्र (ए.एम.)	११			कला शिक्षण प्रमाणपत्र (ए. एम.)	८
२.	नाशिक विभाग	मूलभूत	२१	५.	अमरावती विभाग	मूलभूत	१२
		उपयोजित कला	--			उपयोजित कला	१
		कला व शिक्षण प्रशिक्षण (ए. टी. डी)	४१			कला व शिक्षण प्रशिक्षण (ए.टी.डी)	२५
		रेखा व रंगकला	१५			रेखा व रंगकला	७
		शिल्पकला व प्रतिमानबंध	१			शिल्पकला व प्रतिमानबंध	२
		अंतर्गत गृहसजावट	५			अंतर्गत गृहसजावट	१
		सिरॅमिक्स अॅण्ड पॉटरी	१			सिरॅमिक्स अॅण्ड पॉटरी	--
		टेक्सटाईल	२			टेक्सटाईल	१
		कला शिक्षणशास्त्र पदविका (डीप. ए. एड.).	३			कला शिक्षणशास्त्र पदविका (डीप. ए. एड.).	५
		कला शिक्षण प्रमाणपत्र (ए. एम.)	९			कला शिक्षण प्रमाणपत्र (ए. एम.)	६
३.	पुणे विभाग	मूलभूत	२७	६.	नागपूर विभाग	मूलभूत	८
		उपयोजित कला	१			उपयोजित कला	--
		कला व शिक्षण प्रशिक्षण (ए.टी.डी.)	३०			कला व शिक्षण प्रशिक्षण (ए.टी.डी.)	९
		रेखा व रंगकला	१८			रेखा व रंगकला	६
		शिल्पकला व प्रतिमानबंध	४			शिल्पकला व प्रतिमानबंध	--
		अंतर्गत गृहसजावट	४			अंतर्गत गृहसजावट	३
		सिरॅमिक्स अॅण्ड पॉटरी	२			सिरॅमिक्स अॅण्ड पॉटरी	१
		टेक्सटाईल	१			टेक्सटाईल	२
		कला व शिक्षणशास्त्र पदविका (डीप. ए. एड.).	८			कला व शिक्षणशास्त्र पदविका (डीप. ए. एड.).	२
		कला व शिक्षण प्रमाणपत्र (ए. एम.)	१०			कला व शिक्षण प्रमाणपत्र (ए. एम.)	४

शासनमान्य कला संस्थांमधील अभ्यासक्रमांचा गोषवारा

अ. क्र.	अभ्यासक्रम	संस्थांची संख्या
१.	मूलभूत	१०६
२.	उपयोजित कला	२
३.	कला शिक्षक प्रशिक्षक (ए. टी. डी)	१४७
४.	रेखा व रंगकला	६६
५.	शिल्पकला व प्रतिमानबंध	१३
६.	अंतर्गत गृहसजावट	१६
७.	सिरॅमिक्स अॅन्ड पॉटरी	६
८.	टेक्सटाईल	७
९.	कला शिक्षणशास्त्र पदविका (डीप. ए. एड)	२४
१०.	कला शिक्षण प्रमाणपत्र (ओ. एम.)	४८
एकूण		४२६

कला संचालनालय महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

शासनमान्य अशासकीय विनाअनुदानित कला संस्थामध्ये शिकविण्यात येणारे अभ्यासक्रम, कालावधी व प्रवेश मर्यादा याबाबतची माहिती

(१) अभ्यासक्रम : मूलभूत
कालावधी : १ वर्ष
प्रवेश मर्यादा : ३०

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
कोकण विभाग			
१.	कला व विद्या संकुल, गिरगाव, मुंबई	१०.	हृषीकेश चित्रकला महाविद्यालय, न्यू पनवेल, जिल्हा रायगड.
२.	उंब्रा चित्रकला महाविद्यालय, महालक्ष्मी, मुंबई	११.	कला महाविद्यालय, खोपोली, जिल्हा रायगड
३.	कै. भाऊसाहेब हिरे इन्स्टिट्यूट ऑफ डिझाईन, वांद्रे (पूर्व), मुंबई.	१२.	रत्नागिरी स्कूल ऑफ आर्ट, रत्नागिरी.
४.	मुद्रा स्कूल ऑफ आर्ट, नायगांव, मुंबई	१३.	सिंधुदुर्ग चित्रकला महाविद्यालय, कणकवली, जिल्हा सिंधुदुर्ग.
५.	मुद्रा स्कूल ऑफ आर्ट, सानपाडा (पूर्व), नवी मुंबई	१४.	डी. एल. पाटील कला महाविद्यालय, देवघर, तालुका वाडा, जिल्हा ठाणे.
६.	आशाप्रभा चित्रकला महाविद्यालय, कल्याण	१५.	रचना संसद अॅकॅडमी ऑफ फाईन आर्ट्स, मुंबई
७.	संकल्प स्कूल ऑफ आर्ट, वाशिंद, जिल्हा ठाणे	१६.	मॉडर्न आर्ट इंटेरिअर डेकोरेशन इन्स्टिट्यूट, साकीनाका, मुंबई
८.	विद्या अलंकार चित्रकला महाविद्यालय, अंबरनाथ, जिल्हा ठाणे.	१७.	एन. जे. स्कूल ऑफ आर्ट, भायखळा, मुंबई
९.	येझाज एज्युकेशन ट्रस्ट, डहाणू रोड, जिल्हा ठाणे		

माहिती--चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
नाशिक विभाग			
१.	ललित कला महाविद्यालय, गंगापूर रोड, नाशिक	१७.	ज्ञानेश्वर माऊली चित्रकला महाविद्यालय, पाथर्डी, जिल्हा अहमदनगर.
२.	दादाजी आहेर चित्रकला महाविद्यालय, जुना सिडको, नाशिक.	१८.	ललित कला महाविद्यालय, जळगाव
३.	रचना चित्रकला महाविद्यालय, सटाणा, जिल्हा नाशिक	१९.	चित्रकला महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जिल्हा जळगाव
४.	ए. पी. एन. आर्ट कॉलेज, मालेगाव, जिल्हा नाशिक	२०.	स्वामी समर्थ चित्रकला महाविद्यालय, पारोळा, जिल्हा जळगाव.
५.	ललित कला महाविद्यालय, सिन्नर, जिल्हा सिन्नर	२१.	चित्रकला महाविद्यालय, अंमळनेर, जिल्हा जळगाव
६.	अन्नपूर्णा चित्रकला महाविद्यालय, नांदगाव, जिल्हा नाशिक.	२२.	रचना चित्रकला महाविद्यालय, अहमदनगर
७.	शिवशंकर चित्रकला महाविद्यालय, कळवण, जिल्हा नाशिक.	२३.	चित्रकला महाविद्यालय, सोनाई, तालुका नेवासा, जिल्हा अहमदनगर.
८.	आदर्श चित्रकला महाविद्यालय, देवपूर, धुळे	२४.	श्री साई गजानन चित्रकला महाविद्यालय, राहुरी खुर्द, तालुका राहुरी, जिल्हा अहमदनगर.
९.	त्रिमूर्ती चित्रकला महाविद्यालय, देवपूर, धुळे	२५.	सुनीता चित्रकला महाविद्यालय, श्रीरामपूर, जिल्हा अहमदनगर
१०.	जी. के. नांदे चित्रकला महाविद्यालय, साक्री, जिल्हा धुळे.	२६.	कलानिकेतन चित्रकला महाविद्यालय, संगमनेर, जिल्हा अहमदनगर.
११.	चित्रकला महाविद्यालय, नंदुरबार	२७.	चित्रकला महाविद्यालय, कोपरगाव
१२.	सुप्रभा चित्रकला महाविद्यालय, शहादा, जिल्हा नंदुरबार	२८.	श्री गजानन चित्रकला महाविद्यालय, अकोले, जिल्हा अहमदनगर.
१३.	अजंता चित्रकला महाविद्यालय, जळगाव	२९.	समाजश्री प्रशांतदादा हिरे इन्स्टिट्यूट ऑफ म्युझिक अँड फाईन आर्ट, मालेगाव, जिल्हा नाशिक.
१४.	चित्रकला महाविद्यालय, पाथर्डी, जिल्हा अहमदनगर		
१५.	प्रज्ञावर्धीनी स्कूल ऑफ आर्ट, जळगाव		
१६.	ओजस्विनी कला महाविद्यालय, जळगाव		

पुणे विभाग

१.	दलितमित्र कै. धों. आबनावे महाविद्यालय, पुणे	७.	कलासागर कला महाविद्यालय, पुणे
२.	भारती कला महाविद्यालय, धनकवडी, पुणे	८.	कला महाविद्यालय, पुणे कॅम्प, पुणे
३.	साई चित्रकला महाविद्यालय, धनकवडी, पुणे	९.	शरदचंद्र पवार चित्रकला महाविद्यालय, डुंबरवाडी (ओतूर), तालुका जुन्नर, जिल्हा पुणे.
४.	चित्रलीला निकेतन, महाविद्यालय, पुणे	१०.	मुद्रा स्कूल ऑफ आर्ट, नारायणगाव, तालुका जुन्नर, जिल्हा पुणे.
५.	नॅशनल कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट, पिंपरी, पुणे		
६.	कला महाविद्यालय, खडकी, पुणे		

माहिती--चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
पुणे विभाग --- चालू			
११.	स्व. आमदार सुभाष अण्णासो. कुल चित्रकला महाविद्यालय, दौंड, जिल्हा पुणे.	१९.	सावित्रीबाई फुले चित्रकला महाविद्यालय, पंढरपूर, जिल्हा सोलापूर.
१२.	भारतीय कला महाविद्यालय, इंदापूर, जिल्हा पुणे	२०.	रवींद्रनाथ टागोर चित्रकला महाविद्यालय, कुर्दुवाडी, तालुका माढा, जिल्हा सोलापूर.
१३.	सातारा कला महाविद्यालय, सातारा	२१.	कला मंदिर महाविद्यालय, कोल्हापूर
१४.	स्वामी विवेकानंद चित्रकला महाविद्यालय, कराड, जिल्हा सातारा.	२२.	ललित कला महाविद्यालय, इचलकरंजी, जिल्हा सोलापूर
१५.	सावित्रीबाई बजरंग कला महाविद्यालय, विटा, तालुका खानापूर, जिल्हा सांगली.	२३.	कृष्णा कला महाविद्यालय, वाठार, तालुका कराड, जिल्हा सातारा.
१६.	विश्वास चित्रकला महाविद्यालय, चिखली, तालुका शिराळा, जिल्हा सांगली.	२४.	यशोदा शिक्षण संस्थेचे कला महाविद्यालय, सातारा
१७.	कै. आप्पासाहेब कडादी चित्रकला महाविद्यालय, सोलापूर	२५.	प्रथमेश कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट, मंगळवेढा, जिल्हा सोलापूर
१८.	सोजर चित्रकला महाविद्यालय, बारशी, जिल्हा सोलापूर	२६.	साधना कला महाविद्यालय, गडहिंग्लज, कोल्हापूर
		२७.	कला महाविद्यालय, पो. वाढे, सातारा

छत्रपती संभाजीनगर विभाग

१.	चित्रकला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर	७.	चित्रांगण कला महाविद्यालय, लातूर
२.	शरदचंद्रजी पवार चित्रकला महाविद्यालय, कन्नड, जिल्हा छत्रपती संभाजीनगर.	८.	कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट, छत्रपती संभाजीनगर
३.	अजंता चित्रकला महाविद्यालय, जालना	९.	ज्ञानसागर चित्रकला महाविद्यालय, उदगीर, जिल्हा लातूर
४.	रवींद्रनाथ टागोर चित्रकला महाविद्यालय, परभणी	१०.	मोहिनी कला महाविद्यालय, परभणी
५.	कलांजली कला महाविद्यालय, अंबाजोगाई, जिल्हा बीड.	११.	पंचशील कला महाविद्यालय, माहूर, जिल्हा नांदेड
६.	चित्रकला महाविद्यालय, नांदेड	१२.	साने गुरुजी चित्रकला महाविद्यालय, किनवट, जिल्हा नांदेड.
		१३.	स्कूल ऑफ आर्ट, धाराशिव

अमरावती विभाग

१.	सुवर्ण चित्रकला महाविद्यालय, बुलढाणा	७.	रुक्मिणी चित्रकला महाविद्यालय, पस्तवाडा, जिल्हा अमरावती.
२.	कलाचार्य पंधे गुरुजी चित्र व शिल्प महाविद्यालय, खामगाव, जिल्हा बुलढाणा.	८.	श्रीरंग चित्रकला महाविद्यालय, अंजनगाव सूर्जी, जिल्हा अमरावती.
३.	वाशिम चित्रकला महाविद्यालय, वाशिम	९.	पटलधमाल वाधवाणी चित्रकला महाविद्यालय, यवतमाळ
४.	आदर्श कला महाविद्यालय, कारंजा (लाड), जिल्हा वाशिम.	१०.	स्व. रुपेशकुमार इंगोले चित्रकला महाविद्यालय, यवतमाळ.
५.	स्व. राजे तेजसिंहराव भोसले चित्रकला महाविद्यालय, अमरावती.	११.	चित्रकला महाविद्यालय, आर्णी, जिल्हा यवतमाळ
६.	संजय कुन्हे कॉलेज ऑफ मॉडर्न आर्ट, अमरावती	१२.	श्रीमती सुमित्राबाई अंधारे चित्रकला महाविद्यालय, अकोला.

माहिती--चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
नागपूर विभाग			
१.	राणीबाई अग्नीहोत्री चित्रकला महाविद्यालय, वर्धा.	५.	छत्रपती शिवाजी महाराज चित्रकला महाविद्यालय, देवरी, जिल्हा गोंदिया.
२.	कलासागर चित्रकला महाविद्यालय, नागपूर.	६.	ज्ञानेश चित्रकला महाविद्यालय, नवरगाव, तालुका शिंदेवाही, जिल्हा चंद्रपूर.
३.	डॉ. सुनील पंचभाई चित्रकला महाविद्यालय, भोजापूर, जिल्हा भंडारा.	७.	एम. एम. भोयर चित्रकला महाविद्यालय, परसवाडा, तालुका तिरोडा, जिल्हा गोंदिया.
४.	श्री गणेश चित्रकला महाविद्यालय, गोंदिया.	८.	वसंत चित्रकला महाविद्यालय, हिंगणघाट, वर्धा

(२)	अभ्यासक्रम	:	उपयोजित कला
	कालावधी	:	४ वर्षे
	प्रवेशमर्यादा	:	१५

कोकण, नाशिक, औरंगाबाद नागपूर विभाग--निरंक
अमरावती विभाग--चित्रकला महाविद्यालय, अमरावती

पुणे विभाग--अभिनव कला महाविद्यालय, टिळक रोड, पुणे.

(३)	अभ्यासक्रम	:	कला शिक्षक प्रशिक्षण (ए. टी. डी.)
	कालावधी	:	२ वर्षे
	प्रवेशमर्यादा	:	३०

कोकण विभाग

१.	कला विद्या संकुल, गिरगाव, मुंबई.	८.	येझाज एज्युकेशन ट्रस्ट, डहाणू रोड, जिल्हा ठाणे.
२.	उंब्रा चित्रकला महाविद्यालय, महालक्ष्मी, मुंबई.	९.	ऋषीकेश चित्रकला महाविद्यालय, न्यू पनवेल, जिल्हा रायगड.
३.	मुद्रा स्कूल ऑफ आर्ट, नायगाव.	१०.	कला महाविद्यालय, खोपोली, जिल्हा रायगड.
४.	मुद्रा स्कूल ऑफ आर्ट, सानपाडा (पूर्व), नवी मुंबई.	११.	रत्नागिरी स्कूल ऑफ आर्ट, रत्नागिरी.
५.	आशाप्रभा चित्रकला महाविद्यालय, कल्याण.	१२.	सिंधुदुर्ग चित्रकला महाविद्यालय, कणकवली, जिल्हा सिंधुदुर्ग.
६.	संकल्प स्कूल ऑफ आर्ट, वाशिंद, जिल्हा ठाणे.	१३.	डी. एल. पाटील कला महाविद्यालय, देवघर, तालुका वाडा, जिल्हा ठाणे.
७.	विद्या अलंकार चित्रकला महाविद्यालय, अंबरनाथ, जिल्हा ठाणे.	१४.	करंदीकर कला अॅकॅडमी, डोंबिवली

नाशिक विभाग

१.	ललित कला महाविद्यालय, गंगापूर रोड, नाशिक.	६.	चित्रकला महाविद्यालय, मनमाड, जिल्हा नाशिक.
२.	श्रीरचना चित्रकला महाविद्यालय, सिडको, जिल्हा नाशिक.	७.	रचना चित्रकला महाविद्यालय, सटाणा, जिल्हा नाशिक.
३.	अनमोल चित्रकला महाविद्यालय, जुना सिडको, जिल्हा नाशिक.	८.	ए. पी. एन. आर्ट कॉलेज, मालेगाव, जिल्हा नाशिक.
४.	दादाजी आहरे चित्रकला महाविद्यालय, नाशिक रोड, नाशिक.	९.	स्कूल ऑफ आर्ट, संगमेश्वर, तालुका मालेगाव, जिल्हा नाशिक.
५.	त्रिमूर्ती चित्रकला महाविद्यालय, नांदूर-शिगोटे, जिल्हा नाशिक.	१०.	ललित कला महाविद्यालय, सिन्नर, जिल्हा नाशिक.

माहिती--चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
नाशिक विभाग -- चालू			
११.	अन्नपूर्णा चित्रकला महाविद्यालय, नांदगाव, जिल्हा नाशिक.	२८.	चित्रकला महाविद्यालय, अमळनेर, जिल्हा जळगाव.
१२.	ग्रामीण चित्रकला महाविद्यालय, येवला, जिल्हा नाशिक.	२९.	रचना चित्रकला महाविद्यालय, अहमदनगर.
१३.	शिवशंकर चित्रकला महाविद्यालय, कळवण, जिल्हा नाशिक.	३०.	चित्रकला महाविद्यालय, सोनाई, तालुका नेवासा, जिल्हा अहमदनगर.
१४.	आदर्श चित्रकला महाविद्यालय, देवपूर, धुळे	३१.	श्री साई गजानन चित्रकला महाविद्यालय, राहुरी खुर्द, तालुका राहुरी, जिल्हा अहमदनगर.
१५.	त्रिमूर्ती चित्रकला महाविद्यालय, देवपूर, धुळे.	३२.	चित्रकला महाविद्यालय, राहुरी, जिल्हा अहमदनगर.
१६.	चित्रकला महाविद्यालय, शिरपूर, जिल्हा धुळे.	३३.	सुनीता चित्रकला महाविद्यालय, श्रीरामपूर, जिल्हा अहमदनगर.
१७.	जी. के. नांदे चित्रकला महाविद्यालय, साक्री, जिल्हा धुळे.	३४.	चित्रकला महाविद्यालय, श्रीरामपूर, जिल्हा अहमदनगर.
१८.	चित्रकला महाविद्यालय, नंदुरबार.	३५.	चित्रकला महाविद्यालय, सप्रेवाडी, श्रीगोंदा, जिल्हा अहमदनगर.
१९.	सुप्रभा चित्रकला महाविद्यालय, शहादा, जिल्हा नंदुरबार.	३६.	ज्ञानेश्वर माऊली चित्रकला महाविद्यालय, पाथर्डी, जिल्हा अहमदनगर.
२०.	अजंता चित्रकला महाविद्यालय, जळगाव.	३७.	चित्रकला महाविद्यालय, पाथर्डी, जिल्हा अहमदनगर.
२१.	ललित कला महाविद्यालय, जळगाव.	३८.	अभिजात चित्रकला महाविद्यालय, भाळवणी, तालुका पारनेर, जिल्हा अहमदनगर.
२२.	ओजस्विनी चित्रकला महाविद्यालय, जळगाव	३९.	कला निकेतन चित्रकला महाविद्यालय, संगमनेर, जिल्हा अहमदनगर.
२३.	चित्रकला महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जिल्हा जळगाव.	४०.	चित्रकला महाविद्यालय, कोपरगाव, जिल्हा अहमदनगर.
२४.	दादासाहेब अनिल देशमुख चित्रकला महाविद्यालय, पाचोरा, जिल्हा जळगाव.	४१.	समाजश्री प्रशांतदादा हिरे इन्स्टिट्यूट ऑफ म्युझिक अँड फाईन आर्ट, मालेगाव, जिल्हा नाशिक.
२५.	महाराष्ट्र चित्रकला महाविद्यालय, चाळीसगाव, जिल्हा जळगाव.		
२६.	स्वामी समर्थ चित्रकला महाविद्यालय, पारोळा, जिल्हा जळगाव.		
२७.	सावित्रीबाई फुले चित्रकला महाविद्यालय, एरंडोल, जिल्हा जळगाव.		

माहिती--चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
पुणे विभाग			
१	भारती कला महाविद्यालय, धनकवडी, पुणे.	१६.	स्वामी विवेकानंद चित्रकला महाविद्यालय, कराड, जिल्हा सातारा.
२.	साई चित्रकला महाविद्यालय, धनकवडी, पुणे.	१७.	सावित्रीबाई बजरंग कला महाविद्यालय, विटा, तालुका खानापूर, जिल्हा सांगली.
३.	चित्रलिला निकेतन महाविद्यालय, पुणे.	१८.	नवकृष्ण व्हॅली कला महाविद्यालय, कुपवाड, जिल्हा सांगली.
४.	नॅशनल कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट, पिंपरी, पुणे.	१९.	विश्वास चित्रकला महाविद्यालय, चिखली, तालुका शिराळा, जिल्हा सांगली.
५.	कला महाविद्यालय, खडकी, पुणे.	२०.	कै. आप्पासाहेब कडादी चित्रकला महाविद्यालय, सोलापूर.
६.	कलासागर कला महाविद्यालय, पुणे.	२१.	सोजर चित्रकला महाविद्यालय, बाशी, जिल्हा सोलापूर.
७.	ज्ञानविलास चित्रकला महाविद्यालय, आळंदी देवाची, तालुका खेड, जिल्हा पुणे.	२२.	गीतादत्त चित्रकला महाविद्यालय, वैराग, तालुका बाशी, जिल्हा सोलापूर.
८.	शरदचंद्र पवार चित्रकला महाविद्यालय, दुंबरवाडी (ओतूर), तालुका जुन्नर, जिल्हा पुणे.	२३.	सावित्रीबाई चित्रकला महाविद्यालय, पंढरपूर, जिल्हा सोलापूर.
९.	मुद्रा स्कूल ऑफ आर्ट, नारायणगाव, तालुका जुन्नर, जिल्हा पुणे.	२४.	रविंद्रनाथ टागोर चित्रकला महाविद्यालय, कुर्डुवाडी, तालुका माढा, जिल्हा सोलापूर.
१०.	रचना चित्रकला महाविद्यालय, केडगाव, तालुका दौंड, जिल्हा पुणे.	२५.	श्री अष्टविनायक चित्रकला महाविद्यालय, सांगोला, जिल्हा सोलापूर.
११.	स्व. आमदार सुभाष अण्णासो. कुल, चित्रकला महाविद्यालय, दौंड, जिल्हा पुणे.	२६.	ललित कला महाविद्यालय, इचलकरंजी, जिल्हा कोल्हापूर.
१२.	भारतीय कला महाविद्यालय, इंदापूर, जिल्हा पुणे.	२७.	कला महाविद्यालय, वाठार, तालुका कराड, जिल्हा सातारा.
१३.	जिजामाता चित्रकला महाविद्यालय, सासवड, तालुका पुरंदर, जिल्हा पुणे.	२८.	राजारामबापू पाटील चित्रकला महाविद्यालय, इस्लामपूर, जिल्हा सांगली.
१४.	सातारा कला महाविद्यालय, सातारा.	२९.	कला महाविद्यालय, पुणे कॅम्प, पुणे.
१५.	कला महाविद्यालय, सातारा.	३०.	साधना कला महाविद्यालय, गडहिंग्लज, जिल्हा कोल्हापूर

माहिती--चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
छत्रपती संभाजीनगर विभाग			
१	चित्रकला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर.	१६.	अंकुर चित्रकला महाविद्यालय, परळी-वैजनाथ, जिल्हा बीड.
२.	उदय चित्रकला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर.	१७.	चित्रकला महाविद्यालय, नांदेड.
३.	आदर्श चित्रकला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर.	१८.	बी. पुठकर चित्रकला महाविद्यालय, देगलूर, जिल्हा नांदेड.
४.	राजा रवी वर्मा चित्रकला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर.	१९.	श्री. वेदप्रकाश कला अध्यापक महाविद्यालय, नायगाव, जिल्हा नांदेड.
५.	अजिंठा लेणी चित्रकला महाविद्यालय, सिल्लोड, जिल्हा छत्रपती संभाजीनगर.	२०.	चित्रकला महाविद्यालय, हदगाव, जिल्हा नांदेड.
६.	शरदचंद्रजी पवार चित्रकला महाविद्यालय, कन्नड, जिल्हा छत्रपती संभाजीनगर.	२१.	मोनालिसा चित्रकला महाविद्यालय, मुखेड, जिल्हा नांदेड.
७.	अजंता चित्रकला महाविद्यालय, जालना.	२२.	चित्रकला महाविद्यालय, कंधार, जिल्हा नांदेड.
८.	दयानंद चित्रकला महाविद्यालय, जाफ्राबाद, जिल्हा जालना.	२३.	कपिलेश्वर चित्रकला महाविद्यालय, लोहा, जिल्हा नांदेड.
९.	आदर्श चित्रकला महाविद्यालय, टाकळी कोलते, तालुका भोकरदन, जिल्हा जालना.	२४.	कृष्णाई चित्रकला महाविद्यालय, लोहा, जिल्हा नांदेड.
१०.	रविंद्रनाथ टागोर चित्रकला महाविद्यालय, परभणी.	२५.	पांडुरंग चित्रकला महाविद्यालय, नळदुर्ग, तालुका तुळजापूर. जिल्हा धाराशिव.
११.	संत ज्ञानेश्वर चित्रकला महाविद्यालय, परभणी.	२६.	चित्रांगण कला महाविद्यालय, लातूर.
१२.	चित्रकला महाविद्यालय, हिंगोली.	२७.	ज्ञानसागर चित्रकला महाविद्यालय, उदगीर, जिल्हा लातूर.
१३.	सिद्धीविनायक चित्रकला महाविद्यालय, बीड.	२८.	चंद्रकांत कळसे चित्रकला महाविद्यालय, निलंगा, जिल्हा लातूर.
१४.	कलांजली कला महाविद्यालय, अंबाजोगाई, जिल्हा बीड.	२९.	कलाविकास चित्रकला महाविद्यालय, अहमदपूर, जिल्हा लातूर.
१५.	जिजामाता कला महाविद्यालय, आष्टी, जिल्हा बीड.		

माहिती--चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
अमरावती विभाग			
१	सुवर्ण चित्रकला महाविद्यालय, बुलढाणा.	१४.	संजय कुन्हे कॉलेज ऑफ मॉडर्न आर्ट, अमरावती.
२.	गुरुकुल चित्रकला महाविद्यालय, बुलढाणा.	१५.	रुक्मिणी चित्रकला महाविद्यालय, परतवाडा, जिल्हा अमरावती.
३.	संत गजानन चित्रकला महाविद्यालय, शेगाव, जिल्हा बुलढाणा.	१६.	श्रीरंग चित्रकला महाविद्यालय, अंजनगाव सूर्जी, जिल्हा अमरावती.
४.	महात्मा ज्योतिबा फुले शिल्प व कला महाविद्यालय, मेहेकर, जिल्हा बुलढाणा.	१७.	चित्रकला महाविद्यालय, जरूड, तालुका वरूड, जिल्हा अमरावती.
५.	राष्ट्रमाता जिजाऊ चित्रकला महाविद्यालय, देऊळगावराजा, जिल्हा बुलढाणा.	१८.	विनायक चित्रकला महाविद्यालय, परतवाडा, तालुका अचलपूर, जिल्हा अमरावती.
६.	शांतेय चित्रकला महाविद्यालय, चिखली, जिल्हा बुलढाणा.	१९.	स्वामी विवेकानंद चित्रकला महाविद्यालय, मोझरी, तालुका तिवसा, जिल्हा अमरावती.
७.	विदर्भ चित्रकला महाविद्यालय, मलकापूर, जिल्हा बुलढाणा.	२०.	स्व. हरिभाऊ रेचे चित्रकला महाविद्यालय, वडगाव, जिल्हा यवतमाळ.
८.	चित्रकला महाविद्यालय, मुर्तिजापूर, जिल्हा अकोला.	२१.	पटलधमाल वाधवाणी चित्रकला महाविद्यालय, यवतमाळ.
९.	सुमित्राबाई अंधारे कला महाविद्यालय, शिली (अंधारे), तालुका पातूर, जिल्हा अकोला.	२२.	स्व. रुपेशकुमार इंगोले चित्रकला महाविद्यालय, कळंब, जिल्हा यवतमाळ.
१०.	वाशिम चित्रकला महाविद्यालय, वाशिम.	२३.	मोगरे चित्रकला महाविद्यालय, पुसद, जिल्हा यवतमाळ.
११.	चित्रकला महाविद्यालय, वाशिम.	२४.	चित्रकला महाविद्यालय, आर्णी, जिल्हा यवतमाळ.
१२.	आदर्श कला महाविद्यालय, कारंजा (लाड), जिल्हा वाशिम.	२५.	गुरुकृपा चित्रकला महाविद्यालय, रिसोड, जिल्हा वाशिम.
१३.	स्व. राजे तेजसिंहराव भोसले चित्रकला महाविद्यालय, अमरावती.		

नागपूर विभाग

१.	राणीबाई अग्नीहोत्री चित्रकला महाविद्यालय, वर्धा.	६.	छत्रपती शिवाजी महाराज चित्रकला महाविद्यालय, देवरी, जिल्हा गोंदिया.
२.	इंदिरा गांधी चित्रकला महाविद्यालय, वडनेर, तालुका हिंगणघाट, जिल्हा वर्धा.	७.	जनता आर्ट इन्स्टिट्यूट, रामनगर, चंद्रपूर.
३.	स्व. यादवराव केचे चित्रकला महाविद्यालय, आर्वी, जिल्हा वर्धा.	८.	ज्ञानेश चित्रकला महाविद्यालय, नवरगाव, तालुका शिंदेवाही, जिल्हा चंद्रपूर.
४.	कलासागर चित्रकला महाविद्यालय, नागपूर.	९.	कला संस्कृती चित्रकला महाविद्यालय, काटोल, जिल्हा नागपूर.
५.	डॉ. सुनील पंचभाई चित्रकला महाविद्यालय, भोजापूर, जिल्हा भंडारा.		

माहिती--चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
	(४) अभ्यासक्रम	:	रेखाकला व रंगकला
	कालावधी	:	४ वर्षे
	प्रवेशमर्यादा	:	१५

कोकण विभाग

१.	मुद्रा स्कूल ऑफ आर्ट, नायगाव, मुंबई.	८.	सिंधुदुर्ग चित्रकला महाविद्यालय, कणकवली, जिल्हा सिंधुदुर्ग.
२.	मुद्रा स्कूल ऑफ आर्ट, सानपाडा (पूर्व), नवी मुंबई.	९.	कै. भाऊसाहेब हिरे इन्स्टिट्यूट ऑफ डिझाईन, वांद्रे, मुंबई.
३.	आशाप्रभा चित्रकला महाविद्यालय, कल्याण.	१०.	कला विद्या स्कूल, गिरगाव, मुंबई-४.
४.	संकल्प स्कूल ऑफ आर्ट, वाशिंद, जिल्हा ठाणे.	११.	रचना संसद अॅकॅडमी ऑफ फाईन आर्ट्स, चुनाभट्टी.
५.	येझाज एज्युकेशन ट्रस्ट, डहाणू रोड, जिल्हा ठाणे.	१२.	ठाणे स्कूल ऑफ आर्ट, ठाणे.
६.	ऋषीकेश चित्रकला महाविद्यालय, न्यू पनवेल, जिल्हा रायगड.	१३.	सह्याद्री स्कूल ऑफ आर्ट, सावडे.
७.	रत्नागिरी स्कूल ऑफ आर्ट, रत्नागिरी.	१४.	वसई विकासिनी दृक कला महाविद्यालय, वसई.

नाशिक विभाग

१.	ललित कला महाविद्यालय, नाशिक.	९.	स्वामी समर्थ चित्रकला महाविद्यालय, पारोळा, जिल्हा जळगाव.
२.	रचना चित्रकला महाविद्यालय, सटाणा, जिल्हा नाशिक.	१०.	रचना कला महाविद्यालय, अहमदनगर.
३.	अन्नपूर्णा चित्रकला महाविद्यालय, नांदगाव, जिल्हा नाशिक.	११.	श्री साई गजानन चित्रकला महाविद्यालय, राहुरी खुर्द, तालुका राहुरी, जिल्हा अहमदनगर.
४.	आदर्श चित्रकला महाविद्यालय, देवपूर, धुळे.	१२.	समाजश्री प्रशांतदादा हिरे इन्स्टिट्यूट ऑफ म्युझिक अॅन्ड फाईन आर्ट, मालेगाव, जिल्हा नाशिक.
५.	जी. के. नांदे चित्रकला महाविद्यालय, साक्री, जिल्हा धुळे.	१३.	चित्रकला महाविद्यालय, तिळभांडेश्वर लेन, नाशिक.
६.	सुप्रभा चित्रकला महाविद्यालय, शहादा, जिल्हा नंदुरबार.	१४.	ललित कला भवन, खिरोदा, जळगाव.
७.	ललित कला महाविद्यालय, जळगाव.	१५.	ललित कला केंद्र, चोपडा, जळगाव.
८.	चित्रकला महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जिल्हा जळगाव.		

पुणे विभाग

१.	दलितमित्र कै. सिं. धों. आबनावे कला महाविद्यालय, पुणे.	१०.	कै. आप्पासाहेब कडादी चित्रकला महाविद्यालय, सोलापूर.
२.	भारती कला महाविद्यालय, धनकवडी, पुणे.	११.	सावित्रीबाई फुले चित्रकला महाविद्यालय, पंढरपूर, जिल्हा सोलापूर.
३.	साई चित्रकला महाविद्यालय, धनकवडी, पुणे.	१२.	कला मंदिर महाविद्यालय, कोल्हापूर.
४.	चित्रलीला निकेतन महाविद्यालय, पुणे.	१३.	ललित कला महाविद्यालय, इचलकरंजी, जिल्हा कोल्हापूर.
५.	मुद्रा स्कूल ऑफ आर्ट, नारायणगाव, तालुका जुन्नर, जिल्हा पुणे.	१४.	नॅशनल कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट, पिंपरी, पुणे.
६.	भारतीय कला महाविद्यालय, इंदापूर, जिल्हा पुणे.	१५.	चित्रकला महाविद्यालय, खडकी, पुणे.
७.	सातारा कला महाविद्यालय, सातारा.	१६.	यशोदा शिक्षण संस्थेचे कला महाविद्यालय, सातारा.
८.	कला महाविद्यालय, सातारा.	१७.	साधना कला महाविद्यालय, गडहिंग्लज, जिल्हा कोल्हापूर.
९.	नवकृष्ण वॅली कला महाविद्यालय, कुपवाड, जिल्हा सांगली.	१८.	जे. एन. भंडारी स्कूल ऑफ आर्ट, शिनोळी.

माहिती -- चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
छत्रपती संभाजीनगर विभाग			
१.	चित्रकला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर.	४.	यशवंत कला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर.
२.	रवींद्रनाथ टागोर चित्रकला महाविद्यालय, परभणी.	५.	कैलास कलानिकेतन, बीड.
३.	ज्ञानसागर चित्रकला महाविद्यालय, उदगीर, लातूर.	६.	चित्रकला महाविद्यालय, लातूर.
अमरावती विभाग			
१.	स्व. राजे तेजसिंहराव भोसले चित्रकला महाविद्यालय, अमरावती.	४.	पटलधमाल वाधवाणी चित्रकला महाविद्यालय, यवतमाळ.
२.	संजय कुन्हे कॉलेज ऑफ मॉडर्न आर्ट, अमरावती.	५.	स्व. श्री. बाबासाहेब नाईक चित्रकला महाविद्यालय, खामगाव, जिल्हा बुलढाणा.
३.	श्रीरंग चित्रकला महाविद्यालय, अंजनगाव सूर्जी, जिल्हा अमरावती.	६.	मोगरे चित्रकला महाविद्यालय, पुसद, जिल्हा यवतमाळ.
		७.	बाबासाहेब ढोणे चित्रकला महाविद्यालय, अकोला.
नागपूर विभाग			
१.	कलासागर चित्रकला महाविद्यालय, नागपूर.	३.	छत्रपती शिवाजी चित्रकला महाविद्यालय, देवरी, जिल्हा गोंदिया.
२.	ज्ञानेश चित्रकला महाविद्यालय, नवरगाव, तालुका शिंदेवाही, जिल्हा चंद्रपूर.	४.	प्रोग्रेसिव्ह चित्रकला महाविद्यालय, गोंदिया.
		५.	शरद पवार चित्रकला महाविद्यालय, नागपूर.
<p>(५) अभ्यासक्रम : शिल्पकला व प्रतिमानबंध</p> <p>कालावधी : ४ वर्षे</p> <p>प्रवेशमर्यादा : १५</p>			
कोकण विभाग		छत्रपती संभाजीनगर विभाग	
१.	सह्याद्री स्कूल ऑफ आर्ट, सावर्डे.	१.	चित्रकला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर.
२.	श्री मंदिलकर स्कूल ऑफ आर्ट, सायन, मुंबई.	२.	कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट, छत्रपती संभाजीनगर.
३.	रचना संसद अॅकॅडमी ऑफ फाईन आर्ट, चुनाभट्टी.	३.	यशवंत कला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर.
नाशिक विभाग		अमरावती विभाग	
१.	ललित कला महाविद्यालय, नाशिक.	१.	कलाचार्य पंथे गुरुजी चित्र व शिल्प महाविद्यालय, खामगाव, जिल्हा बुलढाणा.
पुणे विभाग		नागपूर विभाग	
१.	भारती कला महाविद्यालय, धनकवडी, पुणे.	२.	रवींद्रनाथ टागोर चित्रकला महाविद्यालय, चिखली, जिल्हा बुलढाणा.
२.	नवकृष्ण व्हॅली कला महाविद्यालय, कुपवाड, जिल्हा सांगली.	नागपूर विभाग	
३.	कला मंदिर महाविद्यालय, कोल्हापूर.	निरंक	
४.	कलाविश्व महाविद्यालय, सांगली.		

माहिती --- चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
	(६) अभ्यासक्रम : अंतर्गत गृहसजावट		
	कालावधी : २ वर्षे		
	प्रवेशमर्यादा : १५		
कोकण विभाग		पुणे विभाग	
१.	उंब्रा चित्रकला महाविद्यालय, महालक्ष्मी, मुंबई.	१.	कै. आप्पासाहेब कडादी चित्रकला महाविद्यालय, सोलापूर.
नाशिक विभाग		२.	नॅशनल कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट, पिंपरी, पुणे.
१.	ललित कला महाविद्यालय, नाशिक.	३.	यशोदा शिक्षण संस्थेचे कला महाविद्यालय, सातारा.
२.	आदर्श चित्रकला महाविद्यालय, देवपूर, धुळे.	४.	प्रथमेश कला महाविद्यालय, कराड.
३.	ललित कला महाविद्यालय, जळगाव.	छत्रपती संभाजीनगर विभाग	
४.	स्कूल ऑफ आर्ट, धुळे.	१.	मोहिनी कला महाविद्यालय, परभणी.
५.	समाजश्री प्रशांतदादा हिरे इन्स्टिट्यूट, मालेगाव, नाशिक.	२.	यशवंत कला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर.
अमरावती विभाग		नागपूर विभाग	
१.	श्रीरंग चित्रकला महाविद्यालय, अंजनगाव सुर्जी, जिल्हा अमरावती.	१.	राणीबाई अग्नीहोत्री चित्रकला महाविद्यालय, वर्धा.
		२.	राष्ट्रीय चित्रकला महाविद्यालय, नागपूर.
		३.	शरद पवार कला महाविद्यालय, नागपूर.
	(७) अभ्यासक्रम : सिरॅमिक्स अँड पॉटरी		
	कालावधी : २ वर्षे		
	प्रवेशमर्यादा : १५		
कोकण विभाग		छत्रपती संभाजीनगर विभाग	
१.	रचना संसद अँकॅडमी ऑफ फाईन आर्ट्स, मुंबई.	१.	महात्मा गांधी मिशनचे कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट्स, छत्रपती संभाजीनगर.
नाशिक विभाग		अमरावती विभाग	
१.	ललित कला महाविद्यालय, नाशिक.	निरंक	
पुणे विभाग		नागपूर विभाग	
१.	भारती कला महाविद्यालय, धनकवडी, पुणे.	१.	गुरुकुल चित्रकला महाविद्यालय, नागपूर.
२.	भारतीय कला महाविद्यालय, इंदापूर, जिल्हा पुणे.		
	(८) अभ्यासक्रम : टेक्सटाईल		
	कालावधी : २ वर्षे		
	प्रवेशमर्यादा : १५		
कोकण विभाग		पुणे विभाग	
निरंक		१.	प्रथमेश कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट्स, मंगळवेढा, सोलापूर.
नाशिक विभाग		छत्रपती संभाजीनगर विभाग	
१.	जी. के. नांदे चित्रकला महाविद्यालय, साक्री, जिल्हा धुळे.	१.	महात्मा गांधी मिशनचे कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट्स, छत्रपती संभाजीनगर.
२.	समाजश्री प्रशांतदादा हिरे इन्स्टिट्यूट ऑफ म्युझिक अँड फाईन आर्ट, मालेगाव, जिल्हा नाशिक.		

माहिती --- चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
अमरावती विभाग		नागपूर विभाग	
१.	बाळासाहेब नाईक चित्रकला महाविद्यालय, खामगाव, बुलढाणा.	१.	राणीबाई अग्नीहोत्री चित्रकला महाविद्यालय, वर्धा.
		२.	महालक्ष्मी जगदंबा महाविद्यालय, नागपूर.
(९) अभ्यासक्रम : कलाशिक्षणशास्त्र पदविका (डिप. ए. एड.)			
कालावधी : १ वर्ष			
प्रवेशमर्यादा : २५			
कोकण विभाग		छत्रपती संभाजीनगर विभाग	
१.	मुद्रा स्कूल ऑफ आर्ट सानपाडा (पूर्व), नवी मुंबई.	१.	चित्रकला महाविद्यालय, सिडको, छत्रपती संभाजीनगर.
२.	ठाणे स्कूल ऑफ आर्ट, ठाणे.	२.	रवींद्रनाथ टागोर चित्रकला महाविद्यालय, परभणी.
३.	वसई विकासिनीचे दृक कला महाविद्यालय, वसई.	३.	संत ज्ञानेश्वर चित्रकला महाविद्यालय, परभणी.
नाशिक विभाग		अमरावती विभाग	
१.	ललित कला महाविद्यालय, नाशिक.	१.	संजय कुन्हे कॉलेज ऑफ मॉडर्न आर्ट, अमरावती.
२.	स्कूल ऑफ आर्ट, संगमेश्वर, मालेगाव, जिल्हा नाशिक.	२.	श्रीरंग चित्रकला महाविद्यालय, अंजनगाव सूर्जी, जिल्हा अमरावती.
३.	ललित कला महाविद्यालय, जळगाव.	३.	पटलधमाल वाधवाणी चित्रकला महाविद्यालय, यवतमाळ.
पुणे विभाग		४.	स्व. राजे भोसले चित्रकला महाविद्यालय, अमरावती.
१.	भारती कला महाविद्यालय, धनकवडी, पुणे.	५.	बाबासाहेब ढोणे चित्रकला महाविद्यालय, अकोले, अमरावती.
२.	कलासागर कला महाविद्यालय, पुणे.	नागपूर विभाग	
३.	कला महाविद्यालय, सातारा.	१.	कलासागर चित्रकला महाविद्यालय, नागपूर.
४.	नवकृष्ण व्हॅली कला महाविद्यालय, कुपवाड, सांगली.	२.	महालक्ष्मी जगदंबा महाविद्यालय, नागपूर.
५.	चित्रकला महाविद्यालय, कोपरगाव.		
६.	अभिनव कला महाविद्यालय, टिळक रोड, पुणे.		
७.	कलाविश्व महाविद्यालय, सांगली.		
८.	सावित्रीबाई चित्रकला महाविद्यालय, पंढरपूर.		
(१०) अभ्यासक्रम : कला शिक्षक प्रमाणपत्र (अ. एम.)			
कालावधी : १/३ वर्षे			
प्रवेश मर्यादा : २५			
कोकण विभाग		कोकण विभाग-चालू	
१.	मुद्रा स्कूल ऑफ आर्ट, सानपाडा (पूर्व), नवी मुंबई.	७.	कला महाविद्यालय, खोपोली, जिल्हा रायगड.
२.	आशाप्रभा चित्रकला महाविद्यालय, कल्याण.	८.	ललित कला महाविद्यालय, इचलकरंजी, जिल्हा कोल्हापूर.
३.	ऋषीकेश चित्रकला महाविद्यालय, न्यू पनवेल, जिल्हा रायगड.	९.	सह्याद्री स्कूल ऑफ आर्ट, सावर्डे, तालुका चिपळूण, जिल्हा रत्नागिरी.
४.	रत्नागिरी स्कूल ऑफ आर्ट, रत्नागिरी.	१०.	करंदीकर कला अॅकॅडमी, डोंबिवली.
५.	सिंधुदुर्ग चित्रकला महाविद्यालय, कणकवली, जिल्हा सिंधुदुर्ग.	११.	वसई विकासिनीचे दृक कला महाविद्यालय, वसई.
६.	संकल्प स्कूल ऑफ आर्ट, वार्शिंद, जिल्हा ठाणे.		

माहिती --- चालू

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अ. क्र.	संस्थेचे नाव
१	२	१	२
नाशिक विभाग		छत्रपती संभाजीनगर विभाग	
१.	त्रिमूर्ती चित्रकला महाविद्यालय, नांदूर-शिगोटे, जिल्हा नाशिक.	१.	चित्रकला महाविद्यालय, सिडको, छत्रपती संभाजीनगर.
२.	शिवशंकर चित्रकला महाविद्यालय, कळवण, जिल्हा नाशिक.	२.	रवींद्रनाथ टागोर चित्रकला महाविद्यालय, परभणी.
३.	आदर्श चित्रकला महाविद्यालय, देवपूर, धुळे.	३.	ज्ञानसागर चित्रकला महाविद्यालय, उदगीर, जिल्हा लातूर.
४.	चित्रकला महाविद्यालय, अमळनेर, जिल्हा जळगाव.	४.	श्री कपिलेश्वर चित्रकला महाविद्यालय, लोश, जिल्हा नांदेड.
५.	रचना चित्रकला महाविद्यालय, अहमदनगर.	५.	मोनोलिसा चित्रकला महाविद्यालय, मुखेड, जिल्हा छत्रपती संभाजीनगर.
६.	ललित कला महाविद्यालय, सिन्नर, जिल्हा नाशिक.	६.	चंद्रकांत कळसे चित्रकला महाविद्यालय, निलंगा, जिल्हा लातूर.
७.	ज्ञानेश्वर माऊली चित्रकला महाविद्यालय, पाथर्डी, जिल्हा अहमदनगर.	७.	साईनाथ कला महाविद्यालय, माजलगाव, जिल्हा बीड.
८.	समाजश्री प्रशांतदादा हिरे इन्स्टिट्यूट ऑफ म्युझिक अँड फाईन आर्ट, मालेगाव, जिल्हा नाशिक.	८.	स्वातंत्र्य सैनिक आर. के. शिंदे मास्टर कला महाविद्यालय, धाराशिव.
९.	ललित कला केंद्र, चोपडा, जळगाव.		
पुणे विभाग		अमरावती विभाग	
१.	साई चित्रकला महाविद्यालय, धनकवडी, पुणे.	१.	सुवर्ण चित्रकला महाविद्यालय, बुलढाणा.
२.	कलासागर कला महाविद्यालय, पुणे.	२.	संजय कुन्हे कॉलेज ऑफ मॉडर्न आर्ट, अमरावती.
३.	स्व. आमदार सुभाष आण्णासो. कुल, दौंड, जिल्हा पुणे.	३.	श्रीरंग चित्रकला महाविद्यालय, अंजनगाव सूर्जी, जिल्हा अमरावती.
४.	भारतीय कला महाविद्यालय, इंदापूर, जिल्हा पुणे.	४.	स्वामी विवेकानंद चित्रकला महाविद्यालय, मोझरी, जिल्हा अमरावती.
५.	विश्वास चित्रकला महाविद्यालय, चिखली, तालुका शिराळा, जिल्हा सांगली.	५.	मोगरे चित्रकला महाविद्यालय, पुसद, जिल्हा यवतमाळ.
६.	नवकृष्ण व्हेली कला महाविद्यालय, कुपवाड, जिल्हा सांगली.	६.	संत गजानन चित्रकला महाविद्यालय, शेगाव, जिल्हा बुलढाणा.
७.	दलित मित्र कै. सिं. धों. आबनावे कला महाविद्यालय, पुणे.		
८.	कृष्णा कला महाविद्यालय, वाठार, तालुका कराड, जिल्हा सातारा.	नागपूर विभाग	
९.	यशोदा शिक्षण संस्थेचे कला महाविद्यालय, सातारा.	१.	ज्ञानेश चित्रकला महाविद्यालय, नवरगाव, जिल्हा चंद्रपूर.
१०.	प्रथमेश कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट, मंगळवेढा, जिल्हा सोलापूर.	२.	डॉ. सुनिल पंचभाई चित्रकला महाविद्यालय, भोजापूर, जिल्हा भंडारा.
		३.	शरद पवार कला महाविद्यालय, नागपूर.
		४.	महालक्ष्मी जगदंबा महाविद्यालय, नागपूर.

महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळाशी संलग्नित महाविद्यालयांची यादी

अनु- क्रमांक	महाविद्यालयाचा कोड	महाविद्यालयाचे नाव	मुख्याध्यापकाचा ई-मेल	मुख्याध्यापकाचा मोबाईल नंबर
१	२	३	४	५
१	००१-००	सर जे. जे. स्कूल ऑफ आर्ट, मुंबई.	jjschoolofart@gmail.com	९८९२९९७७८३
२	००१-०A	श्री. मांडळकर स्कूल ऑफ आर्ट	shrimandilkarfineart@gmail.com	९६६४९८०८१०
३	००३-००	ठाणे स्कूल ऑफ आर्ट	thaneschoolofart@gmail.com	९८१९०७४४२५
४	००४-००	करंदीकर कला अकादमी, डोंबिवली.	karandikarkalaacademy@gmail.com	८०९७३५३९१७
५	००६-००	वसई विकासिनी कॉलेज ऑफ व्हिज्युअल आर्ट, वसई.	vasaivikasnicollege11@gmail.com	९८२२७७९३९५
६	००७-००	ऋषिकेश चित्रकला महाविद्यालय, पनवेल.	rishikeshprincipal@gmail.com	७७३८२०८०८८
७	००८-००	सह्याद्री स्कूल ऑफ आर्ट, सावर्डे	SSASAWARDE1993@GMAIL.COM	९८६०३७७०२७
८	०१०-००	अभिनव कला महाविद्यालय, टिळक रोड.	abhinavkalamahavidyalaya@gmail.com	८७९६९५९२९६
९	०१०-०१	अभिनव कला महाविद्यालय, पाषाण	sdbharati@gmail.com	९८२२०४८८०१
१०	०१०-०A	अबनवे कला महाविद्यालय	abnavekala@gmail.com	९७६७०९०५५५
११	०११-००	नॅशनल कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट	NATIONALCOLLEGEPIPRI17@GMAIL.COM	८८८८८७४३६८
१२	०११-०A	श्रीमती शकुंतला हेमराज मुथा कला महाविद्यालय.	dineshartist99@gmail.com	७०३०८४२९३०
१३	०१२-००	कला सागर कला महाविद्यालय	kalasagarkalamahavidyalay@gmail.com	९८२२४५६७७२
१४	०१३-००	शारदाबाई पवार कला महाविद्यालय, का-हाटी, बारामती.	spkm.4242@gmail.com	९९२२४१५१५८
१५	०१४-००	भारती कला महाविद्यालय, पुणे	COFA@BHARATIVIDYAPEETH.EDU	९३७३४५४०६८
१६	०१६-००	भारतीय कला महाविद्यालय, इंदापूर.	artjunction111@gmail.com	९८९०३२४४१०
१७	०१८-००	चित्रकला महाविद्यालय, कोपरगाव	sanson4470@gmail.com	९२२६७९८०२४
१८	०१९-०A	त्रिमूर्ती चित्रकला महाविद्यालय, नांदुरशिंंगोटे	ghugemangeshr@gmail.com	९७६६२४१५८५
१९	०२१-००	रचना चित्रकला महाविद्यालय	rachanakala98@gmail.com	८२७५३८६८०५
२०	०२२-००	प्रगती कला महाविद्यालय, तारकपूर	prin.pragatkalanagar@gmail.com	९६८९९६५५०२
२१	०२४-००	चित्रकला महाविद्यालय, सोनाई	chitrakalamahasonai2002@gmail.com	९७६३९०१३५९
२२	०२५-०A	सुनिता चित्रकला महाविद्यालय, श्रीरामपूर.	ONLYPRADIP9@GMAIL.COM	९८२२३५९७१८
२३	०२६-००	कला व्यवसाय केंद्र, सोलापूर	kalavyavasayakendra99@yahoo.com	९६६५७४६९४६
२४	०२७-००	कै. आप्पासाहेब कदादी चित्रकला महाविद्यालय, सोलापूर.	akcmsolapur@gmail.com	९८९००४४८४६

महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळाशी संलग्नित महाविद्यालयांची यादी --- चालू

१	२	३	४	५
२५	०२८-००	सावित्रीबाई फुले चित्रकला महाविद्यालय, पंढरपूर.	sachindeshpande42@gmail.com	९०९६२५११६२
२६	०२९-००	रवींद्रनाथ टागोर चित्रकला महाविद्यालय, कुर्दुवाडी.	samadhanchadage1111@gmail.com	८८०५०७५०५५
२७	०३१-००	चित्रकला महाविद्यालय, तिलभांडेश्वर लेन, नाशिक.	cmvnsk@gmail.com	९८६०४१९३९३
२८	०३३-००	ललित कला महाविद्यालय, गंगापूर रोड, नाशिक.	fineart@mvp.edu.in	७०३८२०८९००
२९	०३४-००	एस. पी. एच. चित्रकला महाविद्यालय, माळेगाव कॅम्प.	prin.sphfcdcollege@mgvnsaik.org	७०६६०३११८३
३०	०३५-०A	चित्रकला महाविद्यालय, मनमाड	artistmore1974@gmail.com	९८८१२६८४४०
३१	०३६-००	रचना चित्रकला महाविद्यालय, सटाणा.	kor.upendra@yahoo.com	९४२०५८७२९७
३२	०३६-०A	शिवशंकर चित्रकला महाविद्यालय, कळवण.	sscmkalwan@gmail.com	९४२१५०४०९८
३३	०३७-००	सप्तपुट ललित कला भवन, खिरोदा.	slbkhiroda@gmail.com	९९६००३९५४४
३४	०३८-००	ललित कला केंद्र, चोपडा	lalitkalakendra1992@gmail.com	९४२३४८९३३१
३५	०३९-००	ललित कला महाविद्यालय	dhananjaybkolhe@gmail.com	९४२३९७३४०३
३६	०३९-०A	ओजस्विनी कला महाविद्यालय	ojaswinikalamaha2008@gmail.com	९९२३९१३७३५
३७	०४०-००	चित्रकला महाविद्यालय, अमळनेर	ravindrakasar1977@gmail.com	८७८८६४३८७६
३८	०४२-००	दादासाहेब अनिल देशमुख चित्रकला महाविद्यालय, पाचोरा.	ADDESHMUKHATDCOLLEGE@GMAIL.COM	९८९००९४६१८
३९	०४३-००	चित्रकला महाविद्यालय, मुक्ताईनगर.	atdmuktainagar1998@gmail.com	९८६०४६४१६१
४०	०४४-००	स्कूल ऑफ आर्ट, स्टेशन रोड, धुळे.	tmbsnl@yahoo.com	९४२२७०७८४२
४१	०४५-००	जी. के. नांदे चित्रकला महाविद्यालय, साक्री.	sudhirkasar45@gmail.com	९४२३९४०८००
४२	०४६-००	आर. एस. गोसावी कला निकेतन महाविद्यालय.	rsgkalaniketan@yahoo.com	९३७१११६४७६
४३	०४७-००	साधना कला महाविद्यालय, गडहिंग्लज.	shivajiredekar444@gmail.com	९९६०११६५४६
४४	०४८-००	दळवी आर्ट इन्स्टिट्यूट	dalvisarti@gmail.com	९४२३०४२५४९
४५	०४८-०A	कला मंदिर महाविद्यालय	kalamandir2016@gmail.com	९३७१११३२५५
४६	०४९-००	जे. एन. भंडारी स्कूल ऑफ आर्ट, शिनोळी.	jnbhandarishinoli@gmail.com	९८४४२७२११३
४७	०५०-००	सातारा कला महाविद्यालय	haridasnikam@yahoo.in	९८२२२६००६८

महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळाशी संलग्नित महाविद्यालयांची यादी --- चालू

१	२	३	४	५
४८	०५२-००	कलाविश्व महाविद्यालय	kalavishwasangli@gmail.com	९९६०३७९२७२
४९	०५२-०A	राजारामबापू पाटील चित्रकला महाविद्यालय, इस्लामपूर.	rbpchitrakalamaha@gmail.com	९४२१२२४७०७
५०	०५३-००	नव कृष्णा व्हॅली कला महाविद्यालय, मिरज, सांगली.	suryakantholkar6@gmail.com	९८२२३७२११७
५१	०५४-००	चित्रकला महाविद्यालय, अमरावती	cmva1972@gmail.com	९४२२१५५५०१
५२	०५४-०A	विनायक चित्रकला महाविद्यालय, कंदळी परतवाडा.	hkanojiya201@gmail.com	७७६७०७८९५९
५३	०५५-००	डॉ. संजय कुन्हे कॉलेज ऑफ मॉडर्न आर्ट, अमरावती.	skcoma@gmail.com	९८२२२८६८९९
५४	०५६-००	स्व. राजे तेजसिंह भोसले चित्रकला महाविद्यालय, अमरावती.	patilnarendra5672@gmail.com	९८२२२२१५१९
५५	०५८-००	स्व. श्री. बाबासाहेब नाईक चित्रकला महाविद्यालय, खामगाव, जिल्हा बुलढाणा.	ssbncmkhamgaon@gmail.com	९७३०३३४०३३
५६	०५८-०A	कलाचार्य पांडे गुरुजी चित्र-शिल्प महाविद्यालय, खामगाव.	deepakhiwrale9@gmail.com	८८८८९१५३३८
५७	०६१-००	बाबासाहेब ढोणे चित्रकला महाविद्यालय, अकोला.	bgajanan171178@gmail.com	९९२३१४००९३
५८	०६३-००	शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, नागपूर.	gcmvnagpur@gmail.com	९८६९५८५०२१
५९	०६३-०१	महालक्ष्मी जगदंबा महाविद्यालय, नागपूर.	kawadatebhupendra@gmail.com	९८८११९३७६६
६०	०६३-०A	शरद पवार चित्रकला महाविद्यालय, नागपूर.	spcm1992@gmail.com	९४२३४२१८४७
६१	०६४-००	वसंत चित्रकला महाविद्यालय, हिंणघाट.	vasantcmh1992@gmail.com	९९२३५३७७१५
६२	०६६-००	ज्ञानेश चित्रकला महाविद्यालय, नवरगाव.	sdchitram@gmail.com	९८२२०२६७५७
६३	०६८-००	यशवंत कला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर.	yashwantkala.aurangabad@gmail.com	९८९००१८१८८
६४	०६८-०A	राजा रविवर्मा चित्रकला महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर.	rwcmabad2022@gmail.com	९८८११७८३७८
६५	०६९-००	बाबासाहेब नाईक चित्रकला महाविद्यालय, पुसद.	bnc_pusad@rediffmail.com	९४२३६१२१६५
६६	०७०-००	मोगरे चित्रकला महाविद्यालय, पुसद, यवतमाळ.	suraj01mogare@gmail.com	८७८८०२९७११

महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळाशी संलग्नित महाविद्यालयांची यादी --- चालू

१	२	३	४	५
६७	०७१-००	पातळधामल वाघवानी चित्रकला महाविद्यालय, यवतमाळ.	DHAWASGAURAV26@GMAIL.COM	९९२१३८९५९७
६८	०७३-००	चित्रकला महाविद्यालय, लातूर	chitrakalamahavi1973@gmail.com	८६०००५६००१
६९	०७५-००	चंद्रकांत काळसे चित्रकला महाविद्यालय, निलंगा, लातूर	dckalse15@gmail.com	९०११२३७७१०
७०	०७६-००	कैलास कला निकेतन, बीड	kailaskala@gmail.com	९४२०७५२३६४
७१	०७९-००	एम. जी. एम. कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट, नांदेड	maheshmahamune@gmail.com	९४२२७१९९९१
७२	०७९-०A	कलामहर्षी त्र्यंबक वसेकर चित्रकला महाविद्यालय, नांदेड	kmtvcmmndd@gmail.com	९८९०२४०५०५
७३	०८०-००	रवींद्रनाथ टागोर चित्रकला महाविद्यालय, परभणी	rtdrawingcollege1996@gmail.com	९८२२४५२१७१
७४	०८१-००	संत ज्ञानेश्वर चित्रकला महाविद्यालय, परभणी	NATKARDNYANESHWAR39@GMAIL.COM	९८६००३४५२९
७५	०८२-००	चित्रकला महाविद्यालय, हिंगोली	madhukarrat616@gmail.com	९६६५५५५६५७
७६	०८५-००	अजंठा चित्रकला महाविद्यालय, जालना	prof.shaham@gmail.com	९०२८९५९६८०
७७	०८६-००	जे. के. अकॅडमी ऑफ आर्ट अॅण्ड डिझाईन, वडाळा	jkaadesign@gmail.com	९३२३६४२०१६
७८	०८७-००	सोफिया पॉलिटेक्निक, भुलाभाई देसाई रोड	info@sophiapolytechnic.com	९७६९६८९३०९
७९	०८७-०A	मुंबई कला महाविद्यालय	mahavirapatil1971@gmail.com	९८२३७९१०८२
८०	०८८-००	शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर	gsa.aurangabad@gmail.com	९९२२१७९६७६
८१	०९१-००	मॉडेल आर्ट इन्स्टिट्यूट, दादर	MODEL1939ART@GMAIL.COM	९९२००३६३२८
८२	०९१-०A	कलाविद्या संकुल	Kalasankul@gmail.com	९८९२९०१०५९
८३	०९२-००	आशाप्रभा चित्रकला महाविद्यालय	shrikant.navgire.sn@gmail.com	९८२१७४९७३४
८४	०९३-०A	कृष्णा कला महाविद्यालय, वाटेहर	kfkrisnakala@gmail.com	९६८९००११९७
८५	०९५-००	संत गजानन चित्रकला महाविद्यालय, शेगाव.	sgcmprincipal@gmail.com	९३७३०७२२३१
८६	०९९-००	ललित कला महाविद्यालय, इचलकरंजी	lalitkalaich2002@gmail.com	९९६०१९७७२०
८७	१०९-००	विद्यालंकार चित्रकला महाविद्यालय, अंबरनाथ	vidyalankarcollege2004@gmail.com	७३८५०८०७२१
८८	११०-००	संकल्प स्कूल ऑफ आर्ट, वसिंद	satyacolor01@gmail.com	८६५५३१६६९१
८९	११२-००	ज्ञानेश्वर माऊली चित्रकला महाविद्यालय, पाथर्डी	dmcmp112@gmail.com	९०९६८९८१७६
९०	११३-००	श्री अजंठा लेणी चित्रकला महाविद्यालय, सिलोड	rameshwarbakal87@gmail.com	८०८०२०९६४०

महाराष्ट्र राज्य कला शिक्षण मंडळाशी संलग्नित महाविद्यालयांची यादी --- चालू

१	२	३	४	५
९१	११५-००	विदर्भ चित्रकला महाविद्यालय, मलकापूर	anantabarhate1977@gmail.com	९०६७९५७९७८
९२	११६-००	राष्ट्रमाता जिजाऊ चित्रकला महाविद्यालय, देऊळगाव राजा.	tamannaf8575@gmail.com	८८८८१२८०९०
९३	११६-०B	रवींद्रनाथ टागोर चित्रकला महाविद्यालय, चिखली.	PADY9984@GMAIL.COM	९६६५८३७९४१
९४	११८-००	प्रोग्रेसिव्ह चित्रकला महाविद्यालय, गोंदिया.	abhay.gurao17@gmail.com	९७६६००७७१८
९५	११९-००	चित्रकला महाविद्यालय, नंदुरबार	ravikiranpatil008@gmail.com	९९७५९६२५३८
९६	१२७-००	साई चित्रकला महाविद्यालय, धनकवडी.	saichitrakalamahavidyalaya@gmail.com	९८२२८६३५३५
९७	१२८-००	श्री गजानन चित्रकला महाविद्यालय, अकोले.	gajananchitrakala@gmail.com	९८९०७९०००६
९८	१२९-००	एम. सी. ई. सोसायटी स्कूल ऑफ आर्ट.	mcessoart@azamcampus.org	९५८८४२३९०५
९९	१३१-००	कृष्णाई चित्रकला महाविद्यालय, लोहा.	waghmarehausaji@gmail.com	८००७०००५८५
१००	१३१-०A	बी. पुष्कर चित्रकला महाविद्यालय, देगलूर.	pushkarmundhe@gmail.com	९८२२७९२२०१
१०१	१३४-००	रचना संसद अकॅडमी ऑफ फाईन आर्ट अँड क्राफ्ट, प्रभादेवी.	afac@rachanasansad.edu.in	९८२०७१५२७४
१०२	१३४-०A	उब्रा चित्रकला महाविद्यालय, महालक्ष्मी.	ashudnakhate75@gmail.com	९५८८४७३१८२
१०३	००६-०A	रॉबी डिसिल्वा कॉलेज ऑफ व्हिज्युअल आर्ट.	dattatrayathombare1976@gmail.com	९३७३३५३७६९
१०४	०७१-०A	स्व. रूपेशकुमार इंगोले चित्रकला महाविद्यालय.	ingolemanagement@gmail.com	९६५७१७५१३९
१०५	०३१-०A	ललित चित्रकला महाविद्यालय, सिन्नर	LalitchitraKalaMahavidyalaya9@gmail.com	९८२२५००८१४
१०६	०६३-०B	कलासागर चित्रकला महाविद्यालय, नागपूर	kalasagarchitrakala21@gmail.com	८८३०२४३५४४
१०७	०७४-००	ज्ञानसागर चित्रकला महाविद्यालय, उदगीर	dnyansagarchitrakalamv74@gmail.com	८००७७९७९९९
१०८	११४-००	स्वामी विवेकानंद चित्रकला महाविद्यालय, मोझरी.	ardakshyam@gmail.com	८१८००५२०१५
१०९	०३६-०B	स्कूल ऑफ आर्ट, मालेगाव	mudassirnazar1267@gmail.com	८९९९३६८१५८

शासनमान्य अशासकीय अनुदानित कला संस्थांमध्ये राबविण्यात येणारे पदविका अभ्यासक्रम

अ. क्र.	राबविण्यात येणारे अभ्यासक्रम	कालावधी (वर्षे)	प्रवेश मर्यादा	आकारण्यात येणारे शुल्क	
				अनुदानित	विनाअनुदानित
१	मूलभूत	.. १	३०	५४००	रु. ४५०
२	रेखाकला व रंगकला (मूलभूत अभ्यासक्रम)	.. ४	१५	५४००	रु. ४५०
३	उपयोजित कला (मूलभूत अभ्यासक्रमानंतर)	.. ४	१५	५४००	रु. ४५०
४	शिल्पकला व प्रतिमानबंद (मूलभूत अभ्यासक्रमानंतर)	.. ४	१५	५४००	रु. ४५०
५	वस्त्रकला (मूलभूत अभ्यासक्रमानंतर)	.. २	१५	५४००	रु. ४५०
६	अंतर्गत गृहसजावट (मूलभूत अभ्यासक्रमानंतर)	.. २	१५	५४००	रु. ४५०
७	मातृकाम (मूलभूत अभ्यासक्रमानंतर)	.. २	१५	५४००	रु. ४५०
८	धातूकाम (मूलभूत अभ्यासक्रमानंतर)	.. २	१५	५४००	रु. ४५०
९	कला शिक्षक प्रशिक्षण पदविका	.. २	३०	५४००	रु. ४५०
१०	कला शिक्षणशास्त्र पदविका	.. १	२५	९९५०	रु. ६००
११	कला शिक्षक प्रमाणपत्र (अंशकालीन/सुट्टीतील)	.. १/३	२५	१०२५०	रु. ६००

विना अनुदानित कला संस्थांसाठी मूलभूत व ए. टी. डी. या दोन अभ्यासक्रमांसाठी प्रवेश मर्यादा कायमस्वरूपी ३० करण्यात आली. (संदर्भ-पीअेआय-२००८/दोन/२६७६, दिनांक ३०-९-२००८).

बालचित्रकला स्पर्धा

बालकांच्या सर्वांगीण विकासासोबतच त्यांच्यामध्ये कला विषयक अभिरुची निर्माण व्हावी याकरिता दरवर्षी ऑगस्ट महिन्यात शालेय स्तरावर बालचित्रकला स्पर्धा आयोजित करण्यात येते. सन १९७० पासून स्वर्गीय पंतप्रधान पंडीत जवाहरलाल नेहरू यांच्या जन्मदिनाचे औचित्य साधून दरवर्षी १४ नोव्हेंबर रोजी बक्षीसे वितरित करण्यात येतात. ह्या स्पर्धा जिल्हास्तरावर घेण्यात येतात. स्पर्धेतील उत्कृष्ट कलाकृतींना चार गटात प्रत्येक गटात ३ बक्षीसे याप्रमाणे एकूण १२ बक्षीसे देण्यात येतात. तसेच २० स्पर्धकांना उत्तेजनार्थ प्रमाणपत्र देण्यात येतात.

कला संस्थांना मान्यता

कला संचालनालयाच्या कक्षेतील नवीन कला महाविद्यालयांना मान्यता देणे, जुन्या कला महाविद्यालयात नवीन अभ्यासक्रम सुरू करण्यास मान्यता देणे, परीक्षा केंद्र देणे, बंद करणे यासाठी शासन निर्णय क्र. एडीआर २७१४/प्र. क्र. २२/१७/तांशि-६, दिनांक २२ सप्टेंबर २०१७ अन्वये टास्क फोर्स समिती गठित करण्यात आली आहे. सदर समितीचे अध्यक्ष कला संचालक असून टास्क फोर्स समितीची कामे पुढीलप्रमाणे आहेत.

१. नवीन कला संस्थांना / जुन्या कला संस्थेत नवीन अभ्यासक्रम सुरू करणे / नवीन तुकडी सुरू करण्यास मान्यता देण्यासाठी शिफारस करणे.
२. कला संस्थेचे व्यवस्थापन हस्तांतरण करण्यासाठी शिफारस करणे.
३. कला संस्थेचे स्थलांतरण करण्यास शिफारस करणे.
४. वाढीव विद्यार्थी संख्या मंजूर करण्यास शिफारस करणे.
५. अनुदान मंजूरीसाठी शिफारस करणे.
६. कला संस्थांचे वर्गीकरणानुसार दर्जा (अ, ब, क, ड, इ.) ठरविण्यास शिफारस करणे.
७. कला संस्था बंद करणे, संस्थेत सुधारणा करणे, संस्थेस मुदतवाढ देणे इत्यादीबाबत शिफारस करणे.
८. कला संस्थेच्या नावात बदल करण्यास शिफारस करणे.
९. एखाद्या अभ्यासक्रमास १० पेक्षा कमी विद्यार्थी संख्या असलेले अभ्यासक्रम / संस्था चालू ठेवणे किंवा बंद करण्याबाबत शिफारस करणे.
१०. कला संस्था प्रमुखांनी अभ्यासक्रमास प्रवेश दिलेल्या विद्यार्थ्यांची निरीक्षकांकडून प्रवेश निश्चिती प्रत्येक वर्षाच्या ऑगस्ट अखेरपर्यंत न केल्यास सदर संस्थेतील प्रवेश रद्द करण्याबाबत शिफारस करणे.

११. संबंधित कला संस्थांमध्ये अनुदान संहितेनुसार तसेच वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या शासन आदेशानुसार कामकाज होत नसल्याचे आढळून आल्यास सदर कला संस्था कायमस्वरूपी बंद करण्याबाबत शिफारस करणे.
१२. उच्चकला व रेखाकला परीक्षेच्यावेळी गैरप्रकार झाल्याच्या तक्रारी प्राप्त झाल्यास त्याची तपासणी करून प्राप्त अहवालावरून योग्य ती शिफारस करणे.
१३. परीक्षा केंद्र सुरू करण्याचे प्रस्तावाची तपासणी करून शिफारस करणे.

तसेच शासन निर्णय क्र. एडीआर १४०६(१/६)/साशि-५, दिनांक ५ जुलै २००६ अन्वये कला संचालनायाकडे विविध व्यवस्थापनांकडून नवीन संस्था उघडण्यासाठी तसेच कला विषयातील नवीन विद्याशाखा सुरू करण्यासाठी प्राप्त होणाऱ्या अर्जासाठी खालीलप्रमाणे नोंदणी शुल्क आकारण्यात येते. तसेच शासन निर्णय क्रमांक एडीआर/२०१४/प्र. क्र. १८८/तांशि-६, दि. १६ मार्च २०१६ अन्वये नवीन कला संस्था/नवीन अभ्यासक्रम / नवीन तुकडी सुरू करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे. शासन निर्णय शासनाच्या संकेत स्थळावर उपलब्ध आहे.

अ. क्र.	अभ्यासक्रमाचे नाव	नोंदणी शुल्क (रुपये)
१	मूलभूत अभ्यासक्रम	६,०००
२	दोन वर्षांचा अभ्यासक्रम	८,०००
३	चार वर्षांचा विशिष्ट अभ्यासक्रम	१०,०००
४	डिप. ए. एड.	८,०००
५	ए. एम. (सुट्टीतील/अंशकालीन)	८,०००

शासनाने मान्यता दिलेल्या कला संस्थांनी त्यांच्या कला महाविद्यालयांमध्ये शिकवण्यात येणारे अभ्यासक्रम शासनाने विहित केलेल्या मार्गदर्शक सूचना व तत्त्वानुसार चालू राहावेत, तसेच कला संस्थांमध्ये प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना दर्जेदार शिक्षण व सुविधा उपलब्ध व्हाव्यात, त्याचबरोबर कला संस्थांचा व कला अभ्यासक्रमांचा दर्जा व गुणवत्ता टिकविण्यासाठी संस्थांचे दर्जानिहाय वर्गीकरण शासन निर्णय एडीआर-२७१४/प्र. क्र. २२/१७/तांशि-६, दिनांक २२ सप्टेंबर २०१७ अन्वये करण्यात आलेले आहे.

कला अभ्यासक्रम राबविणाऱ्या संस्थांचा दर्जा निश्चित करण्यासाठी खालील गुण विचारात घेऊन गुणानुक्रमे कला संस्थांचे अ, ब, क, ड, ई असे वर्गीकरण निरीक्षण अहवालाच्या आधारे टास्क फोर्स समितीमार्फत संस्थेचा दर्जा निश्चित करण्यात येतो.

कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील कला अभ्यासक्रम राबविणाऱ्या कला संस्थांचे दर्जानिहाय वर्गीकरण निकष तक्ता

अ. क्र.	बाब	निकष	एकूण गुण	उपलब्ध सुविधेनुसार गुणदानाचे परिणाम	प्राप्त गुण
१	२	३	४	५	६
१	जागा	(१) स्वतःच्या मालकीची	५	--	५
		(२) भाड्याची	०	--	०
२	इमारत	(१) १५ विद्यार्थ्यांकरिता (रेखा व रंगकला, उपयोजितकला, शिल्पकला, अंतर्गत गृहसजावट, मातकाम, वस्त्रकाम, धातुकाम)-- २० × १५ + १०० = ४०० चौ. फूट	२०	१० ते १०० टक्के	२०
		(२) २५ विद्यार्थ्यांसाठी (अ. अम., डिप. ए. एड.) २० × २५ + १०० = ६०० चौ. फूट		१० टक्के पेक्षा कमी	१५
		(३) ३० विद्यार्थ्यांसाठी (मूलभूत अ. टी. डी.) २० × ३० + १०० = ७०० चौ. फूट		८० टक्के पेक्षा कमी	१०
		(२) कक्ष- १८० चौ. फूट		७० टक्के पेक्षा कमी	५
		(३) कार्यालयीन कक्ष-२२५ चौ. फूट		५० टक्के पेक्षा कमी	०
		(४) शिक्षक कक्ष-२२५ चौ. फूट			

कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील कला अभ्यासक्रम राबविणाऱ्या कला संस्थांचे दर्जानिहाय वर्गीकरण निकष तक्ता--चालू

अ. क्र.	बाब	निकष	एकूण गुण	उपलब्ध सुविधेनुसार गुणदानाचे परिणाम	प्राप्त गुण	
१	२	३	४	५	६	
२	इमारत--पुढे सुरू	(५) ग्रंथालय कक्ष- ४४० चौ. फूट				
		(६) विद्यार्थी कक्ष-२२५ चौ. फूट				
		(७) विद्यार्थीनी कक्ष-२२५ चौ. फूट				
		(८) कार्यशाळा- ३०० चौ. फूट				
		(९) कला विकासाकरिता सभागृह-१५०० चौ. फूट				
		(१०) मोकळी जागा / क्रीडांगण-३००० चौ. फूट				
३	मूलभूत सुविधा	पाणीपुरवठा, वीज, प्रसाधनगृह (पुरुष व महिलांकरिता स्वतंत्र), वैद्यकीय सुविधा.	५	९० ते १०० टक्के	५	
				९० टक्के पेक्षा कमी	४	
				८० टक्के पेक्षा कमी	३	
				७० टक्के पेक्षा कमी	२	
				५० टक्के पेक्षा कमी	०	
४	प्रयोग शाळा / स्टुडिओ	अभ्यासक्रमानुसार आवश्यक त्या संगणक, प्रोजेक्टर, फोटोग्राफी साहित्य इत्यादी पुरेशा साधनसामग्रीसह.	५	९० ते १०० टक्के	५	
				९० टक्के पेक्षा कमी	४	
				८० टक्के पेक्षा कमी	३	
				७० टक्के पेक्षा कमी	२	
				५० टक्के पेक्षा कमी	०	
५	ग्रंथालय	(१) ग्रंथालयात ललित कलेसंदर्भातील अभ्यासक्रमपूरक किमान २५० संदर्भग्रंथ व पुस्तके असणे आवश्यक आहे. (२) ग्रंथालयात विद्यार्थ्यांकरिता बैठक व्यवस्था (टेबल, खुर्चा) असणे आवश्यक आहे.	५	९० ते १०० टक्के	५	
				९० टक्के पेक्षा कमी	४	
				८० टक्के पेक्षा कमी	३	
				७० टक्के पेक्षा कमी	२	
				५० टक्के पेक्षा कमी	०	
६	यंत्रसामग्री व साधनसामग्री	(१) विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक साहित्य ठेवण्याकरिता प्रती विद्यार्थी एक याप्रमाणे विद्यार्थी क्षमतेनुसार लॉकर्स उपलब्ध असणे आवश्यक आहे. (२) अभ्यासक्रमानुसार संगणक, स्क्रीन प्रिंटिंग साहित्य, प्रिंटिंग मशीन, प्रोजेक्टर, लुम्स, फोटोग्राफीचे साहित्य, स्वतंत्र संकेतस्थळ, स्टील लाईफ साहित्य व फर्निचर इत्यादी पुरेशी यंत्रसामग्री व साधनसामग्री आवश्यक.	१०	९० ते १०० टक्के	१०	
				९० टक्के पेक्षा कमी	७	
				८० टक्के पेक्षा कमी	५	
				७० टक्के पेक्षा कमी	३	
				५० टक्के पेक्षा कमी	०	
७	(अ) फर्निचर (विद्यार्थ्यांना)	(१) रेखा व रंगकला अभ्यासक्रमाकरिता एका विद्यार्थ्यांसाठी स्वतंत्रपणे १ डेस्क व १ स्टूल आणि १ झल्ल याप्रमाणे फर्निचर आवश्यक. (२) इतर अभ्यासक्रमाकरिता एका विद्यार्थ्यांसाठी स्वतंत्रपणे १ डेस्क व १ स्टूल याप्रमाणे फर्निचर आवश्यक.	५	९० ते १०० टक्के	५	
				९० टक्के पेक्षा कमी	४	
				८० टक्के पेक्षा कमी	३	
				५० टक्के पेक्षा कमी	०	
	(ब) फर्निचर (अध्यापकांना)	एका वर्गखोलीमध्ये अध्यापकांसाठी १ टेबल व २ खुर्चा आणि १ कपाट आवश्यक.			९० टक्के पेक्षा कमी	४
					८० टक्के पेक्षा कमी	३
					७० टक्के पेक्षा कमी	२
					५० टक्के पेक्षा कमी	०

कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील कला अभ्यासक्रम राबविणाऱ्या कला संस्थांचे दर्जांनिहाय वर्गीकरण निकष तक्ता--चालू

अ. क्र.	बाब	निकष	एकूण गुण	उपलब्ध सुविधेनुसार गुणदानाचे परिणाम	प्राप्त गुण
१	२	३	४	५	६
८	विद्यार्थी प्रवेश	मंजूर प्रवेश क्षमतेनुसार विद्यार्थी प्रवेश होणे आवश्यक.	१०	९० ते १०० टक्के	१०
				९० टक्के पेक्षा कमी	७
				८० टक्के पेक्षा कमी	५
				७० टक्के पेक्षा कमी	३
				५० टक्के पेक्षा कमी	०
९	ललितकलेचा (दृश्यकला) प्रचार व प्रसार	निसर्ग चित्रस्पर्धा, भित्ती चित्रस्पर्धा, जाहिरात, व्याख्यान इत्यादी माध्यमांद्वारे कलेचा (दृश्यकला) प्रचार व प्रसार करणे आवश्यक.	५	९० ते १०० टक्के	५
				९० टक्के पेक्षा कमी	४
				८० टक्के पेक्षा कमी	३
				७० टक्के पेक्षा कमी	२
				५० टक्के पेक्षा कमी	०
१०	प्रदर्शनात सहभाग	(१) स्थानिक पातळीवर व वार्षिक कला प्रदर्शनात सहभाग. (२) राज्यस्तरीय कला प्रदर्शनात सहभाग. (३) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय कला प्रदर्शनात सहभाग.	५	९० ते १०० टक्के	५
				९० टक्के पेक्षा कमी	४
				८० टक्के पेक्षा कमी	३
				७० टक्के पेक्षा कमी	२
				५० टक्के पेक्षा कमी	०
११	परीक्षा निकाल		५	९० ते १०० टक्के	५
				९० टक्के पेक्षा कमी	४
				८० टक्के पेक्षा कमी	३
				७० टक्के पेक्षा कमी	२
				५० टक्के पेक्षा कमी	०
१२	प्राचार्य	महाराष्ट्र शासनाने प्रदान केलेली पदविका किंवा संविधीमान्य विद्यापीठाची पदवी किमान द्वितीय श्रेणीत उत्तीर्ण तसेच ज्या संस्थेत अ. टी. डी. अभ्यासक्रम असेल त्याठिकाणी डिप. ए. एड. अर्हताधारक असणे आवश्यक.	१०	९० ते १०० टक्के	१०
१३	शिक्षक वर्ग	महाराष्ट्र शासनाने प्रदान केलेली पदविका किंवा संविधीमान्य विद्यापीठाची पदवी किमान द्वितीय श्रेणीत उत्तीर्ण तसेच अ. टी. डी. अभ्यासक्रमासाठी डिप. ए. एड. अर्हताधारक असणे आवश्यक.		९० टक्के पेक्षा कमी	७
१४	शिक्षकेतर वर्ग	(१) लिपिकवर्गीय पदांकरिता किमान माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षा उत्तीर्ण व वाणिज्यिक मंडळाची ३० शब्द प्रती मिनिट मराठी व ४० शब्द प्रती मिनिट इंग्रजी टंकलेखन परीक्षा उत्तीर्ण असणे आवश्यक आणि महाराष्ट्र शासनाने विहित केलेली एम. एस. सी. आय. टी. परीक्षा उत्तीर्ण होणे आवश्यक.		८० टक्के पेक्षा कमी	५
				७० टक्के पेक्षा कमी	३
				५० टक्के पेक्षा कमी	०

कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील कला अभ्यासक्रम राबविणाऱ्या कला संस्थांचे दर्जांनिहाय वर्गीकरण निकष तक्ता--चालू

अ. क्र.	बाब	निकष	एकूण गुण	उपलब्ध सुविधेनुसार गुणदानाचे परिणाम	प्राप्त गुण
१	२	३	४	५	६
१४	शिक्षकेतर वर्ग--पुढे सुरू	(२) ग्रंथपाल पदाकरिता ग्रंथालय शास्त्रातील महाराष्ट्र शासनाने / संविधीमान्य विद्यापीठाने विहित केलेला प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम किंवा पदविका किंवा पदवी अभ्यासक्रम उत्तीर्ण आवश्यक. (३) शिपाई पदाकरिता किमान इयत्ता ७ वी उत्तीर्ण असणे आवश्यक.			
१५	वित्तीय स्थैर्य	एक वर्षाचा अभ्यासक्रम-रुपये १.०० लाख	१०	१०० टक्के	१०
		दोन वर्षांचा अभ्यासक्रम-रुपये २.०० लाख		१०० टक्के पेक्षा कमी	०
		चार वर्षांचा अभ्यासक्रम-रुपये ४.०० लाख			
		एकूण	१००		

वर्गीकरणाची श्रेणी

अ. क्र.	गुणांची टक्केवारी	श्रेणी
१	९० टक्के व त्यापेक्षा जास्त	अ
२	८० टक्के व त्यापेक्षा जास्त	ब
३	७० टक्के व त्यापेक्षा जास्त	क
४	५० टक्के व त्यापेक्षा जास्त	ड
५	५० टक्के पेक्षा कमी	ई

संस्थांचे वर्गीकरण

एकूण गुण १०० पैकी (संस्थेचे वर्गीकरण)	श्रेणी
९० टक्के व त्यापेक्षा जास्त	अ
८० टक्के व त्यापेक्षा जास्त	ब
७० टक्के व त्यापेक्षा जास्त	क
५० टक्के व त्यापेक्षा जास्त	ड
५० टक्क्यांहून कमी	ई

वित्तीय स्थैर्य

कला संचालनालयांतर्गत येणाऱ्या खाजगी कला संस्थांमधील कर्मचाऱ्यांना आर्थिक संरक्षण मिळावे म्हणून कला संचालक व संस्था यांचे नावे राष्ट्रीयीकृत बँकेत संयुक्त खाते उघडून संस्था व कर्मचाऱ्यांच्या हितासाठी शासन निर्णय क्रमांक एडीआर-२०१४/प्र.क्र. १८८/तांशि-६, दिनांक १६ मार्च २००६ अन्वये खालीलप्रमाणे वित्तीय स्थैर्य आकारण्यात येते.

(१) एक वर्षाचा अभ्यासक्रम	..	रुपये १.०० लाख
(२) दोन वर्षाचा अभ्यासक्रम	..	रुपये २.०० लाख
(३) चार वर्षाचा अभ्यासक्रम	..	रुपये ४.०० लाख

केंद्रीभूत प्रवेश पद्धती

मा. सर्वोच्च न्यायालयाच्या ११ न्यायाधीशांच्या घटनापीठाने दिनांक ३१ ऑक्टोबर २००२ रोजी टी. एम. ए. पै फाउंडेशन व इतर कर्नाटक राज्य व इतर या प्रकरणी (याचिका क्र. ३१७/९२ व इतर) व ५ न्यायाधीशांच्या खंडपीठाने दिनांक १४ ऑगस्ट २००३ रोजी दिलेल्या न्यायालयीन आदेशानुसार व्यावसायिक पदवी अभ्यासक्रमाचे प्रवेश गुणवत्तेवर व पारदर्शकतेने होण्यासाठी सन २००४-०५ पासून सामायिक प्रवेश परीक्षा (सी.ई.टी.) पद्धत अंमलात आणण्याचे निर्देश दिलेले आहेत. मा. सर्वोच्च न्यायालयाचे सदरचे आदेश लक्षात घेऊन सन २००६-०७ या वर्षापासून राज्यातील कला संचालनालयाच्या अंतर्गत असलेल्या शासकीय कला महाविद्यालयातील बी. एफ. ए. प्रथम वर्षातील पदवी अभ्यासक्रमाच्या प्रवेशासाठी सामाईक प्रवेश परीक्षा (सी. ई. टी.) पद्धत लागू करण्यास शासन मान्यता देण्यात आली आहे. तसेच शासन निर्णय क्र. एडीआर-२०११/(१४५/११) तांशि-६, दिनांक १२ डिसेंबर २०११ अन्वये कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील बी.एफ.ए. अभ्यासक्रमासाठी आवश्यक असलेली शैक्षणिक अर्हता इयत्ता १२ वी मध्ये प्राप्त केलेल्या गुणांची टक्केवारी, सर्वसाधारण प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी ४५ टक्के व मागासवर्गीय तसेच आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांसाठी ४० टक्के इतकी निर्धारित करण्यात आली आहे.

शासकीय कला संस्थात, बी.एफ.ए. (बॅचलर ऑफ फाईन आर्ट) अभ्यासक्रमाच्या प्रथम वर्ष प्रवेशासाठी सन २००६-०७ या शैक्षणिक वर्षापासून, शासन निर्णय क्र. एईडी १४०६-(७१/०६)/साशि-५, दिनांक २९ मे २००६ अन्वये केंद्रीय सामाईक प्रवेश परीक्षा लागू करण्यात आली आहे. ही परीक्षा महाराष्ट्रात सन २०२५-२६ मध्ये १६ जिल्हांमध्ये एकूण २८ केंद्रांवर आयोजित करण्यात आली होती.

सन २०१९-२०२० या वर्षी केंद्रीय सामाईक प्रवेश परीक्षेस ३९२६ विद्यार्थी प्रविष्ट झाले होते. प्रवेश प्रक्रियेत पारदर्शकता आणणेसाठी पदवी अभ्यासक्रमाच्या खाजगी कला महाविद्यालयांच्या संस्था चालकांनी संमती दर्शविलेल्या कला महाविद्यालयांना २००६-२००७ पासून केंद्रीभूत प्रवेश पद्धती लागू करण्यात आलेली आहे.

शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग क्रमांक एईडी-१४०६/(१४६/०६)/तांशि-७, दिनांक १९ जून २००७ अन्वये कला संचालनालयाच्या अखत्यारीतील (१) सर ज. जी. कला महाविद्यालय, मुंबई (२) सर ज. जी. उपयोजित कला महाविद्यालय, मुंबई, (३) शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर व (४) शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, नागपूर ही चार शासकीय कला महाविद्यालये व (१) बी. एस. बांदेकर कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट, सावंतवाडी, जिल्हा सिंधुदुर्ग, (२) रचना संसद कॉलेज ऑफ अप्लाइड आर्ट अँड क्राफ्ट, प्रभादेवी, मुंबई, (३) भारती विद्यापीठाचे भारती कला महाविद्यालय, कात्रज, धनकवडी, पुणे, (४) डॉ. डी. वाय. पाटील कॉलेज ऑफ अप्लाइड आर्ट अँड क्राफ्ट, आकुर्डी, पुणे (५) विवा इन्स्टिट्यूट ऑफ अप्लाइड आर्ट, विरार या पाच खाजगी कला महाविद्यालयांमध्ये बी. एफ. ए. प्रथम वर्ष अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी कला संचालनालयाच्या स्तरावर सी. ई. टी. परीक्षा घेण्यात येत होती. मात्र २०१७-२०१८ या शैक्षणिक वर्षापासून महाराष्ट्र शासन उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण/११११/प्र. क्र. ०३/१७/तांशि-६, दिनांक २५ एप्रिल २०१७ नुसार शासन अधिसूचना दिनांक २४ एप्रिल २०१७ च्या प्रवेश नियमातील प्रवेश प्रक्रियेचा अवलंब करून शासकीय / अनुदानित महाविद्यालयातील दृष्यकला पदवी अभ्यासक्रमाचे प्रवेशदेखील अधिनियमातील तरतुदीनुसार सक्षम प्राधिकारी म्हणून आयुक्त, राज्य सामाजिक प्रवेश परीक्षा यांच्यामार्फत विनाअनुदानित महाविद्यालयाच्या प्रवेशासमवेत एकत्रितपणे सामायिक प्रवेश परीक्षा घेऊन केंद्रीभूत प्रवेश प्रक्रियेद्वारे एक खिडकी पद्धतीने निश्चित करण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार सन २०१७-१८ मध्ये सामायिक प्रवेश परीक्षा ही आयुक्त, राज्य सामायिक प्रवेश परीक्षा महाराष्ट्र राज्य यांच्यामार्फत घेण्यात आली आहे. उपरोक्त कला संस्थेतील प्रवेश मर्यादा खालीलप्रमाणे :-

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	प्रवेश क्षमता (प्रथम वर्ष)
१.	सर ज. जी. कला महाविद्यालय, मुंबई	७५
२.	सर ज. जी. उपयोजित कला महाविद्यालय, मुंबई	१००
३.	शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, छत्रपती संभाजीनगर	६५
४.	शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, नागपूर	६०
५.	बी. एस. बांदेकर कॉलेज ऑफ फाईन आर्ट, सावंतवाडी, जिल्हा सिंधुदुर्ग	६०
६.	रचना संसद कॉलेज ऑफ अप्लाइड आर्ट अँड क्राफ्ट, प्रभादेवी, मुंबई	६०
७.	भारती विद्यापीठाचे भारती कला महाविद्यालय, कात्रज, धनकवडी, पुणे	९०
८.	डॉ. डी. वाय. पाटील कॉलेज ऑफ अप्लाइड आर्ट अँड क्राफ्ट, आकुर्डी, पुणे	९०
९.	विवा इन्स्टिट्यूट ऑफ अप्लाइड आर्ट, विरार, जिल्हा पालघर	९०
१०.	पद्मभूषण वसंतदादा पाटील प्रतिष्ठान यांचे कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंग सायन, मुंबई	९०
११.	एम. आय. टी. अकॅडमी ऑफ इंजिनिअरिंग, आळंदी (दे.), ता. खेड, जि. पुणे	९०

कला संचालनालयामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या फाउंडेशन व कला शिक्षण प्रशिक्षण पदविका अभ्यासक्रमासाठी इंटरमिजिएट ड्रॉइंग ग्रेड परीक्षेची अट शिथिल केली. ललित कला अभ्यासक्रमासाठीच्या प्रवेशासाठी शासनाने विहित केलेल्या क्षमतेप्रमाणे विद्यार्थी उपलब्ध होतील व संस्थेतील जागा रिक्त राहणार नाहीत म्हणून उक्त अट रद्द करण्याची मागणी महाराष्ट्र राज्य कला महाविद्यालय महासंघाने केल्याने शासन निर्णय, क्रमांक एडीआर-२००७/(११४/०७) अ/तांशि-७, दिनांक ३१ ऑगस्ट २००७ अन्वये कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील कला संस्थांतील मूलभूत (फाउंडेशन) अभ्यासक्रम व प्रथम वर्ष कला शिक्षक प्रशिक्षण पदविका (ए. टी. डी.) प्रवेशासाठी इंटरमिजिएट ड्रॉइंग ग्रेड परीक्षेची अट अंशतः शिथिल करून इंटरमिजिएट ड्रॉइंग परीक्षा उत्तीर्ण असणे अथवा परीक्षेस प्रविष्ट होऊन त्याच वर्षात इंटरमिजिएट ड्रॉइंग ग्रेड परीक्षा उत्तीर्ण होणे आवश्यक आहे, अशी केलेली आहे.

कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखाली राबविण्यात येणाऱ्या विविध अभ्यासक्रमांपैकी कला शिक्षक पदविका अभ्यासक्रमासाठीच्या पहिल्या वर्षाकरिता ए. टी. के. टी. ची सवलत मिळावी म्हणून, ललित कला अभ्यासक्रम राबविणाऱ्या कला संस्थांचालकांची मागणी व या अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांचे हित लक्षात घेऊन शासन निर्णय क्रमांक एडीआर-२००७/(११४/०७)/ड/तांशि-७, दिनांक ३१ ऑगस्ट २००७ अन्वये प्रथम वर्ग कला शिक्षक प्रशिक्षण (ए. टी. डी.) च्या विद्यार्थ्यांना ए. टी. के. टी. देण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे.

कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील ललित कला अभ्यासक्रम राबविणाऱ्या कला संस्थांमधील कला शिक्षक प्रशिक्षण पदविका (ए. टी. डी.) उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांना जी. डी. आर्ट (पेंटिंग) द्वितीय वर्ष (इंटर) या अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश देण्याबाबत शासन निर्णय क्रमांक एडीआर-२००७/(११४/०७)/ब/तांशि-७, दिनांक ३१ ऑगस्ट २००७ अन्वये मान्यता देण्यात आलेली आहे.

२. शासकीय व अशासकीय कला संस्थांची शैक्षणिक तपासणी आणि कार्यशाळा

महाराष्ट्रातील ४ शासकीय कला महाविद्यालये व २०३ अशासकीय कला महाविद्यालये यांची शैक्षणिक तपासणी तज्ज्ञ समितीकडून करण्यात येते. कला महाविद्यालयाच्या शैक्षणिक तपासणीचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे :-

	२०२४-२०२५	२०२५-२०२६ (अंदाजे)	२०२६-२०२७ (प्रस्तावित)
शासकीय कला महाविद्यालये	..	--	--
अशासकीय कला महाविद्यालये	..	११०	२०९

३. अल्प कालावधीचे व्यवसायाभिमुख अभ्यासक्रम वर्ग

सिल्क स्क्रीन छपाई व फोटोग्राफी विषयातील इंटरिअर डेकोरेशन, रेखा व रंगकला अल्प कालावधीचे व्यवसायाभिमुख अभ्यासक्रमांचे वर्ग मुंबई, छत्रपती संभाजीनगर व नागपूर येथील शासकीय कला संस्थेमध्ये सुरू करण्यात आले आहेत.

४. प्राथमिक व माध्यमिक शाळांचे कला विषयातील निरीक्षण

निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्याकडून प्राथमिक व माध्यमिक शाळेतील तसेच अध्यापक महाविद्यालयातील कला विषय शिकविण्याबाबतची तपासणी केली जाते.

कला प्रदर्शनाकरिता आलेल्या कलाकृती, निवड झालेल्या कलाकृती व बक्षीस विजेत्या कलाकृतींची संख्या व प्रदर्शनाचा काळ दर्शविणारा तक्ता

तक्ता तीन / TABLE III

वर्ष	विभाग	निवड झालेल्या बक्षीस विजेत्या			६	
		एकंदर आलेल्या कलाकृती	कलाकृतींची संख्या	बक्षीसांची संख्या		
१	२	३	४	५	६	
2023-2024 (प्रत्यक्ष)	विद्यार्थी विभाग	..	५४८९	१०९३	३१	२४ जानेवारी २०२४ ते ३० जानेवारी २०२४
	व्यावसायिक कलाकार	..	८९६	२३९	१५	१३ फेब्रुवारी २०२४ ते १९ फेब्रुवारी २०२४
2024-2025 (प्रत्यक्ष)	विद्यार्थी विभाग	..	४७४४	९९३	३१	१० जानेवारी २०२५ ते १६ जानेवारी २०२५
	व्यावसायिक कलाकार	..	७७५	१८०	१५	०९ फेब्रुवारी २०२५ ते १५ फेब्रुवारी २०२५
2025-2026 (अंदाजित)	विद्यार्थी विभाग	..	५६८०	१२७५	३१	१६ फेब्रुवारी २०२६ ते २२ फेब्रुवारी २०२६
	व्यावसायिक कलाकार	..	१२६६	२३८	१५	१० मार्च २०२६ ते १६ मार्च २०२६

शासकीय रेखाकला व उच्चकला परीक्षांना एकंदर बसलेले विद्यार्थी व त्यापैकी उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी याबाबतचा माहिती दर्शविणारा तक्ता

तक्ता चार / TABLE IV

वर्ष	रेखाकला	मूलभूत अभ्यासक्रम	रेखाकला व उच्चकला परीक्षा		उपयोजित कला	कला शिक्षक प्रशिक्षण	शिल्पकला	कला व हस्तव्यवसाय	या परीक्षांमुळे जमा झालेली फी रुपये
			रेखाकला परीक्षा	उच्चकला परीक्षा					
१	२	३	४	५	६	७	८	९	
रेखाकला व उच्चकला परीक्षेला बसणाऱ्या विद्यार्थ्यांची विषयवार संख्या									
2024-2025	..	750935	1070	694	522	2454	129	68	3,49,61,426
2025-2026 (प्रत्यक्ष)	..	715722	961	664	414	2624	101	55	3,99,61,426
2026-2027 (अंदाजित)	..	800000	625	1484	714	2380	189	163	9,60,000
उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांची संख्या									
2024-2025	..	--	964	646	513	2272	115	51	
2025-2026 (प्रत्यक्ष)	..	--	916	598	400	2376	95	55	
2026-2027 (अंदाजित)	..	--	--	--	--	--	--	--	

२०२५-२०२६ मध्ये शासकीय रेखाकला परीक्षा फीमध्ये वाढ झाली.

कला संस्था, माध्यमिक शाळा व प्रशिक्षण महाविद्यालये यांच्या तपासणी व भेटीबाबतची माहिती दर्शविणारा तक्ता

तक्ता पाच / TABLE V

वर्ष	तपासणी अधिकार्यांची संख्या	तपासणी करण्यात आलेल्या जिल्ह्यांची संख्या	ठराव लक्ष्य		संपादित लक्ष्य	
			भेटीची संख्या	तपासणी संख्या	भेटीची संख्या	तपासणी संख्या
1	2	3	4	5	6	7
2024-2025	.. 2	36	110	80	50	80
2025-2026	.. 2	36	110	80	50	80
2026-2027 (अंदाजित)	.. 2	36	120	80	50	80

तक्ता सहा / TABLE VI

बाल चित्रकला स्पर्धामध्ये भाग घेतलेल्या स्पर्धकांची संख्या व बक्षीस विजेत्यांची संख्या दर्शविणारा तक्ता

Table showing number of Participants and number of Prize winners of Child Art Competitions

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	वर्ष २०२४-२०२५ (प्रत्यक्ष) Year 2024-2025 (Actual)			वर्ष २०२५-२०२६ (अपेक्षित) Year 2025-2026 (Anticipated)			वर्ष २०२६-२०२७ (अंदाजे) Year 2026-2027 (Estimated)			District
		भाग घेतलेल्यांची संख्या No. of Participants	बक्षीस विजेत्यांची संख्या Prize winners	भाग घेतलेल्यांची संख्या No. of Participants	बक्षीस विजेत्यांची संख्या Prize winners	भाग घेतलेल्यांची संख्या No. of Participants	बक्षीस विजेत्यांची संख्या Prize winners	भाग घेतलेल्यांची संख्या No. of Participants	बक्षीस विजेत्यांची संख्या Prize winners		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
			राज्य- स्तरीय	जिल्हा- स्तरीय		राज्य- स्तरीय	जिल्हा- स्तरीय		राज्य- स्तरीय	जिल्हा- स्तरीय	
१	बृहन्मुंबई	.. 6000	05	160	2424	-	-	6000	सर्व जिल्हे	48	Gr. Bombay
२	ठाणे	.. 1000	-	40	911	-	-	1000	मिळून एकूण	16	Thane
३	रायगड	.. 900	-	40	3360	04	09	5000	१६ बक्षिसे	16	Raigad
४	पालघर	.. 500	-	40	152	-	-	500	व उत्तेजनार्थ	16	Palghar
५	सिंधुदुर्ग	.. 4785	-	40	2675	-	-	60000	२० प्रमाणपत्रे	16	Sindhudurg
६	रत्नागिरी	.. 8905	03	40	5307	-	16	9500	-	16	Ratnagiri
७	नाशिक	.. 6204	-	40	4816	-	-	7000	-	16	Nashik
८	धुळे	.. 2209	02	40	354	-	-	1000	-	16	Dhule
९	जळगाव	.. 5875	04	40	6202	02	12	8000	-	16	Jalgaon
१०	अहिल्यानगर	.. 2365	05	40	18487	04	09	20000	-	16	Ahilyanagar
११	पुणे	.. 3200	07	40	1020	-	-	5000	-	16	Pune
१२	सातारा	.. 4631	-	40	829	-	-	5000	-	16	Satara
१३	सांगली	.. 2877	02	40	266	01	08	2000	-	16	Sangli
१४	सोलापूर	.. 3368	-	40	1193	-	-	2000	-	16	Solapur
१५	कोल्हापूर	.. 1469	-	40	698	-	-	1500	-	16	Kolhapur
१६	जालना	.. 549	-	40	101	-	-	900	-	16	Jalana
१७	छ. संभाजीनगर	.. 4234	-	40	1860	-	-	3000	-	16	Chh. Sambhajinagar

तक्ता सहा--चालू TABLE VI—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
१८	परभणी	..	1200	01	40	1410	—	—	2000	—	16	Parbhani
१९	बीड	..	612	—	40	43	—	—	200	—	16	Beed
२०	नांदेड	..	4938	—	40	2131	—	—	3000	—	16	Nanded
२१	धाराशिव	..	669	01	40	210	—	—	1000	—	16	Dharashiv
२२	लातूर	..	320	01	40	880	—	—	500	—	16	Latur
२३	बुलढाणा	..	1211	—	40	26659	01	11	30000	—	16	Buldhana
२४	अकोला	..	875	—	40	513	02	11	1050	—	16	Akola
२५	अमरावती	..	1395	04	40	8236	—	16	10000	—	16	Amravati
२६	यवतमाळ	..	587	—	40	300	—	—	600	—	16	Yavatmal
२७	वर्धा	..	872	—	40	1085	—	13	1200	—	16	Wardha
२८	नागपूर	..	6400	—	40	3274	—	—	5000	—	16	Nagpur
२९	भंडारा	..	758	—	40	0	—	—	500	—	16	Bhandara
३०	चंद्रपूर	..	332	—	40	1519	02	12	2000	—	16	Chandrapur
३१	गडचिरोली	..	249	—	40	600	—	—	800	—	16	Gadchiroli
३२	गोंदिया	..	600	—	40	536	—	—	700	—	16	Gondia
३३	नंदुरबार	..	1219	—	40	50	—	—	250	—	16	Nandurbar
३४	वाशिम	..	365	—	40	2846	—	—	3000	—	16	Washim
३५	हिंगोली	..	478	—	40	26	—	—	500	—	16	Hingoli
एकूण		..	82151	35	1520	100373	16	117	145700	16	608	Total

* स्पष्टतः भाग घेतलेल्या एकूण विद्यार्थ्यांची संख्या, तसेच

* बक्षीस विजेत्या विद्यार्थ्यांची संख्या उपलब्ध नाही.

वर्ष Year	अभ्यासक्रमाचे नाव Name of Course	प्रवेश मर्यादा Intake Capacity	राखीव जागेचे प्रमाण Reservation Break-up (Categorywise)						इतर Others	प्रवेश मिळविण्या- साठी आलेले एकूण अर्ज Total number of students applied for admission
			अनु. जाती S. C.	अनु. जमाती S. T.	भटक्या जमाती N. T.	इतर मागास- वर्गीय O. B. C.	विशेष मागास- वर्गीय S. B. C.	इतर		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
2024-25	पदवी अभ्यासक्रम									
	बी. एफ. ए. पदवी प्रथम वर्ष	.. 75	10	5	8	14	1	37	—	
	रेखा व रंगकला (पदवी)	.. 90	12	6	10	17	2	43	110	
	शिल्पकला (पदवी)	.. 15	2	1	2	3	—	7	16	
	शिल्पकला (पदविका)	.. 40	5	3	4	8	—	20	60	
	कला व शिल्प (पदवी)	.. 120	16	8	13	23	2	58	144	
	कला शिक्षक प्रशिक्षण (पदविका) (ए.टी.डी.ए.एम. सर्टिफिकेट, डिप्लोमा इन आर्ट एज्युकेशन)	.. 110	14	8	12	21	2	53	200	
	एम. एफ. ए. पार्ट १ व २	.. 90	12	6	10	17	2	43	165	
	एकूण	.. 540	71	37	59	103	9	261	695	
2025-26	पदवी अभ्यासक्रम									
	बी. एफ. ए. पदवी प्रथम वर्ष	.. 75	12	6	10	17	2	43	—	
	रेखा व रंगकला (पदवी)	.. 90	14	7	12	20	2	53	—	
	शिल्पकला (पदवी)	.. 15	2	1	2	3	—	10	—	
	शिल्पकला (पदविका)	.. 40	5	3	4	8	1	19	—	
	कला व शिल्प (पदवी)	.. 120	18	8	15	27	3	73	—	
	कला शिक्षक प्रशिक्षण (पदविका) (ए.टी.डी.ए.एम. सर्टिफिकेट, डिप्लोमा इन आर्ट एज्युकेशन)	.. 110	14	8	12	21	2	53	—	
	समकालीन कला सराव	.. 25	—	—	—	—	—	—	—	
	कला शिक्षण	.. 8	—	—	—	—	—	—	—	
	एम. एफ. ए. पार्ट १ व २	.. 90	12	6	10	17	2	43	—	
	एकूण	.. 573	77	39	65	113	12	294	—	
2026-27	पदवी अभ्यासक्रम									
	बी. एफ. ए. पदवी प्रथम वर्ष	.. 75	12	6	10	17	2	43	—	
	रेखा व रंगकला (पदवी)	.. 90	14	7	12	20	2	53	—	
	शिल्पकला (पदवी)	.. 15	2	1	2	3	—	10	—	
	शिल्पकला (पदविका)	.. 40	5	3	4	8	1	19	—	
	कला व शिल्प (पदवी)	.. 120	18	8	15	27	3	73	—	
	कला शिक्षक प्रशिक्षण (पदविका) (ए.टी.डी.ए.एम. सर्टिफिकेट, डिप्लोमा इन आर्ट एज्युकेशन)	.. 110	14	8	12	21	2	53	—	
	समकालीन कला सराव	.. 25	—	—	—	—	—	—	—	
	कला शिक्षण	.. 8	—	—	—	—	—	—	—	
	एम. एफ. ए. पार्ट १ व २	.. 90	12	6	10	17	2	43	—	
	एकूण	.. 573	77	39	65	113	12	294	—	

Sir J. J. School of Art, Mumbai

आलेल्या अर्जांची वर्गवारी						प्रवेश देण्यात आलेल्यांची	प्रवेश देण्यात आलेली वर्गवारी विभागणी						Name of the Cours
Back-up of the applications received						आलेल्यांची	Back-up of the admission granted (Categorywise)						
अनु.- जाती	अनु.- जमाती	भटक्या जमाती	इतर मागास- वर्गीय	विशेष मागास- वर्गीय	इतर Others	संख्या Total number of admissions granted	अनु.- जाती	अनु.- जमाती	भटक्या जमाती	इतर मागास- वर्गीय	विशेष मागास- वर्गीय	इतर Others	
S.C.	S. T.	N. T.	O. वर्गीय	S. वर्गीय			S.C.	S. T.	N. T.	O. वर्गीय	S. वर्गीय		
			B. C.	B. C.						B. C.	B. C.		
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	2
													Degree Course
—	—	—	—	—	—	—	6	2	4	18	3	54	B.F.A. Degree First Year
—	—	—	—	—	—	—	22	4	14	41	1	58	Drawing and Painting (Degree)
—	—	—	—	—	—	—	5	1	2	8	0	5	Sculpture (Degree)
—	—	—	—	—	—	—	8	—	3	11	1	15	Sculpture and Modelling (Diploma)
—	—	—	—	—	—	—	27	5	9	25	5	55	Art and Crafts (Degree)
—	—	—	—	—	—	—	10	4	5	18	1	32	Art Teacher's Training (Diploma)
													(A.T.D. A.M. cert. Diploma in Art Edn.)
—	—	—	—	—	—	—	8	2	7	18	3	55	M. F. A. Part I and II
—	—	—	—	—	—	—	86	18	44	139	14	274	Total
													Degree Course
—	—	—	—	—	—	—	11	3	8	29	2	39	B.F.A.Degree First Year
—	—	—	—	—	—	—	14	4	12	36	0	44	Drawing and Painting (Degree)
—	—	—	—	—	—	—	3	0	1	9	—	2	Sculpture & Modelling (Degree)
—	—	—	—	—	—	—	5	1	3	13	2	12	Sculpture and Modelling (Diploma)
—	—	—	—	—	—	—	19	3	10	27	4	51	Art and Crafts (Degree)
—	—	—	—	—	—	—	9	4	4	19	1	40	Teacher's Training (Diploma)
													(A.T.D. A.M. cert. Diploma in Art Edn.)
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	1	15	Contemporary Art Practice
—	—	—	—	—	—	—	0	0	0	0	0	5	M. F. A. Part I and II (Dim University)
—	—	—	—	—	—	—	10	4	6	18	1	31	M. F. A. Part I and II
—	—	—	—	—	—	—	72	19	44	155	11	239	Total
													Degree Course
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	B.F.A.Degree First Year
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Drawing and Painting (Degree)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Sculpture & Modelling (Degree)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Sculpture and Modelling (Diploma)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Art and Crafts (Degree)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Teacher's Training (Diploma)
													(A.T.D. A.M. cert. Diploma in Art Edn.)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Contemporary Art Practice
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	M. F. A. Part I and II (Dim University)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	M. F. A. Part I and II
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Total

सर ज. जी. अभिकल्प महाविद्यालय
(पूर्वीचे नाव सर ज. जी. उपयोजित कला महाविद्यालय)

वर्ष Year	अभ्यासक्रमाचे नाव Course Name	प्रवेश मर्यादा Intake Capacity	राखीव जागेचे प्रमाण Reservation Break-up (Categorywise)						प्रवेश मिळविण्या- साठी आलेले एकूण अर्ज Total number of students applied for admission
			अनु. जाती S. C.	अनु. जमाती S. T.	भटक्या जमाती N. T.	इतर मागास- वर्गीय O. B. C.	विशेष मागास- वर्गीय S. B. C.	इतर Others	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2024-2025	पदवी अभ्यासक्रम— बी. डेस. (Bachelor of Design) १ ले वर्ष बी. एफ. ए. (उपयोजित कला) .. 400 २ रे ते ४ थे वर्ष 1. Master of Design -Communication and Exp Design 118 2. Master of Design-Typography .. (50+ 3. Master of Design-Design 50+ Education 1st and 2nd Year 18) व्यवसायोन्मुख अभ्यासक्रम— फोटोग्राफी .. 90 अंतर्गत सजावट .. 60 एकूण .. 668	52	28	44	76	8	192	—	
2025-2026	पदवी अभ्यासक्रम— बी. डेस. (Bachelor of Design) १ ले ते २ रे वर्ष बी. एफ. ए. (उपयोजित कला) .. 400 ३ रे ते ४ थे वर्ष 1. Master of Design -Communication and Exp Design 118 2. Master of Design-Typography .. (50+ 3. Master of Design-Design 50+ Education 1st and 2nd Year 18) व्यवसायोन्मुख अभ्यासक्रम— फोटोग्राफी .. 90 अंतर्गत सजावट .. 60 एकूण .. 668	52	28	44	76	8	192	—	
2026-2027	पदवी अभ्यासक्रम— बी. डेस. (Bachelor of Design) बी. एफ. ए. (उपयोजित कला) } .. 400 १ ले ते ४ थे वर्ष 1. Master of Design -Communication and Exp Design 118 2. Master of Design-Typography .. (50+ 3. Master of Design-Design 50+ Education 1st and 2nd Year 18) व्यवसायोन्मुख अभ्यासक्रम— फोटोग्राफी .. 90 अंतर्गत सजावट .. 60 एकूण .. 668	52	28	44	76	8	192	—	

टिप : १. फोटोग्राफी व अंतर्गत सजावट या अंशकालीन अभ्यासक्रमाचे रुपांतरीत करण्याबाबत शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात आला आहे. त्यास अद्याप मान्यता मिळालेली नाही.

Sir J. J. School of Design
(Formerly Known as Sir J. J. Institute of Applied Art, Mumbai)

आलेल्या अर्जांची वर्गवारी						प्रवेश देण्यात आलेल्यांची	प्रवेश देण्यात आलेली वर्गवारी विभागणी						Name of Course
Back-up of the applications received						आलेल्यांची	Back-up of the admission granted (Categorywise)						
अनु-जाती	अनु-जमाती	भटक्या जमाती	इतर मागास-वर्गीय	विशेष मागास-वर्गीय	इतर Others	संख्या Total number of admissions granted	अनु-जाती	अनु-जमाती	भटक्या जमाती	इतर मागास-वर्गीय	विशेष मागास-वर्गीय	इतर Others	
S.C.	S. T.	N. T.	O. B. C.	S. B. C.	Others		S.C.	S. T.	N. T.	O. B. C.	S. B. C.	Others	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	2
													DEGREE COURSE
---	---	---	---	---	---	428	62	21	12	145	6	182	B. Des. (Batchlor of Design) 1st Year B. F. A. (Applied Art) 2nd to 4th Year 1. Master of Design -Communication and Exp Design
---	---	---	---	---	---	29	3	---	---	2	---	24	2. Master of Design-Typography 3. Master of Design-Design Education 1st and 2nd Year
													VOCATIONAL ORIENTED COURSES
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	Photography
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	Interior Decoration
---	---	---	---	---	---	457	65	21	12	147	06	206	Total
													DEGREE COURSE
---	---	---	---	---	---	438	60	19	27	148	6	178	B. Des. (Batchlor of Design) 1st to 2nd Year B. F. A. (Applied Art) 3rd to 4th Year 1. Master of Design -Communication and Exp Design
---	---	---	---	---	---	28	1	0	1	7	0	19	2. Master of Design-Typography 3. Master of Design-Design Education 1st and 2nd Year
													VOCATIONAL ORIENTED COURSES
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	Photography
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	Interior Decoration
---	---	---	---	---	---	466	61	19	28	155	06	197	Total
													DEGREE COURSE
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	B. Des. (Batchlor of Design) 1st to 2nd Year B. F. A. (Applied Art) 3rd to 4th Year 1. Master of Design -Communication and Exp Design
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	2. Master of Design-Typography 3. Master of Design-Design Education 1st and 2nd Year
													VOCATIONAL ORIENTED COURSES
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	Photography
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	Interior Decoration
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	Total

Note : As per the notification dated 19th October 2023 from the university Grants Commission, Sir J. J. School of Art, Sir J. J. College of Architecture and Sir J. J. Institute of Applied Art have been merged to form the Sir J. J. School of Art, Architecture and Design which has been granted the status of a Deemed to be University under the de-novo category.

शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय,
शासकीय कला संस्थांकडून वेगवेगळ्या अभ्यासक्रमांसाठी असलेल्या जागी प्रवेश मिळावा म्हणून

तक्ता ७--

वर्ष	अभ्यासक्रमाचे नाव	प्रवेश मर्यादा	राखीव जागांचे प्रमाणे						प्रवेशासाठी आलेले अर्ज	
			अ. जा.	अ. ज.	वि.भ.ज.	वि.मा.प्र.	इ.मा.व.	इतर		
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	
2024-2025	बी. एफ. ए. उपयोजित कला प्रथम ते अंतिम वर्ष	..	122	16	8	13	2	23	60	116
	बी. एफ. ए. रंगकला प्रथम ते अंतिम वर्ष	..	120	16	8	13	2	23	58	110
	कला शिक्षक प्रशिक्षण (पदविका) भाग १ व २	..	60	8	4	6	0	12	30	53
	एम.एफ.ए. उपयोजित कला - भाग १ व २	..	40	5	3	4	1	8	19	0
	एम.एफ.ए. रंगकला - भाग १ व २	..	20	3	1	2	0	4	10	0
	एम.एफ.ए. शिल्पकला - भाग १ व २	..	10	1	1	1	0	2	5	0
	एम.एफ.ए. इंटरिअर डेकोरेशन - भाग १ व २	..	10	1	1	1	0	2	5	0
	एकूण	..	382	50	26	40	05	74	187	279
2025-2026	बी. एफ. ए. उपयोजित कला प्रथम वर्ष	..	32	4	2	3	1	6	15	33
	बी.एफ.ए. रंगकला - प्रथम वर्ष	..	30	4	2	3	0	6	15	33
	एकूण	..	64	08	04	06	01	12	30	66
2025-2026	बी.एफ.ए. उपयोजित कला (द्वितीय ते अंतिम)	..	122	16	8	13	2	23	60	123
	बी.एफ.ए. रंगकला (द्वितीय ते अंतिम)	..	120	16	8	13	2	23	58	116
	कला शिक्षक प्रशिक्षण (पदविका) भाग १ व २	..	60	8	4	6	0	12	30	53
	एम.एफ.ए. उपयोजित कला भाग १ व २	..	40	5	3	4	1	8	19	02
	एम.एफ.ए. रंगकला भाग १ व २	..	20	3	1	2	0	4	10	08
	एम.एफ.ए. शिल्पकला भाग १ व २	..	10	1	1	1	0	2	5	0
	एम.एफ.ए. इंटरिअर डेकोरेशन भाग १ व २	..	10	1	1	1	0	2	5	0
	एकूण	..	382	50	26	40	05	74	187	302
2026-2027	बी.एफ.ए. उपयोजित कला (प्रथम ते अंतिम वर्ष)	..	122	16	8	13	2	23	60	124
	बी.एफ.ए. रंगकला (प्रथम ते अंतिम वर्ष)	..	120	20	10	16	2	29	73	111
	कला शिक्षक प्रशिक्षण (पदविका) भाग १ व २	..	60	8	4	6	0	12	30	54
	एम.एफ.ए. उपयोजित कला भाग १ व २	..	40	5	3	4	1	8	19	10
	एम.एफ.ए. रंगकला भाग १ व २	..	30	3	1	2	1	9	14	26
	एम.एफ.ए. शिल्पकला भाग १ व २	..	10	1	1	1	0	2	5	03
	एम.एफ.ए. इंटरिअर डेकोरेशन भाग १ व २	..	10	1	1	1	0	2	5	0
	एकूण	..	392	54	28	40	06	85	206	328

शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय,
शासकीय कला संस्थांकडून वेगवेगळ्या अभ्यासक्रमांसाठी असलेल्या जागी प्रवेश मिळावा म्हणून
तक्ता ७--

अ. क्र.	अभ्यासक्रमाचे नाव	प्रवेश मर्यादा	राखीव जागांचे प्रमाणे						प्रवेशासाठी आलेले अर्ज
			अ. जा.	अ. ज.	विजा/भज	इमाव	विमाप्र	इतर	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
2024-2025									
१	बी. एफ. ए. रेखा व रंगकला	.. 60	08	04	06	02	12	28	49
२	बी. एफ. ए. उपयोजित कला	.. 140	18	10	15	03	27	67	135
३	बी. एफ. ए. टेक्स्टाईल डिझाईन	.. 60	08	04	06	02	12	28	54
४	कला शिक्षक पदविका	.. 50	07	04	05	01	09	24	33
५	एम. एफ. ए. पेंटिंग - भाग १ व २	.. 20	03	01	02	00	04	10	16
६	एम. एफ. ए. - उपयोजित कला भाग १ व २	.. 30	04	02	03	01	06	14	19
	एकूण	.. 360	48	25	37	09	70	171	300
2025-2026									
१	बी. एफ. ए. रेखा व रंगकला	.. 60	08	04	06	02	12	28	43
२	बी. एफ. ए. उपयोजित कला	.. 140	18	10	15	03	27	67	138
३	बी. एफ. ए. टेक्स्टाईल डिझाईन	.. 60	08	04	06	02	12	28	51
४	कला शिक्षक पदविका	.. 50	07	04	05	01	09	24	39
५	एम. एफ. ए. पेंटिंग - भाग १ व २	.. 20	03	01	02	00	04	10	13
६	एम. एफ. ए. - उपयोजित कला भाग १ व २	.. 30	04	02	03	01	06	14	21
	एकूण	.. 360	48	25	37	09	70	171	305
2026-2027									
१	बी. एफ. ए. रेखा व रंगकला	.. 60	08	04	06	02	12	28	-
२	बी. एफ. ए. उपयोजित कला	.. 140	18	10	15	03	27	67	-
३	बी. एफ. ए. टेक्स्टाईल डिझाईन	.. 60	08	04	06	02	12	28	-
४	कला शिक्षक पदविका	.. 50	07	04	05	01	09	24	-
५	एम. एफ. ए. पेंटिंग - भाग १ व २	.. 20	03	01	02	00	04	10	-
६	एम. एफ. ए. - उपयोजित कला भाग १ व २	.. 30	04	02	03	01	06	14	-
	एकूण	.. 360	48	25	37	09	70	171	-

छत्रपती संभाजीनगर

आलेल्या अर्जांची संख्या व प्रत्यक्ष प्रवेश देण्यात आलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या इत्यादी माहिती दर्शविणारा तक्ता

चालू

आलेल्या अर्जांची वर्गवारी विभागणी						प्रवेश देण्यात	प्रवेश देण्यात आलेली वर्गवारी विभागणी					
अ. जा	अ. ज.	विजा/भज	इमाव	विमाप्र	इतर	आलेल्यांची संख्या	अ. जा.	अ. ज.	विजा/भज	इमाव	विमाप्र	इतर
११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
11	-	01	21	02	14	49	11	-	01	21	02	14
17	03	15	64	03	33	135	17	03	15	64	03	33
05	02	04	29	01	13	54	05	02	04	29	01	13
08	-	05	09	-	11	33	08	-	05	09	-	11
02	-	-	04	-	10	16	02	-	0	04	-	10
06	-	02	04	-	07	19	06	-	02	04	-	07
49	05	27	137	06	88	306	49	05	27	131	06	88
12	01	03	17	00	10	43	12	01	03	17	00	10
16	03	14	65	06	34	138	16	03	14	65	06	34
05	03	04	28	02	09	51	05	03	04	28	02	09
07	00	06	11	01	14	39	07	00	06	11	01	14
01	00	01	02	00	09	13	01	00	01	02	00	09
05	00	04	05	00	07	21	05	00	04	05	00	07
46	07	32	128	09	83	305	46	07	32	128	09	83
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

सर ज. जी. कला संस्था वसतिगृह, बांद्रा, मुंबई

(२) सर ज. जी. कला महाविद्यालय व सर ज. जी. उपयोजित कला महाविद्यालय या संस्थातील विद्यार्थ्यांना मुंबईत राहण्याची सोय उालब्ध व्हावी म्हणून बांद्रा (पूर्व) येथे वसतिगृह इमारतीचे बांधकाम प्रस्तावित आहे.

सर ज. जी. कला संस्था वसतिगृह, बांद्रा, मुंबई-४०० ०५१ येथे मंजूर करण्यात आलेली प्रवेश मर्यादा, त्यातील मागासवर्गीय जागांचे प्रमाण, आलेल्या अर्जांची संख्या, त्यातील मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांच्या अर्जांची संख्या, प्रत्यक्ष प्रवेश देण्यात आलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या व त्यातील मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांची संख्या दर्शविणारा तक्ता.

तक्ता ८ / TABLE VIII

प्रवेश मर्यादा वर्ष Intake Year Capacity	राखीव जागांचे प्रमाण Reservation break-up categorywise			प्रवेशासाठी आलेले			आलेल्या अर्जांची वर्गवारी विभागणी Break-up of the applications received			प्रवेश देण्यात			प्रवेश देण्यात आलेली वर्गवारी विभागणी Break-up of the admission granted			जमा प्राप्त इजालेली फी Fee received	एकूण फी Total Fee		
	अनु. जाती SC	अनु. जाती NT	इतर मागास- वर्गीय OBC	अर्जांची संख्या Number of applica- tions received	अनु. जाती SC	अनु. जाती NT	इतर मागास- वर्गीय OBC	अनु. जाती SC	अनु. जाती ST	इतर मागास- वर्गीय Others	अनु. जाती SC	अनु. जाती ST	इतर मागास- वर्गीय Others	अनु. जाती NT	इतर मागास- वर्गीय Others	जमा प्राप्त इजालेली फी Fee received	एकूण फी Total Fee		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
2024-2025 ..	120	16	8	13	23	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2025-2026 ..	120	16	8	13	23	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2026-2027 ..	120	16	8	13	23	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
अंदाजित Estimated ..																			

* फी माफीची सवलत कोणालाही देण्यात आलेली नाही.

शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, नागपूर - ४४००२२.

शासकीय कला व अभिकल्प महाविद्यालय, नागपूर मुलींचे वसतिगृह येथील प्रवेश मिळावा म्हणून आलेल्या अर्जांची संख्या व प्रत्यक्ष प्रवेश देण्यात आलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या इत्यादी माहिती दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ८ / TABLE VIII

वर्ष	अभ्यासक्रमाचे नाव	प्रवेश मर्यादा	राखीव जागांचे प्रमाणे						प्रवेशा-साठी आलेले अर्ज	आलेल्या अर्जांची वर्गवारी विभागणी						एकूण फी							
			अ. जा.	अ. ज.	वि. भ.	वि. मा.	इ. मा.	इ. प्र.		इतर मा.	इतर प्र.	आलेल्या अर्जांची वर्गवारी विभागणी	आलेल्या अर्जांची वर्गवारी विभागणी	आलेल्या अर्जांची वर्गवारी विभागणी	आलेल्या अर्जांची वर्गवारी विभागणी								
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४
२०२३-२४	मुलींचे वसतिगृह ..	50	6	4	4	5	1	10	24	50	5	5	4	2	23	11	5	5	4	2	23	11	2,00,000
२०२४-२५	मुलींचे वसतिगृह ..	50	6	4	4	5	1	10	24	50	5	2	7	1	26	9	5	2	7	1	26	9	2,00,000
२०२५-२६	मुलींचे वसतिगृह ..	50	6	4	4	5	1	10	24	50	3	01	6	2	28	10	3	01	6	2	28	10	2,00,000
२०२६-२७	मुलींचे वसतिगृह ..	50	6	4	4	5	1	10	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(३) मान्यताप्राप्त अशासकीय कला संस्थांना साहाय्य

कला शिक्षण देणाऱ्या महाराष्ट्रात एकूण २१३ कला संस्था आहेत. त्यापैकी ४ शासकीय कला संस्था व ३१ अशासकीय कला संस्था अनुदान तत्वावरील असून १७८ अशासकीय कला संस्था विनाअनुदान तत्वावरील आहेत. सन १९८७-८८ पासून अनुदान तत्वावरील शासनमान्य अशासकीय कला संस्थांना त्या त्या वर्षाचा संभाव्य खर्च लक्षात घेऊन खालील नमूद केलेल्या दराने अनुदान देण्यात येते. सदरहू अनुदान त्या त्या वर्षाचे लेखापरीक्षा केलेले विवरणपत्र प्राप्त झाल्यानंतर पुढील वर्षी समायोजन करण्याचे अधीन राहिल, या अटीवर देण्यात येते.

विद्यार्थी संख्या ३० किंवा त्यापेक्षा जास्त असणाऱ्या नागरी क्षेत्रातील संस्था व २५ किंवा त्यापेक्षा जास्त विद्यार्थी संख्या असणाऱ्या ग्रामीण क्षेत्रातील संस्था. अनुज्ञेय खर्चाच्या ९० टक्के अथवा तूट, यापेक्षा जे कमी असेल त्या दराने (हा दर सन १९८६-८७ या आर्थिक वर्षापासून लागू करण्यात आला).

एकूण अशासकीय कला संस्था, त्यांचा एकूण खर्च व शासनाकडून देण्यात आलेले अनुदान यांची माहिती दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ९/ TABLE IX

(रुपये हजारांत/Rs. in thousands)

वर्ष Year	अशासकीय विनाअनुदानित संस्थांची संख्या Total No. of Institutes receiving Grants	अनुदानित कला संस्थांची संख्या Total No. of Institutes	खर्च Expenditure incurred by the Institutes (रुपये)	संस्थेचे उत्पन्न Receipts (रुपये)	देण्यात आलेले अनुदान Grant-in-aid paid (रुपये)
1	2	3	4	5	6
2024-2025	.. 178	31	222515	---	222515
2025-2026	.. 178	31	---	---	---
2026-2027 (अंदाजित) (Estimated)	.. 178	31	---	---	---

तक्ता १०

TABLE X

शासनमान्य अशासकीय कला संस्थांमधून वेगवेगळ्या उच्च कला अभ्यासक्रमांकरिता उपलब्ध असलेल्या जागा, प्रवेश मिळावा म्हणून

Table showing information regarding the number of students belonging to the different categories, who applied for

वर्ष Year	कला विभाग Art Section	प्रवेश मर्यादा Intake Capacity	राखीव जागांचे प्रमाण Reservation Break-up (Categorywise)						इतर Others	तक्ता १०
			अनुसूचित जाती S. C.	अनुसूचित जमाती S. T.	भटक्या जमाती N. T.	इतर मागास- वर्गीय O. B. C.	विशेष मागास- वर्गीय S. B. C.	इतर		प्रवेशासाठी अर्ज केलेल्यांची संख्या Total number of Students applied for admission
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
2024-2025	मूलभूत अभ्यासक्रम	..	2140	278	150	235	407	43	1027	2500
	उपयोजित कला	..	1089	142	76	120	207	22	522	960
	रेखा व रंगकला	..	2332	303	163	256	443	47	1120	2180
	कला शिक्षक प्रशिक्षण	..	4830	628	338	531	918	97	2318	4450
	वस्त्रे प्रावरणे	..	198	26	14	22	38	4	94	245
	मातकाम	..	66	9	5	7	13	1	31	—
	शिल्पकला	..	209	27	14	23	40	4	101	110
	अंतर्गत गृहसजावट	..	195	25	13	21	37	3	96	92
	एकूण	..	11059	1438	773	1215	2103	221	5309	10537
2025-2026	मूलभूत अभ्यासक्रम	..	2140	278	150	235	407	43	1027	6669
	उपयोजित कला	..	1089	142	76	120	207	22	522	3615
	रेखा व रंगकला	..	2332	303	163	256	443	47	1120	4230
	कला शिक्षक प्रशिक्षण (नवीन)	..	4830	628	338	531	918	97	2318	12957
	वस्त्रे प्रावरणे	..	198	26	14	22	38	4	94	808
	मातकाम	..	66	9	5	7	13	1	31	62
	शिल्पकला	..	209	27	14	23	40	4	101	1625
	अंतर्गत गृहसजावट	..	195	25	13	21	37	3	96	663
	एकूण	..	11059	1438	773	1215	2103	221	5309	30829
2026-2027 (अंदाजित)	मूलभूत अभ्यासक्रम	..	2140	278	150	235	407	43	1027	—
	उपयोजित कला	..	1089	142	76	120	207	22	522	—
	रेखा व रंगकला	..	2332	303	163	256	443	47	1120	—
	कला शिक्षक प्रशिक्षण	..	4830	628	338	531	918	97	2318	—
	वस्त्रे प्रावरणे	..	198	26	14	22	38	4	94	—
	मातकाम	..	66	9	5	7	13	1	31	—
	शिल्पकला	..	209	27	14	23	40	4	101	—
	अंतर्गत गृहसजावट	..	195	25	13	21	37	3	96	—
	एकूण	..	11059	1438	773	1215	2103	221	5309	—

आलेल्या अर्जांची संख्या व प्रत्यक्ष प्रवेश देण्यात आलेल्यांची संख्या दर्शविणारा तक्ता

admission in the different courses in Art at the Private Art Institutions and the number of admissions granted by the Institutions

TABLE X

आलेल्या अर्जांची वर्गवारी विभागणी						प्रवेश दिलेल्यांची संख्या	प्रवेश देण्यात आलेल्या वर्गवारी विभागणी						Name of the Course
Break-up of the applications received						Total	Break-up of the admission granted						
(Categorywise)							number of admissions granted	(Categorywise)					
अनु. जाती	अनु. जमाती	भटक्या जमाती	इतर मागास-वर्गीय	विशेष मागास-वर्गीय	इतर Others	अनु. जाती		अनु. जमाती	भटक्या जमाती	इतर मागास-वर्गीय	विशेष मागास-वर्गीय	इतर Others	
S. C.	S. T.	N. T.	O.B.C.	S.B.C.		S. C.	S. T.	N. T.	O.B.C	S. B. C			
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	1
126	18	69	260	22	714	909	100	16	40	199	19	535	Foundation Course
48	02	22	91	11	153	199	32	01	18	52	116	90	Applied Art
19	05	04	46	02	134	150	12	03	01	28	01	105	Drawing and Painting
163	70	84	297	25	662	951	114	51	65	209	20	492	Art Teachers Diploma
06	01	15	15	06	28	42	05	—	03	14	03	17	Textile Design
—	—	—	02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Ceramic and Pottery
08	—	05	44	02	44	68	05	—	04	29	02	28	Sculpture and Modelling
14	01	03	05	01	16	15	01	—	02	02	—	18	Interior Decoration
384	97	202	760	69	1751	2334	269	71	133	533	161	1285	Total
94	40	160	1316	152	4907	623	77	13	23	142	12	356	Foundation Course
51	06	91	686	88	2693	245	34	01	10	56	06	138	Applied Art
50	68	70	679	80	3283	345	36	27	13	59	08	202	Drawing and Painting
227	346	508	2618	240	9018	1432	189	157	95	296	23	672	Art Teachers Diploma
07	04	38	266	—	493	63	03	—	06	29	—	25	Textile Design
01	—	08	—	—	53	—	—	—	—	—	—	—	Ceramic and Pottery
23	04	53	672	40	833	119	11	02	09	56	02	39	Sculpture and Modelling
05	12	06	105	—	535	45	01	06	—	06	—	32	Interior Decoration
458	480	934	6342	600	21815	2878	351	206	162	644	51	1464	Total
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Foundation Course
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Applied Art
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Drawing and Painting
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Art Teachers Diploma
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Textile Design
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Ceramic and pottery
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Sculpture and Modelling
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Interior Decoration
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Total

(४) शिष्यवृत्त्या

खाली दर्शविलेल्या शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतने शासकीय कला संस्थांतून देण्यात येतात :

(अ) सामान्य शिष्यवृत्त्या

(ब) दक्षिणा व इतर अधिछात्रवृत्त्या

सामान्य शिष्यवृत्त्या ह्या विद्यार्थ्यांची परीक्षेतील प्रगती पाहून विद्याशाखेतील एकूण विद्यार्थ्यांच्या ६ टक्के इतक्या प्रमाणात देण्यात येतात.

दक्षिणा व इतर अधिछात्रवृत्त्या हे, जे विद्यार्थी शेवटच्या वर्षाच्या परीक्षेत प्रथम किंवा द्वितीय वर्गात उत्तीर्ण होतात त्यांना शासकीय कला संस्थेत उपलब्ध जागेनुसार बोलावून फेलो म्हणून नेमणूक करण्यात येते व त्यांना मानधन देण्यात येते.

खालीलप्रमाणे शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतन देण्यात येतात :--

तक्ता ११ TABLE XI

1	शिष्यवृत्त्या, विद्यावेतन व अधिछात्रवृत्त्या यांची संख्या No. of Scholarships/Stipend/Fellowships			दर Rate	
	वर्ष २०२४-२०२५	वर्ष २०२५-२०२६	वर्ष २०२६-२०२७		
	2024-2025	2025-2026	2026-2027		
1	2	3	4	5	
(अ) सामान्य शिष्यवृत्त्या Ordinary Scholarships	..	50	50	—	रु. २५ दरमहा पहिल्या वर्षी Rs. 25 p. m. in the first year. रु. ३५ दरमहा इतर वर्षी Rs. 35 p. m. for specialised courses.
(ब) दक्षिणा व इतर अधिछात्रवृत्त्या Daxina and other Fellowships	..	50	50	—	रु. ५०० दरमहा Rs. 500 p. m.

(४) कर्मचारीविषयकगोषवारा

(१) कला संचालनालय

(iv) Personnel Summary

तक्ता ९ TABLE IX

अ. क्र.	गट	संवर्ग	सुधारित वेतन	मॅट्रीक्स मधील वेतन स्तर	मंजूर पदे	
1	2	3	4	5	2018-2019	
1	अ	कला संचालक	..	S-27	123100-215900	1
	अ	कला उपसंचालक (प्रशा.)	..	S-20	56100-177500	1
	अ	निरीक्षक	..	S-20	56100-177500	1
	अ	अधिष्ठाता	Academic Level 13-A	131400-217100	..	4
	अ	प्राध्यापक	Academic Level 12	79800-211500	..	16
	अ	अधिव्याख्याता	..	S-20	56100-177500	115
		एकूण-अ	..			138
2	ब	परीक्षा नियंत्रक	..	S-15	41800-132300	1
	ब	स्वीय सहायक	..	S-15	41800-132300	1
	ब	सहायक निरीक्षक	..	S-15	41800-132300	5
	ब	लेखा अधिकारी	..	S-16	44900-142400	1
	ब	प्रबंधक*	..	S-15	41800-132300	4
		एकूण-ब	..			12
3	क	अधीक्षक	..	S-14	38600-122800	3
	क	प्रमुख लिपिक	..	S-13	35400-112400	11
	क	टिप्पणी सहायक/वरिष्ठ लिपिक/संगणक ऑपरेटर	..	S-8	25500-81100	22
	क	लिपिक-टंकलेखक	..	S-6	19900-63200	21
	क	भांडारपाल	..	S-6	19900-63200	1
	क	उच्चश्रेणी लघुलेखक	..	S-15	41800-132300	1
	क	निम्नश्रेणी लघुलेखक	..	S-14	38600-122800	4
	क	वाहन चालक	..	S-6	19900-63200	1
	क	फोरमन	..	S-14	38600-122800	1
	क	ओतकाम सहायक	..	S-10	29200-92300	1
	क	तंत्र सहायक	..	S-10	29200-92300	2
	क	गॅस-विद्युत संधाता	..	S-6	19900-63200	1
	क	कुंभार-नि-परिचर	..	S-6	19900-63200	1
	क	ग्रंथपाल	..	S-14	38600-122800	3
	क	सहायक ग्रंथपाल	..	S-10	29200-92300	3
	क	यंत्र परिचर	..	S-6	19900-63200	2
		एकूण-क	..			78
4	ड	नाईक	..	S-3	16600-52400	6
	ड	ग्रंथालय परिचर	..	S-3	16600-52400	3
	ड	शिपाई	..	S-1	15000-47600	26
	ड	हमाल	..	S-1	15000-47600	41
	ड	उद्वाहक	..	S-3	16600-52400	2
	ड	कलागृह परिचर	..	S-3	16600-52400	2
	ड	माळी	..	S-1	15000-47600	10
	ड	पहारेकरी	..	S-1	15000-47600	17
	ड	सफाईगार	..	S-1	15000-47600	13
		एकूण-ड	..			120
		एकूण-अ+ब+क+ड	..			348

* प्रबंधकाची दोन पदे शासन निर्णय एडीआर-१७८७/३६४/सा. शि. ५, दिनांक १२-१-९६ अन्वये मंजूर करण्यात आली.

* असुधारित वेतनश्रेणी.

प्रलंबित निरीक्षण अहवालाची / परिच्छेदांची सद्यःस्थिती

महालेखापाल १, महाराष्ट्र मुंबई यांनी दिनांक ३० जून २०२३ नंतर प्रलंबित दर्शविलेल्या लेखा परिच्छेद आणि त्याबाबत ३१ मार्च २०२४ अखेरची माहिती दर्शविणारे विवरणपत्र.

महालेखापालांचा लेखापरीक्षा अहवाल तसेच लोकलेखा समिती / सार्वजनिक उपक्रम समिती यांनी केलेल्या शिफारशींना अनुसरून कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचेकडून करण्यात आलेली कार्यवाही

लोकलेखा समिती व सार्वजनिक उपक्रम समितीच्या सध्याच्या कामकाजाबाबत सुधारणा करण्याच्या दृष्टीने भारताचे नियंत्रक आणि लेखापरीक्षक यांच्या अध्यक्षतेखाली एक उच्चस्तरीय समिती गठीत करण्यात आली होती. या शिफारशींवर शासनातर्फे विचार होऊन त्यातील काही शिफारशी शासनाकडून स्वीकृत करण्यात येऊन यासंबंधी शासन निर्णय, वित्त विभाग क्रमांक भानिमं-३१९३/प्रक्र. २४५-लोलेस, दिनांक २४ मे १९९४ अन्वये शासनाकडून स्वीकृत मुद्द्यांबाबत कार्यवाहीसंबंधाने आदेश निर्गमित करण्यात आले.

संदर्भातील शासन निर्णय, दिनांक २४ मे १९९४ नुसार लेखापरीक्षा अहवाल, लोकलेखा समिती, सार्वजनिक उपक्रम समिती इत्यादींच्या शिफारशींवरिल कार्यवाही व लेखा परिच्छेद / आदेश यावरील स्पष्टीकरणात्मक जापने पाठविण्यासंबंधीची कार्यवाही यांचा नियमित आढावा घेण्याच्या दृष्टीने राज्य शासनाकडून एक विभागीय लेखापरीक्षा समिती, शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण सेवायोजन विभाग क्रमांक लोलेस-१२९५/(९२-९४)/साशि-२, दिनांक १ मार्च १९९५ अन्वये गठीत करण्यात आली असून या समितीच्या वेळोवेळी बैठका झाल्या आहेत. या अनुषंगाने प्रलंबित निरीक्षण अहवाल आणि परिच्छेद विधानसभा तारांकित / अतारांकित प्रश्न, विधिमंडळाचे कामकाज (आश्वासने व सूचना) याबाबत कार्यालयाची अद्ययावत माहिती शासनास प्राप्त व्हावी या हेतूने शासनाने विभागप्रमुखांस एक मासिक विवरणपत्र सादर करण्याबाबत दंडक घातलेला असून प्रत्येक महिन्याच्या शेवटच्या तारखेस याबाबतचे मासिक विवरणपत्र कला संचालनालयातर्फे शासनास सादर करण्यात येते.

प्रलंबित निरीक्षण अहवाल आणि परिच्छेद यासंबंधी प्रलंबित आणि परिच्छेदाबाबतची पूर्तता करण्याबाबत तत्परतेने कार्यवाही सुरु असून त्याप्रमाणे वेळोवेळी महालेखापाल यांना या संचालनालयाकडून कळविण्यात येते.

महालेखापाल यांनी प्रलंबित दर्शविलेला आणि त्याबाबतची सद्यःस्थिती दर्शविणारा निरीक्षण अहवाल/परिच्छेद याबाबतचा तक्ता

प्रपत्र 'ब'

अ. क्र.	प्रलंबित निरीक्षण अहवाल	प्रलंबित लेखा परिच्छेदांची संख्या	निकाली काढलेल्या परिच्छेदांची संख्या	अहवाल वगळण्यासाठी महालेखापालांकडे ज्यांचे प्रस्ताव पाठविलेले आहेत अशा प्रलंबित लेखा परिच्छेदांची संख्या
१	२	३	४	५
१	--	०७	०४	--
	एकूण	०७	०४	--
				कला संचालनालयाचे ०४ व कला संचालनालयाच्या अखत्यारितील सर ज. जी. कला महाविद्यालय, मुंबई यांचे ०३ असे एकूण ०७ लेखा परिच्छेद प्रलंबित आहेत.
	एकूण	--	०७	--

कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
वार्षिक योजना २०२५-२०२६ चा मंजूर नियतव्यय
(कार्यक्रम)

(रुपये लाखांत)

विकास क्षेत्र	योजनेचे नाव	मंजूर नियतव्यय	कोअर प्लॅनचा नियतव्यय	अर्थसंकल्पीय नियतव्यय	साध्ये
१	२	३	४	५	६
(१) मागणी क्रमांक-डब्ल्यू-४ २२०५ कला व संस्कृती १०१-ललित कला शिक्षण पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना (०१)(०३) पाठ्यपुस्तक / कला साहित्य प्रकाशित करणे आणि दुर्मिळ चित्रांचे संस्करण, संरक्षण व पुनःस्थापन करणे. (२२०५३१२५)	(१) कला साहित्याचे जतन संवर्धन व प्रकाशन करणे.	1.00	1.00	1.00	दुर्मिळ कलाकृतींचे जतन व संवर्धनासाठी कॅटलॉगिंग व मार्केटिंग प्रेमिंग करणे.
(२) मागणी क्रमांक डब्ल्यू-४ २२०५, कला व संस्कृती १०१, ललित कला शिक्षण पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना (०२)(०१) कला संचालनालयाचा विस्तार. (२२०५००२८)	(२) कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई कार्यालयाचा विस्तार.	50.00	50.00	50.00	प्रशासकीय कामात गतिमानतेसाठी आधुनिक यंत्रसामग्री खरेदी करणे.
(३) मागणी क्रमांक डब्ल्यू-४ २२०५, कला व संस्कृती १०१, ललित कला शिक्षण पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना (०२)(०२) शासकीय कला संस्थांचा विकास. (२२०५००४६)	(३) शासकीय कला संस्थांकरिता यंत्रसामग्री व साधनसामग्री खरेदी करणे.	125.00	125.00	125.00	अत्याधुनिक शैक्षणिक सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी यंत्रसामग्री व साधनसामग्री खरेदी करणे.
(४) मागणी क्रमांक एच-६ २२०५, कला व संस्कृती १०१, ललित कला शिक्षण पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना (००)(०१) स्वेच्छा अनुदानातून वित्तीय व्यवस्था केलेली बांधकामे-२७ कला संचालक. (२२०५०५११)	(४) स्वेच्छा अनुदानातून वित्तीय व्यवस्था केलेली गौण कामे करणे.	300.00	300.00	300.00	संचालनालय व अधिपत्याखालील शासकीय संस्था येथील तातडीची व आकस्मिकपणे उद्भवणारी गौण बांधकाम व विद्युत कामे करणे.

वार्षिक योजना २०२५-२०२६ चा मंजूर नियतव्यय--चालू

(रुपये लाखांत)

विकास क्षेत्र	योजनेचे नाव	मंजूर नियतव्यय	कोअर प्लॅनचा नियतव्यय	अर्थसंकल्पीय नियतव्यय	साध्ये
१	२	३	४	५	६
(५) मागणी क्रमांक एच-८ ४२०२, शिक्षण, क्रीडा, कला व यावरील भांडवली खर्च ०४-कला व संस्कृती पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना १०१, ललित कला शिक्षण (००)(०१) इमारती-५३६६ (४२०२०२०१)	(५) शासकीय कला संस्था व कला संचालनालयासाठी वर्गखोल्या, संगणक कक्ष वसतिगृह, स्टुडिओ इत्यादींचे बांधकाम करणे.	९१००.००	९१००.००	९१००.००	संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील शासकीय संस्थांना अत्याधुनिक शैक्षणिक सोयी-सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी वर्गखोल्या, संगणक कक्ष, वसतिगृह, स्टुडिओ इत्यादींचे बांधकाम करणे.
(६) मागणी क्रमांक डब्ल्यू-४ २२०५, कला व संस्कृती १०१, ललित कला शिक्षण (०४) (०१) सर्वसाधारण शिष्यवृत्त्या (२२०५००७३) उपशिष्यवृत्त्या / विद्यावेतन.	(६) सर्वसाधारण शिष्यवृत्त्या	०.२५	०.२५	०.२५	शासकीय कला संस्थांमध्ये ललित कलेचे शिक्षण घेणाऱ्या गुणवत्ताधारक विद्यार्थ्यांना सर्वसाधारण शिष्यवृत्त्या उपलब्ध करून देणे.
(७) मागणी क्र. डब्ल्यू-४ २२०५, कला व संस्कृती १०१, ललित कला शिक्षण (०४) (०२) दक्षिणा व इतर अधिछात्रवृत्त्या (२२०५००८२) ३४ शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतने.	(७) दक्षिणा व इतर अधिछात्रवृत्त्या	०.२५	०.२५	०.२५	शासकीय कला संस्थांमध्ये ललित कलेचे शिक्षण घेणाऱ्या गुणवत्ताधारक विद्यार्थ्यांना दक्षिणा व इतर अधिछात्रवृत्त्या उपलब्ध करून देणे.
(८) मागणी क्र. डब्ल्यू-४ राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज शिक्षण शुल्क शिक्षण शुल्क योजना २२०५, कला व संस्कृती, ०० १०१, ललित कला शिक्षण, (०१) कला संचालनालय (०१) (०५) (कार्यक्रम) ३४ शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतन (२२०५३६१७)	(८) ३४-शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतन	२५०.००	२५०.००	२५०.००	शासकीय व शासनमान्य अशासकीय कला संस्थांमध्ये ललित कलेचे शिक्षण घेणाऱ्या पात्र विद्यार्थ्यांना राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज शिक्षण शुल्क शिष्यवृत्ती उपलब्ध करून देणे.

वार्षिक योजना २०२५-२०२६ चा मंजूर नियतव्यय--चालू

(रुपये लाखांत)

विकास क्षेत्र	योजनेचे नाव	मंजूर नियतव्यय	कोअर प्लॅनचा नियतव्यय	अर्थसंकल्पीय नियतव्यय	साध्ये
१	२	३	४	५	६
(९) मागणी क्र. डब्ल्यू-४ डॉ. पंजाबराव देशमुख वसतिगृह निर्वाह भत्ता योजना २२०५, कला व संस्कृती, ०० १०१, ललित कला शिक्षण, (०१) कला संचालनालय त(०१) (०४) (कार्यक्रम) ३४-शिष्यवृत्ती / विद्यावेतन (२२०५३६०८)	(९) ३४-शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतन	10.00	10.00	10.00	शासकीय व शासनमान्य अशासकीय कला संस्थांमध्ये ललित कलेचे शिक्षण घेणाऱ्या पात्र विद्यार्थ्यांना डॉ. पंजाबराव देशमुख वसतिगृह निर्वाह भत्ता उपलब्ध करून देणे.
एकूण		..	9836.50	9836.50	9836.50

कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

वार्षिक कार्यक्रम २०२६-२०२७

अ. क्र.	योजनेचे नाव	स्पष्टीकरण
१	२	३
१	स्वेच्छा अनुदानातून गौण बांधकामे करणे.	.. या संचालनालयांतर्गत येणारी कार्यालये व ४ शासकीय कला संस्थांची तातडीची सुधारणा/डागडुजी तसेच विद्युत कामे करणेकरिता वार्षिक कार्यक्रम २०२६-२०२७ साठी रुपये २२०.१३ लाख एवढा नियतव्यय प्रस्तावित करण्यात येत आहे.
२	कला साहित्याचे जतन, संवर्धन व प्रकाशन करणे.	.. सर ज. जी. कला महाविद्यालय, मुंबई व कला संचालनालयातील मौल्यवान व दुर्मीळ कलाकृतींचे जतन, संवर्धन करणे इ. कामासाठी वार्षिक कार्यक्रम २०२६-२०२७ साठी रुपये १००.०० लाख एवढा नियतव्यय प्रस्तावित करण्यात येत आहे.
३	शासकीय कला संस्था व कला संचालनालयासाठी वर्ग खोल्या, संगणक कक्ष, वसतिगृह, स्टुडिओ इ. चे बांधकाम करणे.	.. शासकीय कला संस्थांच्या इमारतींचे, वसतिगृहाच्या इमारतींचे बांधकामे करणे, नूतनीकरण करणे, इ. कामासाठी वार्षिक कार्यक्रम २०२६-२०२७ साठी रुपये १००००.०० लाख एवढा नियतव्यय प्रस्तावित करण्यात आला आहे.
४	कला संचालनालयाचा विकास व विस्तार करणे.	.. कार्यालयीन कामकाजात गतिमानता आणण्यासाठी कला संचालनालय व त्याच्या अधिपत्याखालील कार्यालये सुसज्ज करणे इ. कामासाठी वार्षिक कार्यक्रम २०२६-२०२७ साठी रुपये ५०.०० लाख एवढा नियतव्यय प्रस्तावित करण्यात येत आहे.
५	शासकीय कला संस्थासाठी शैक्षणिक यंत्रसामग्री व साधन सामग्री खरेदी करणे.	.. शासकीय कला संस्थांसाठी संगणक व तत्सम साहित्य सॉफ्टवेअर्स, यंत्रसामग्री व साधनसामग्री खरेदी, संगणक लॅब, मॉड्युलर फर्निचर तयार करणे इ. कामासाठी वार्षिक कार्यक्रम २०२६-२०२७ साठी रुपये १२५.०० लाख एवढा नियतव्यय प्रस्तावित करण्यात येत आहे.
६	ललित कलाशिक्षण सर्वसाधारण शिष्यवृत्त्या.	.. शासकीय कला संस्थांमध्ये ललित कलेचे शिक्षण घेणाऱ्या गुणवत्ताधारक विद्यार्थ्यांना सर्वसाधारण शिष्यवृत्त्या उपलब्ध करून देण्यासाठी वार्षिक कार्यक्रम २०२६-२०२७ साठी रुपये १.०० लाख एवढा निधी मंजूर करण्यात आला आहे.
७	ललित कलाशिक्षण दक्षिणा व इतर अधिछात्रवृत्त्या.	.. शासकीय कला संस्थांमध्ये ललित कलेचे शिक्षण घेणाऱ्या गुणवत्ताधारक विद्यार्थ्यांना दक्षिणा व इतर अधिछात्रवृत्त्या उपलब्ध करून देण्यासाठी वार्षिक कार्यक्रम २०२६-२०२७ साठी रुपये १.०० लाख एवढा निधी मंजूर करण्यात आला आहे.
८	राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज शिक्षण शुल्क शिष्यवृत्ती.	.. शासकीय व शासनमान्य अशासकीय कला संस्थांमध्ये ललित कलेचे शिक्षण घेणाऱ्या पात्र विद्यार्थ्यांना राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज शिक्षण शुल्क शिष्यवृत्ती उपलब्ध करून देण्यासाठी वार्षिक कार्यक्रम २०२६-२०२७ साठी १००.०० लाख एवढा नियतव्यय प्रस्तावित करण्यात येत आहे.
९	डॉ. पंजाबराव देशमुख वसतिगृह निर्वाह भत्ता उपलब्ध करून देणे.	.. शासकीय व शासनमान्य अशासकीय कला संस्थांमध्ये ललित कलेचे शिक्षण घेणाऱ्या पात्र विद्यार्थ्यांना डॉ. पंजाबराव देशमुख वसतिगृह निर्वाह भत्ता उपलब्ध करून देण्यासाठी वार्षिक कार्यक्रम २०२६-२०२७ साठी १०.०० लाख एवढा नियतव्यय प्रस्तावित करण्यात येत आहे.
१०	सर ज. जी. कला, वास्तुकला आणि अभिकल्प विद्यालय.	.. डी-नोव्हो प्रकारांतर्गत अभिमत विद्यापीठ, सर ज. जी. कला, वास्तुकला आणि अभिकल्प विद्यालय याकरिता वार्षिक कार्यक्रम सन २०२६-२०२७ साठी ७००.०० लक्ष इतका निधी प्रस्तावित करण्यात आला आहे.

STATEMENT-GN-1-A
ANNUAL PLAN 2026-2027 SECTOR / SUB-SECTORWISE AND DEVELOPMENT BOARDWISE OUTLAY

(Rs. in lakhs)

Sr. No.	Sector / Sub-Sector	Vidarbha Development Board		Marathwada Development Board		Rest of Maharashtra Development Board		Non-Divisible	Grand Total
		District Level	State Level	District Level	State Level	District Level	State Level		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Minor works are to be taken up from Discretionary Grants.	—	50.00	—	50.00	—	120.13	—	220.13
2.	Publication, Preservation, Conservation etc. of Art literature through various medium.	—	—	—	—	—	100.00	—	100.00
3.	Construction of essential Building like Classroom, Computer lab., Hostels, Studios for Directorate of Art and Govt. Art Institutes.	—	—	—	—	—	10000.00	—	10000.00
4.	Expansion and Development of Directorate of Art, Mumbai.	—	10.00	—	10.00	—	30.00	—	50.00
5.	Purchase of new machinery equipment for Academic excellence for Govt. Art Institute.	—	25.00	—	25.00	—	75.00	—	125.00
6.	Ordinary Scholarship	—	—	—	—	—	—	0.01	0.01
7.	Dakshina and Other Fellowship	—	—	—	—	—	—	0.01	0.01
8.	Rajarshi Chh. Shahu Maharaj Shikshan Shulk Scholarship.	—	—	—	—	—	—	100.00	100.00
9.	Dr. Panjabrao Deshmukh Vasatigruha Nirwah Bhatta.	—	—	—	—	—	—	10.00	10.00
	Total ..	—	85.00	—	85.00	—	10325.13	110.02	10605.15

STATEMENT-GN-2
ANNUAL PLAN 2026-2027

Department : Directorate of Art, Maharashtra State, Mumbai-1

Sector : State Level

Sub-Sector : State Level

(Rs. in lakhs)

Sr. No.	Sector / Sub-Sector / Schemes	Code No.	Annual Plan 2025-2026		Annual Plan 2026-2027	
			Approved Outlay	Anticipated Expd.	Proposed Outlay	Of which Capital Content
1	2	3	4	5	6	7
1.	Minor works are to be taken up from Discretionary Grants.	22050511	300.00	300.00	220.13	—
2.	Publication, Preservation, Conservation etc. of Art literature through various medium.	22053125	1.00	1.00	100.00	—
3.	Construction of essential building like Classroom, Computer lab., Hostels, Studios for Directorate of Art and Govt. Art Institute..	42020201	9100.00	9100.00	10000.00	10000.00
4.	Expansion and Development of Directorate of Art, Mumbai.	22050028	50.00	50.00	50.00	—
5.	Purchase of new machinery equipment for Academic excellence for Govt. Art Institute.	22020046	125.00	125.00	125.00	—
6.	Ordinary Scholarship	22050073	0.25	0.25	0.01	—
7.	Dakshina and Other Fellowship	22050082	0.25	0.25	0.01	—
8.	Rajarshi Chh. Shahu Maharaj Shikshan Shulk Scholarship.	22053617	250.00	250.00	100.00	--
9.	Dr. Panjabrao Deshmukh Vasatigruha Nirwah Bhatta.	22053608	10.00	10.00	10.00	--
	Total ..	---	9836.50	9836.50	10605.15	10000.00

कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२५-२६ चा मंजूर नियतव्यय
(अनिवार्य)

(रुपये हजारांत)

अ. क्र.	प्रधान / गौण / लेखाउपशीर्ष	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२५-२०२६	साध्य
१	२	३	४
मागणी क्र. डब्ल्यू-४			
	२२०५-कला व संस्कृती	55469	सदर अनुदानातून कर्मचाऱ्यांच्या वेतनावरील खर्च तसेच राज्य कला प्रदर्शन, कार्यालयासाठी लागणारे साहित्य, विजेची देयके व दूरध्वनी देयके, पाणीपट्टी इत्यादी खर्च भागविण्यात येतो.
१	(१०१) (०१) (०१) कला संचालनालय (२२०५००१९)		
२	(१०१) (०२) (०१) शासकीय कला संस्था (२२०५००३७)	197299	शासकीय अनुदानित, विनाअनुदानित कला, संस्थांच्या तपासणीचा खर्च इत्यादी चार शासकीय कला संस्था व वसतिगृहांतील कर्मचाऱ्यांच्या वेतनावरील खर्च तसेच कला संस्थांना लागणारे दैनंदिन साहित्य, वार्षिक प्रदर्शन, शैक्षणिक सहल, अभ्यागत अधिव्याख्याता यांचे मानधन, मॉडेलसाठी मानधन इत्यादी वेतनेतर बाबींवरील खर्च भागविण्यात येतो.
३	(१०१) (०३) (०१) अशासकीय कला संस्थांना साहाय्य, (२२०५००५५) सर्वसामान्य आवर्ती अनुदाने (३६) सहायक अनुदाने (वेतन) (३१) सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	277686 2202	या अनुदानातून १९ अनुदानित कला संस्थांना अनुदान देण्यात येते. मान्य खर्चाच्या ९० टक्के किंवा प्रत्यक्ष तूट यापैकी जे कमी असेल ते अनुदान देण्यात येते.
४	(१०१) (०५) (०१) कला संचालनालयातील शासकीय * कला परीक्षा (२२०५११८७)	9060	
एकूण		541716	
कार्यक्रम		अनिवार्य	एकूण
43650		541716	585366

कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२५-२०२६

(जमा रकमा)

(रुपये हजारांत)

अ. क्र.	लेखा उपशीर्ष	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२५-२०२६
१	२	३
०२०२ - शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती		
८०० इतर जमा		
कला संस्थांकडून जमा रकमा		
(००)(०१)	कला संचालनालयाकडून जमा रकमा (०२०२०६५२) :-	—
(००)(०५)	परीक्षा शुल्क	—
(००)(०२)	शासकीय कला संस्थांकडून जमा रकमा (०२०२०६४३) :-	—
(००)(०६)	शिक्षण शुल्क व इतर फी	2240
(००)(०३)	निरीक्षक चित्रकला व शिल्प, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे कार्यालयाकडून जमा रकमा (०२०२०६६१)	—
एकूण		37188

जोडपत्र क-एकोणीस
विभाग : उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग
विवरणपत्र दोन

अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२५-२६ मधील (अर्थसाहाय्याव्यतिरिक्त) सहायक अनुदान

(रुपये हजारांत)

अ. क्र.	प्रधान / गौण / उपशीर्ष (अर्थसंकल्पीय अंदाज-भाग दोनमधील पृष्ठ क्रमांक)	योजनेचे नाव	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२५-२०२६		ठळक वैशिष्ट्ये
			कार्यक्रम	अनिवार्य	
१	२	३	४	५	६
मागणी क्रमांक डब्ल्यू-४					
१.	२२०५ कला व संस्कृती १०१ ललित कला शिक्षण (०३) (०१) अशासकीय साहाय्य खर्चाच्या सर्वसामान्य आवर्ती अनुदाने (२२०५००५५)	सहायक अनुदान	--	279888	पुढील आधारावर सहायक अनुदान देण्यात येते. (१) ३१ शासनमान्य अशासकीय संस्थांना अनुदानित कला संस्थांना मान्य ९० टक्के अथवा तूट यातील जी रक्कम कमी असेल त्या रकमेइतके सहायक अनुदान देण्यात येते.

विवरणपत्र तीन

अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२५-२०२६ मधील (सुस्पष्ट अर्थसाहाय्य आणि सहायक अनुदानाव्यतिरिक्त) अप्रकट अर्थसाहाय्यांचा तपशील

(रुपये लाखांत)

अ. क्र	प्रधान / गौण / उपशीर्ष (अर्थसंकल्पीय अंदाज-भाग दोनमधील पृष्ठ क्रमांक)	योजनेचे नाव	परिमाणवरील अभिप्राय	परिगणित कार्यक्रम	अर्थसाहाय्य अनिवार्य
१	२	३	४	५	६
१	२२०५, कला व संस्कृती, १०१, ललित कला शिक्षण, १०१ (०२) शासकीय कला संस्था	शासकीय कला संस्थांचा विकास	स्तंभ (५) आणि (६) हे अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२१-२२ मधील तरतूद दर्शवितात. एकूण खर्चामधून एकूण जमा रकमा वजा करून अप्रकट अर्थसाहाय्य मोजण्यात आले आहे.	125.00	1972.99
२	२२०५, कला व संस्कृती, १०१, ललित कला शिक्षण, १०१ (०४) शिष्यवृत्त्या	शिष्यवृत्त्या	वरीलप्रमाणे	0.50	--
			स्तंभ (५) आणि (६) हे अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२२-२३ मधील तरतूद दर्शवितात. एकूण खर्चामधून एकूण जमा रकमा वजा करून अप्रकट अर्थसाहाय्य मोजण्यात आले आहे.	--	--
			एकूण	.. 125.50	1972.99

	कार्यक्रम	अनिवार्य	एकूण
खर्च	125.50	1972.99	2098.49
(-) जमा	—	—	—
निव्वळ अप्रकट अर्थसाहाय्य	125.50	1972.99	2098.49